

عرض دين الإسلام بالأدلة النقلية

የእስልምና ሃይማኖት

በቁርአን እና ከሰዎች ሁሉ ምርጥ በሆኑት ነብይ ሓዲሃቶች
እንደገለጹት

" مترجم بلغة الأمهرية | በአማርኛ ቋንቋ የተተረጎመ "

አዘጋጅ | تأليف

فهد بن حامد المبارك

ፊህድ ቢን ሐመድ አል ሙባረክ

ትርጉም | ترجمة

مركز رواد الترجمة

ሩዋድ የትርጉም ማዕከል

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٥ هـ

ح

المبارك ، فهد

دين الإسلام تعرضه نصوص القرآن وسنة خير الإنام - أمهري. /

فهد المبارك؛ جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات - ط.١ -.

الرياض ، ١٤٤٥ هـ

١٠٦ ص؛ ١٤ × ٢١ سم

ردمك: ٣-٤٦-٨٤٤٢-٦٠٣-٩٧٨

١٤٤٥ / ١٨٩٣١

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام جمعية الريوة رواد الترجمة المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع

الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Tel: +966 50 244 7000

info@islamiccontent.org

Riyadh 13245- 2836

www.islamhouse.com

መቅደም

ምስጋና ለአላህ የተገባ ነው፤ እናመስግነዋለን፤ በእርሱም እንታገዛለን፤ ምህረትንም እንጠይቀዋለን፤ ከንፍሳችን ተንኮሎች እና ከስራችን ክፋት በአላህ እንጠበቃለን፤ አላህ የመራው እርሱ የተማራ ነው፤ ያጠመመውን የሚያቀናው መሪ አታገኝለትም፤ ከአላህ በስተቀር በእውነት አምልኮት የሚገባው እንደሌለ እመስክራለሁ፤ ሙሐመድም የአላህ ባሪያ እና መልእክተኛው መሆናቸውንም እመስክራለሁ፤ አላህ በእርሳቸው ላይ የላቀ ውዳሴ እና ሠላም ያውርድባቸው።

በመቀጠልም፡-

አሁን ባለንበት ወቅት ስለ እስልምና ሃይማኖት፣ በእምነቱ ወይም በአምልኮቱ ወይም በማህበራዊ ግንኙነትም ይሁን በስርዓቱ ሆነ በሌሎቹ ዘርፍ ያለውን (ሁለንተናዊነት) አቃፊነትን እና አካታችነትን የሚዳስስ ቀላል እና አጭር ጥንቅር አስፈላጊነቱ የጎላ ነው። ጥንቅቅን፣ አንባቢው ስለ እስልምና ሃይማኖት የተሟላ፣ አጠቃላይ እና ግልጽ ግንዛቤ እንዲኖረው፤ ወደ ኢስላም የገባ ሰውም ስለ እስልምና ሃይማኖት፣ ስለ ሕግጋቶቹ፣ ስለ ስርዓቶቹ፣ ስለ ትእዛዛቶቹ እና ክልከላዎቹ ለመረዳት የመጀመሪያ ዋቢ የሚሆነውን የሚያገኝበት እንዲሆን ነው። በመሆኑም ይህ መጽሐፍ ወደ አላህ የሚጣሩ ዱዓቶች እጃቸው ላይ ይሆን እና ወደ ሁሉም ቋንቋዎች ይተረጎምና ስለ ኢስላም ለሚጠይቁ ብሎም ወደ ኢስላም ለሚገቡ ሰዎች በቀላሉ በማበርከት አላህ ለቅኑ የስኬት መንገድ ያበቃው ለስኬቱ ይበቃ ዘንድ፤ ለጠመሙት እና ለሳቱት ደግሞ ማስረጃው ይደርሳቸው ዘንድ በማሰብ ነው።

ይህንን ጥንቅር መጻፍ ከመጀመሪያ አስቀድሜ፣ የዚህ መጽሐፍ ዋና ዓላማ እና ግብ ይሳካ ዘንድ፣ ጸሃፊው የሚጓዝበትን መስመር እና ደንቦች ማስቀመጥ የግድ ይላል። ከእነዚህም ደንቦች የሚከተሉትን እንጠቅሳለን፡-

ይህ ሃይማኖት መቅረብ ያለበት፣ ከተከበረው ቁርአን እና ከጠራው ነብያዊ ሐዲስ ማስረጃዎች እና ጥቅሶች ነው እንጅ፣ ከሰው የአገላለጽ ስልት አልያም በውይይት እና በማሳመን መስክ ላይ የፈላስፋዎችን ስልት በመጠቀም አይደለም፤ ይህም በተለያዩ ምክንያት ነው፡-

ሀ- ከፍ ያለውን የአላህን ቃል በመስማት እና መልእክቱን በሚገባ በመረዳት፡

አላህ ለሰኬት ሊያበቃው የሻውን ለሰኬት እንዲያበቃው እና እንዲመራው። አልያም አመጸኛ ለሆነ ጠማማ ደግሞ ማስረጃው ይደርሳቸው ዘንድ ነው። ከፍ ያለው ጌታ አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ}

"ከአጋሪዎችም አንዱ ጥገኝነትን ቢጠይቅ፣ የአላህን ቃል ይሰማ ዘንድ አስጠጋው፤ ከዚያም ወደ መጠበቂያው ስፍራ አድርሰው፤ ይህ እነሱ የማያውቁ ሕዝቦች በመሆናቸው ነው።" {አተውባ፡6} ምናልባትም በአብዛኛው ለጉድለት እና ለክፍትት በተጋለጠው በሰው የአገላለጽ ስልት አልያም የፈላስፋዎች ፍልስፍና ማስረጃ ላይረጋገጥ እና መልእክት ላይደርስ ይችላል።

ለ- አላህ ሃይማኖቱን እና ራዕዩን እንደወረደ እንድናስተላልፍ ነው ያዘዘን እንጅ፣ የሰዎችን ልብ የምንማርክ መስሎን፣ የፍልስፍና አካሄድን ቀምረን እነሱን ለመምራት እንድንጓዝ አላዘዘንም፤ በመሆኑም የታዘዘንበትን ትተን ባልታዘዘነው ነገር ራሳችን ለምን ይሆን የምንወጥረው?

ሐ- ሌሎች የዳዕዋ ዘዴዎች ለምሳሌ ስለ ተቃዋሚዎች በእምነት፣ በአምልኮ፣ በስነምግባር፣ በሥነ ስርአት፣ በኢኮኖሚክስ ረገድ ያለባቸውን ስህተት በስፋት መናገር እና ለእነሱ ምላሽ መስጠት፤ ወይም የአላህን ህልውና -ግፈኞች ከሚሉት እጅጉን የላቀው ጌታችን አላህ ህልውና ዙሪያ፣ በአራትና በወንጌል ውስጥ ወይም በሌሎች እምነቶች ሃይማኖታዊ መፅሀፎች ላይ ስላሉ ግጭቶችና ተቃርኖዎች እንዲሁም ውድቅነት በመሳሰሉት ጉዳዮች አእምሯዊና ምልክታዊ አመክንዮዎችን በመጠቀም ማውራት እና መሰል ዘዴዎች፤ ተቃዋሚዎች ያሉበትን የተሳሳተ አቋምና የተሳሳተ እምነት ብልሹ መሆኑን ለማጋለጥ እንዲሁም -ባለማወቁ የማይጎዳበት ከመሆኑም ጋ- ለሙስሊሙም የብስለት ስንቅ ሊሆኑት ይችላሉ። ይሁን እንጅ ወደ አላህ ለሚደረግ ጥሪ የሚቆምበት መሰረታዊ ዋልታ እና መነሻ (መንደርደሪያ) ተደርጎ ሊያዝ ግን አይችልም።

መ- በእነዚህ ከላይ በተገለጹት ዘዴዎች ዳዕዋ ተደርጎላቸው ወደ እስልምና የገቡ ሰዎችም ያለ ጥርጥር እውነተኛ ሙስሊም ይሆናሉ ማለትም አይደለም። ምክንያቱም ምናልባት አንዳንዱ በተነገረው ውስን ጉዳይ ተመስጦ ወደ እስልምና ገብቶ ነገር ግን ከሃይማኖቱ መሰረቶች ምናልባትም በአንዱ የማያምን ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ በኢስላማዊ የኢኮኖሚ ሲስተም ተመስጦ በመጨረሻው ዓለም ላይምን፤ ወይንም

በጂኖቸና ሽይጧኖች ህልውና የማያምን ሊሆን እንደሚችለው ማለት ነው።

የዚህ ዓይነት ሰዎች ለእስልምና ከሚያበረክቱት አስተዋፅኦ ይልቅ የሚያስከትሉት ጉዳት የበዛ ነው።

ረ- ቁርአን ነፍሶችንና ልቦችን የመቆጣጠር ስልጣን አለው። የትኛዋም ንፁህ ህሊና ለቁርአን ብቻ ነጻ ከሆነች፣ ጥሪውንም ትቀበለዋለች፤ በኢማንና በተቅዋም ትፋፋለች። ታዲያ በቁርአንና በሷ መካከል ጋሬጣ መሆኑ ለምን አስፈለገ?!

ይህ ዲን ሲቀርብ አፀፋዊ ምላሾች፣ የተጨባጩ ጫናዎች እና የቀድሞ ዳራዎች መሰል ስሜቶች ጣልቃ መግባት የለባቸውም። ይልቁንም ይህ ህይወት መገለፅ ያለበት ልክ በወረደበት መልኩ ሰዎችን የሚያነጋግርበትን ስልት በመከተል በፅናት ጎዳና ነው መቅረብ ያለበት።

መጽሐፉን ለመያዝም ይሁን በሰዎች መካከል ለመቀባበል ቀላል እንዲሆን የአጻጻፍ ዘይቤን ከማስፋት ይልቅ አጠር ማለቱ በተቻለ መጠን በጽሑፉ ትኩረት ተሰጥቶታል።

እንበልና ይህንን ሥራ አጠናቀን፤ መጽሐፉንም ተርጉመን፤ አሥር ሚሊዮን ቅጂዎችን አሳትመን አሥር ሚሊዮን ሰዎች እጅ ላይ ብንደርስና በዚህ መልኩም በውስጡ ባሉት የቁርአን አንቀጾችና ሐዲሶች አንድ በመቶው ብቻ ቢያምን ከመቶ ዘጠና ዘጠኙ ደግሞ ከዶ ጀርባውን ቢሰጥ፤ አንዱ በመቶ ብቻውን አላህን ፈርቶ ኢማንና ተቅዋን ፈልጎ ወደ እኛ ቢመጣ፣ ራሱ አስበሀዋል የተከበርክ ወንድሜ! ይህ አንዱ ጥርስንት ማለት እኮ በመቶ ሺዎች የሚቆጠሩ ሰዎች የእስልምናን ሃይማኖት ተቀላቀሉ ማለት እኮ ነው?! ይህ ደግሞ ታላቅ ስኬት መሆኑ የማይጠራጥር ነው። አላህም አንተን ሰብብ አድርጎህ አንድን ሰው ቢመራልህ ላንተ ከቀያይ ግመሎች የተሻለ ነው።

ኧረ እንደውም ከእነዚህ ዳዕዋ ከተደረገላቸው ሰዎች አንዳቸውም ባያምኑና ሁሉም ለዚህ ሃይማኖት ጀርባቸውን ቢሰጡ ራሱ እኛ አደራችንን ተወጥተን አላህ የሰጠንንም ኃላፊነትም አድርሰናል።

ወደ አላህ ጥሪ የሚያደርጉ ሰዎች ይበልጥ የሚያሳስባቸው ሰዎችን በዚህ ሃይማኖት ማሳመን ወይም - እንደ ቁርአን አገላለፅ - ለመመራታቸው መጓጓት አይደለም።

{إِنْ تَحْرِصْ عَلَىٰ هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ}

{በመመራታቸው ላይ ብትጓጓ (ምንም ልታደርግ አትችልም)። አላህ የሚጠመውን ሰው አያቀናውምና።} [አን_ነሐል፡ 37] ይልቁን የእነሱ ዋነኛ ተልእኳቸው ልክ በልዑልና ኃያል ጌታቸው እንዲህ እንደተባሉት ነብያቸው ^{صلی اللہ علیہ وسلم} በተከታዩ አንቀፅ የተገለፀው ነው፡-

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ

{አንተ መልእክተኛ ሆይ! ከጌታህ ወዳንተ የተወረደውን አድርስ። ባትሠራም መልእክቱን አላደረስክም። አላህም ከሰዎች ይጠብቅሃል።} [አል-ማኢዳህ፡ 67]

ሁላችንም የአላህን ዲን ለመላው ሰው በማድረስ የምንተባበር፤ እንዲሁም የመልካም ነገር ቁልፎችና ወደዛም ተጣሪዎች፣ የከፋትንም በር በፊት ለፊቱ የሚዘጉ መዝጊያዎች እንዲያደርገን፣ ከፍ ያለውን እና የላቀውን አላህን እንማፀነዋለን። አላህ ይበልጡን ያውቃል፤ የአላህ ሰላትና ሰላም በነብዩ ሙሐመድ ላይ ይሰፈን።

ውድ አንባቢ ሆይ፡-

ይህ እጅ ላይ የሚገኘው መጽሐፍ ቀለል ባለና ሁሉንም ገፅታዎች (እምነቱን - አዳባቶን - ህግጋትን - ሁሉንም ትምህርቶቹን) ባካተተ መልኩ ከእስልምና ህይማኖት ጋር ያስተዋውቆታል።

በርካታ ዋና ዋና ነገሮች ግምት ውስጥ ለማስገባት ሞክሬያለሁ፡-

አንደኛ፡ ህይማኖቱ የተመሰረተበትን መሰረተ-ህይማኖቱ ላይ ማተኮር።

ሁለተኛ፡- በተቻለ መጠን አጠር ማድረግ።

ሶስተኛ፡- አንባቢው በቀጥታ የእስልምና ዋና ምንጮች ፊት ለፊት ሆኖ መመሪያውንና አስተምህሮቱን ይጎነጭ ዘንድ፣ እስልምናን ከመነሻ ምንጮቹ (ከተከበረው ቁርአን እና ከመልእክተኛው የአላህ ሰላት እና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን ሀዲስ) በማቅረብ።

ውድ አንባቢ ልክ መፅሀፉን እንዳጠናቀቅክ ራስህን ስለ እስልምና ህይማኖት ግልጽ የሆነ ምልክታ ኖሮህ ታገኘዋለህ። ከዚያም በሂደት ስለዚህ ህይማኖት ያለህን የእውቀት ድልብ ታሳድግበታለህ።

ይህ በእጅግ የሚገኘው መጽሐፍ በዋነኛነት የእስልምናን ሀይማኖት ለመቀበል እና እምነቱን፣ ሥርዓቱን እና ፍርዱን መማር ለሚፈልጉ ሰዎች በግምባር ቀደምነት ብሎም ከዛም በላይ ላሉ በረካታ ማህበረሰብ አንገብጋቢ ነው።

በተጨማሪም ስለ ሀይማኖቶች ለማወቅ ፍላጎት ላላቸው በተለይም በመቶ ሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ሰዎች ስለተቀበሏቸው ሀይማኖቶች ማወቅ ለሚፈልጉ እንዲሁም ለእስልምና ጥሩ ቀረቤታ ላላቸውና በእስልምና አንዳንድ ነገሮች አድናቂዎች እና ምናልባትም ባለማወቃቸው የእስልምና ጠላቶችና ኢስላም ጠል ለሆኑ ለእስልምና ጠላቶች እና ተቃዋሚዎቹ ታሳቢ አድርጎ የተዘጋጀ ነው።

በዚህ መጽሐፍ ላይ በከፍተኛ ሁኔታ ታሳቢ ከተደረጉ መካከል የእስልምናን ሀይማኖት ለሰዎች ለማስረዳት የሚፈልጉ ሙስሊሞችም ተጠቃሽ ናቸው። ይህ መጽሐፍ ጥረታቸውን የሚያሳጥርላቸው እና ስራቸውንም የሚያቀልላቸው ይሆናል።

እናም ውድ አንባቢ ሆይ! ስለ እስልምና ሀይማኖት መነሻ የሚሆን ጠቅላላ እውቀት ከሌለህ በዚህ መፅሃፍ ውስጥ የተካተቱትን ትርጉሞች ለማወቅ ከፍተኛ ትኩረት እና ጥንቃቄ የተሞላበት ንባብ እንደሚያስፈልግህ ተረዳ። እንዲህ ስለተባልክ ደሞ አትሰላች። ለጥያቄዎችህ መልስ የሚሰጡ ብዙ ኢስላማዊ ድረ-ገጾች ስላሉልህ ማለት ነው።

1- የተውሒድ ቃል (ላ ኢላሃ ኢለላህ)

የእስልምና ሀይማኖት መሰረታዊው ህገ መርህ ቃለ-ተውሒድ (ላ ኢላሃ ኢለላህ) ነው። ይህ ጠንካራ መሰረት ከሌለ ከፍ ያለው የእስልምና ህንፃ ሊገነባ አይችልም። ወደ እስልምና ሀይማኖት የሚገባ ሰው በእርሱ አምናበት በሁሉም ትርጉሞቹ እና ፍቺው አምናበት ሊናገረው የሚገባ የመጀመሪያው ቃል ነው። ታዲያ "ላ ኢላሃ ኢለላህ" ማለት ምን ማለት ነው?

"ላኢላሃ ኢለላህ" ማለት፡-

ከአላህ በቀር ምንም ፈጣሪ የለም።

በዚህ ዓለም ውስጥ ከአላህ በቀር ባለቤትም ሆነ አስተናባሪ ምንም የለም።

ከአላህ በቀር አምልኮ የሚገባው አምላክ የለም።

ይህንን ሰፊ፣ ውብ፣ አምሳያ የለሽ የሆነውን የኒቮርስ የፈጠረው አላህ ነው። ይህች ሰማይ ካላት ድንቅ ከዋክብት እና በየምህዋራቸው በተራቀቀ ስርአት እና አስደናቂ እንቅስቃሴ የሚዘሩ ፕላኔቶች ጋ አላህ ብቻ ነው የሚይዘቸው። ይህች ምድር ተራሮችና ሸለቆዎች፣ ኮረብቶችና ወንዞቿ፣ ዛፎቿና እርሻዎቿ፣ አየሯና ውኃዋ፣ የብሷና ባሕሯ፣ ሌሊትና ቀኗ፣ በውስጧ ከያዘቻቸው ነዋሪዎቿና የሚመላለስባትም ሁሉ አላህ ያላንዳች የፈጠራቸውና ያስገኛቸው የአላህ ፍጡራን ናቸው።

የላቀው አላህ በተከበረው ቁርአን እንዲህ ብሏል፦

{وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ * لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ}

{ፀሐይም ለእርሷ ወደ ሆነው መርጊያ ትሮጣለች። ይህ የአሸናፊው የዐዋቂው አምላክ ውሳኔ ነው።} {ጨረቃንም የመስፈሪያዎች ባለቤት ሲኾን እንደ ዘንባባ አሮጌ ቀንዘል እስኪኾን ድረስ (መኼዱን) ለካነው።} {ፀሐይ ጨረቃን ልትደርስበት አይገባትም። ሌሊትም ቀንን (ያለ ጊዜው) ቀዳሚ አይኾንም። ሁሉም በመዘሪያቸው ውስጥ ይዋኛሉ።} [ያሲን: 38_40]

{وَالْأَرْضُ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ * تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ * وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ * وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ}

{ምድርንም ዘረጋናት። በእርሷም ውስጥ ጋራዎችን ጣልንባት። በውስጧም ከሚያስደስት ዓይነት ሁሉ አበቀልን።} {(ይህንን ያደረግነው) ተመላሽ ለኾነ ባሪያ ሁሉ ለማሳየትና ለማስገንዘብ ነው።} {ከሰማይም ብሩክን ውሃ አወረድን። በእርሱም አትክልቶችንና የሚታጨድን (አዝመራ) ፍሬ አበቀልን።} {ዘምባባንም ረዣዥም ለእርሷ የተደራረበ እንቡጥ ያላት ስትኾን (አበቀልን)} [ቃፍ: 7_10]

ይህ ሁሉ ጥራት ይገባውና የልዑል ኃያሉ አላህ አፈጣጠር ነው። ምድርን መርጊያ አደረጋት፤ የመሬት ስበትንም ለህይወት በሚመጥን መልኩ አደረገላት፤ እላሬ ሄዶ በእርሷ ላይ ለመንቀሳቀስ አስቸጋሪ በሚሆንበት መልኩም ሳይሆን በውስጧ የያዘቻቸው ሕይወት ያላቸው ነገሮች እስኪበሩ ቀንሶም ሳይሆን የተመጠነ የመሬት

ስበት አደረገላቸው። ሁሉም ነገር እርሱ ዘንድ በልክ ነው።

ከእርሱ ውጭ ህይወት የማትቆምበት የሆነውን ንጹሕ ውሃን ከሰማይ አወረደ።

{وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ}

{አያው የሆነንም ነገር ሁሉ ከውሃ ፈጠርን።} [አል-አንቢያእ: 30] በውኃውም እፅዋትና ፍራፍሬን አወጣ፤ እንስሳትንና ሰዎችንም አጠጣ፤ ምድሪቱንም ጠብቃ እንድታኖር አድርጎ አመቻቻትና ለምንጭነትና ወንዝነትም ገራት።

በዛውም ማራኪ ውበት ያላቸው ዛፎች፣ አበቦች፣ ጽጌረዳዎችን እና አትክልቶችን አበቀለ። ያ ሁሉንም ፍፁም አድርጎ የፈጠረው አምላክ የሰውን ፍጥረት ከጭቃ ጀመረው።

የመጀመርያው ሰው ሆነው የተፈጠሩት የሰው ልጆች ሁሉ አባት አደም ዓለይሂ ሰላም ሲሆኑ፣ ከጭቃ ነው የተፈጠሩት። ከዚያም አስተካከላቸው፣ ቀረፃቸውና ከነፍስም እስትንፋስን እፍ አለባቸው። ከዛም ጥንዳቸውን ከጎናቸው ፈጠረ። ከዚያም ዘራቸውን ከተንጣለለ ከደከመ ውኃ አደረገ።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ * ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ * ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا * ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ}

{በእርግጥም ሰውን ከነጠረ ጭቃ ፈጠርነው።} {ከዚያም በተጠበቀ መርጊያ ውስጥ የፍትወት ጠብቃ አደረግነው።} {ከዚያም ጠብቃዋን (በአርባ ቀን) የረጋ ደም አድርገን ፈጠርን። የረጋውንም ደም ቁራጭ ሥጋ አድርገን ፈጠርን። ቁራጩንም ሥጋ አጥንቶች አድርገን ፈጠርን። አጥንቶቹንም ሥጋን አለበስናቸው። ከዚያም (ነፍስን በመዝራት) ሌላ ፍጥረትን አድርገን አስገኘነው። ከሚቀርጹትም ሁሉ በላጭ የሆነው አላህ ላቀ።} [አል-ሙ-አሚን: 12-14] የላቀው አላህ እንዲህም ይላል፡-

{أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ * أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ * نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ * عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ}

{(በማኅፀኖች) የምታፈሱትን አያችሁን?} {እናንተ ትፈጥሩታላችሁን? ወይስ እኛ ፈጣሪዎቹን ነን?} {እኛ ሞትን (ጊዜውን) በመካከላችሁ ወሰንን። እኛም ተሸናፊዎች አይደለንም።} {ብጤዎቻችሁን (መሰላችሁን) በመለወጥና በዚያ በማታውቁትም (ቅርጽ) እናንተን በመፍጠር ላይ (አንሸነፍም)።} [አል_ዋቂዓህ፡ 58_61] እስኪ አላህ አንተን የፈጠረበትን የአፈጣጠር ስርአት አስተውል።

አይደለም የመቆጣጠር ችሎታው ሊኖርህ ቀርቶ ስለ አሠራራቸው ራሱ ጥቂቱን እንጅ በማታውቀው መልኩ ባለ ረቂቅ መሳሪያዎች እና የተዋጣለት ስርዓቶችን ያቀፈ ድንቅ ሆኖ ታገኘዋለህ። ይህ የምግብ ውህደት ስርዓትን እስኪ ተመልከተው፡ እጅግ የተሟላ ስርዓት ነው። ምግቡን በቀላሉ ፈጭቶ ለማዋህድ እንዲመች በትናንሽ ቁርጥራጮች መቆራረጡ ከአፍ ይጀመራል። ከዚያም ጉሮሮ ጉርሻውን ወደ ማንቁርት ይወረወረውና ሀብለ ድምፅ (እንጥል) የምግብ በርን ከፍቶ የመተንፈሻ ቱቦን ከዘጋው በኋላ ጉርሻው በምግብ ቱቦ በኩል ወደ አንጀት ይመዝዘዛል። በአንጀትም ውስጥ የምግብ ውህደት ሂደቱ ይቀጥላል።

ምግቡም ወደ ፈሳሽነት ይለወጣል። ከዚያም በሆድ ውስጥ ያለው መግቢያ ቀዳዳ ይከፈትለትና የምግብ ውህደቱ የምግብ ጥሬ እቃው ለሰውነት የሚበጅ ወደሆነ ንጥረ ነገር ተለውጦ ሌላውን የሰውነት አካል ተስማሚ ይሆን ዘንድ ወደ ሴሎችም ያመራል። ከዚያም የምግብ ውህደቱ ወደሚጠናቀቅበት ወደ ትንሹ አንጀት ያመራል። በዚህም ሁኔታ ምግቡ በአንጀት ውስጥ በሚገኘው ፀምረ አንጀት በመመጠጥ ከደም ዝውውር ጋር አብሮ ሊዘዋወር የሚመች ይሆናል። ይህ በተወሳሰቡ ደም ወሳጅ ሷንጊዎች ውስጥ ለሚዘረጋው የደም ዝውውር የተቀናጀ ስልት ነው። እነሱን ብትለያቸውና ብትነጣጥላቸው ርዝመታቸው ወደ ሺዎች ኪሎ ሜትር የሚደርስ ነው። ልብ ከሚባል ማዕከላዊ የደም ቱቦ ጣቢያ ጋር የተገናኘ ነው። ይህም ጣቢያ ደሙን በደም ወሳጅ ሷንጊዎች በኩል ለማጓጓዝ የማይታክት የማይሰለች ነው።

ሌላ ደሞ የመተንፈሻ ስልት አለ። አራተኛም ነርቭ አለ፤ አምስተኛው ደግሞ የትርፍ ነገር ማውጫ አለ፤ እና ስድስተኛው፤ ሰባተኛው ... አስረኛው እና በየአለቱ ይበልጥ እያወቅን የምንሄዳቸው ነገሮች ሁሉ አሉ። ይህም ሆኖ በውስጣችን ከምናውቀው ይልቅ የማናውቀው ይበዛል። ይህንን የሰው ልጅ እንዲህ በተራቀቀ መልኩ ከአላህ በቀር ማን ፈጠረው?!

ስለዚህም ነው ከኃጢአት ሁሉ የከፋው አላህ ፈጥሮህ ሳለ፤ ከአላህ ጋ ተጋሪ ማድረግህ የሆነው።

እስኪ በክፍት ልቦና እና ግልጽ (ቅን) በሆነ መንፈስ ሆነህ ዐይንን የሚያሳውር ቀለም ሳይኖረው ከየቦታው ሁሉ እየሳብክ ስለምትተነፍሰው አየር አስተውል፤ ለጥቂት ደቂቃዎች ቢቋረጥብህ ህይወትህም ቀጥ ብላ ትቆማለች ማለት እኮ ነው። ይህ የምትጠጣው ውሃ፣ ያ የምትብላው ምግብ፣ ይህ የምትወደው ሰው፣ የምትራመድባት ምድር፣ የምትመለከተው ሰማይ፣ ዓይንህ የሚያየውና የማያየው ትልቅም ይሁን ትንሽ ፍጡራን ሁሉ፣ ሁሉም ፈጣሪና አዋቂ ከሆነው አላህ ፍጥረታት ናቸው።

ስለ አላህ ፍጥረታት ማሰላሰል፣ የአላህን ታላቅነትን እና ኃያልነትን ያስገነዝባናል። እጅግ ከሚደንቁ ሞኞች፣ የድንቁርና እና የጥመት ሰዎች መካከል ይህንን እጅግ ልዩ፣ ታላቅ፣ የተቀናጀ እና ፍፁም የሆነ እንዲሁም አስደናቂ ጥበብና የላቀ ችሎታን አስረጅ የሆነ ፍጥረትን እየተመለከተ፣ ያላንዳች (አምሳያና አጋዥ) በፈጠራት ፈጣሪዋ የማያምን ከሃዲ ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ* أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ}

{ወይስ ያለ አንዳች (ፈጣሪ) ተፈጠሩን? ወይስ እነርሱ ፈጣሪዎች ናቸውን?} {ወይስ ሰማያትንና ምድርን ፈጠሩን? አይደለም አያረጋግጡም።} [አጥ-ጡር 35-36]

የትኛዋም ጤናማ አእምሮ መማር ሳያስፈልጋት የላቀውን ከፍ ያለውን አላህን ታወቀዋለች። ገና ከአፈጣጠኛ ጀምሮ ወደ እርሱ መቅጣጨትን እና መመለስን ፈጠሮላታል። ነገር ግን ከእርሱም የሚያጠማትና የሚያርቃት ነገር ይገጥማታል።

ስለዚህም እኮ ነው ጥፋት፣ ወረርሽኝ ወይም ከባድ ጭንቅና መከራ ሲገጥማት፣ እንዲሁም በምድርም ሆነ በባህር ላይ ሊደርስ የሚችለውን አደጋ ሲጋረጣባት፣ ካለችበት ጭንቅ ለመገላገል፣ እርዳታን ለማግኘትና ለመትረፍ በቀጥታ መጠጊያዎን ወደ አላህ ነው የምታደርገው። እናም የላቀው አላህም ተጨንቀው ለሚማፀኑት መልስ ይሰጣል፤ ከፋትንም ያስወግዳል።

ይህ ታላቅ ፈጣሪ ከሁሉ የሚበልጥ ታላቅ ነው። እንደውም ፍጡራኑን ከእርሱ ጋ ፈጽሞ ማገፀር አይገባም፤ እርሱ ታላቅነቱ ወሰን የሌለውና ማንም በእውቀት

ሊያካብበው የማይችል ታላቅ ነው። ከፍጥረታቱም በላይ ከሰማያትም በላይ መሆኑ መገለጫው ነው።

{لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ}

{የእርሱ አምሳያ ምንም የለም እርሱ ሰሚ ተመልካች ነው።} [አሽ ሹራ: 11]
ከፍጥረታቱ ምንም አምሳያ የለውም፤ በአእምሮህ ውል ያለብህ ሁሉ ምንም ይሁን አላህ እንደዚያ አለመሆኑን እወቅ። የላቀው (አላህ) ከሰማያት በላይ ሆኖ ያየናል እኛ ግን አናየውም።

{لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ}

{ዓይኖች አያገኙትም፤ (አያዩትም)። እርሱም ዓይኖችን ያያል። እርሱም ርኅራኄው ረቂቁ ውስጠ ዐዋቂው ነው።} [አል_አንዓም: 103]

ይልቁንም ህዋሶቻችንም ይሁን ችሎታችን በዚህ ዓለም እርሱን ለማየት አቅሙ የላቸውም። ይህንንም ከአላህ መልዕክተኞች መካከል አንዱ የሆኑት ሙሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሰፈን) አላህን በአጥ-ጡር ተራራ ላይ ሆኖ ሲያናግራቸው አላህን ለማየት ጠይቀው ነበር፡-

{لَنْ تَرَانِي وَلَكِنْ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ}

“ጌታዬ ሆይ ወደ አንተ እንደመለከት አሳዩኝ” አሉ። ከዚያም የላቀው አላህ እንዲህ አላቸው፡- {(አላህም)፡- «በፍጹም አታዩኝም ግን ወደ ተራራው ተመልከት። በሰፍራውም ቢረጋ በእርግጥ ታዩኛለህ» አለው። ጌታው ለተራራው በተገለጸ ጊዜ እንኩትኩት አደረገው። ሙሳም ራሱን ስቶ ወደቀ። በአንሰራራም ጊዜ «የላቅከው ጌታ። ወዳንተ ተመለስኩ። እኔም (በወቅቱ) የምእምናን መጀመሪያ ነኝ» አለ።} [አል_አዕራፍ: 143] አላህ ለተራራው በመገለጡ፣ ታላቁና ከፍ ያለው ግሉዙ ተራራ ተንኮታኩቷል ተሰነጣጥቋል፤ ታዲያ ሰው እንዴት ነው በደካማ አቅሙ ማየት የሚችለው። የላቀው አላህ ከመገለጫ ባህሪያቱ መካከል አንዱ እርሱ ነገሩን ሁሉ ማድረግ ቻይ መሆኑ ነው።

{وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ}

{አላህም በሰማያትም ሆነ በምድር ውስጥ ምንም ነገር የሚያቅተው አይደለም።} [ፋጢር: 44] ሕይወትና ሞት በእጁ ነው። ፍጡራን ሁሉ ከእርሱ ፈላጊ ናቸው፤ እርሱ ከፍጡራኑ የተብቃቃ ነው። ከፍ ያለው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ}

{እናንተ ሰዎች ሆይ! እናንተ (ሁል ጊዜ) ወደ አላህ ከጃዮች ናችሁ። አላህም እርሱ ተብቃቂው ምስጋኑ ነው።} [ፋጢር: 15] የላቀው አላህ ከባህሪያቱም መካከል ሁሉንም ነገር ያካበበ እውቀቱ ይገኝበታል።

{وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا أَلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ}

{የሩቅ ነገርም መክፈቻዎች እርሱ ዘንድ ናቸው። ከእርሱ በቀር ማንም አያውቃቸውም። በየብስና በባሕር ያለውንም ሁሉ ያውቃል። ከቅጠልም አንዲትም አትረግፍም የሚያውቃት ቢኾን እንጅ። ከቅንጣትም በመሬት ጨለማዎች ውስጥ የለም ከእርጥብም ከደረቅም አንድም የለም ግልጽ በኾነው መጽሐፍ ውስጥ (የተመዘገበ) ቢኾን እንጅ።} [አል-አንዓም: 59] አንደበታችን የሚናገረውንና አካሎቻችን የሚሠሩትን ብሎም ልቦናዎቻችን የሚደብቁትን ሁሉ ያውቃል።

{يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ}

{(አላህ) የዓይኖችን ክዳት ልቦኞችም የሚደብቁትን ሁሉ ያውቃል።} [ጋፊር: 19] የላቀው አላህ ስለኛ ሁሉን ነገር ያውቃል። ሁኔታዎቻችንንም ጠንቅቆ የሚያውቅ፤ በምድርም በሰማይም ምንም ነገር የማይሰወርበት፤ የማይዘነጋ፤ የማይረሳና የማይተኛ ነው።

{اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ}

{አላህ ከእርሱ በቀር ሌላ አምላክ የለም። ሕያው ራሱን ቻይ ነው። ማንንላጃትም እንቅልፍም አይዘውም። በሰማያት ውስጥና በምድር ውስጥ ያለው ሁሉ የርሱ ብቻ

ነው። ያ እርሱ ዘንድ በፈቃዱ ቢኾን እንጅ የሚያማልድ ማነው? (ስለ ፍጡሮች) ከፊታቸው ያለውንና ከኋላቸው ያለውን ሁሉ ያውቃል። በሻውም ነገር እንጂ ከዕውቀቱ በምንም ነገር አያካብቡም (አያውቁም)። መንበሩ ሰማያትንና ምድርን ሰፋ። ጥበቃቸውም አያቅተውም። እርሱም የሁሉ በላይ ታላቅ ነው። [አል-በቀራህ: 255]

እንከን ወይም ነውር የሌለበት የተሟላ ፍጹምነት ባህሪ ባለቤት ነው።

እጅግ የተዋቡ ስሞች እና ምሉዕ ባህሪያት አሉት። የበላይ የሆነው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ}

{ለአላህም መልካም ስሞች አሉት። (ስትጸልዩ) በእርሷም ጥሩት። እነዚያንም ስሞቹን የሚያጣምሙትን ተውዋቸው። ይህሩት የነበሩትን ነገር በእርግጥ ይምመኑዳሉ።} [አል-አዕራፍ: 180]

የላቀው አላህ በግዛቱ (በንግስናው) ምንም ተጋሪ፣ አቻ ረዳት የለውም።

የላቀው (አላህ) ባለቤትና ልጅ ከመያዝም የላቀ ነው። ይልቁንም እርሱ ከዚህ ሁሉ የተብቃቃ ነው። የበላይ የሆነው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ}

{«እርሱ አላህ አንድ ነው።»} {«አላህ (የሁሉ) መጠጊያ ነው።»} {«አልወለደም፣ አልተወለደምም።»} {«ለእርሱም አንድም ብጤ (አቻ እና መሳይ) የለውም።»} [አል-ኢኸላስ 1-4] የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا * لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا * تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا * أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا * وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا * إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا}

{«አልፈረሰማንም ልጅን ያዘ (ወለደ)» አሉ።} {ከባድ መጥፎን ነገር በእርግጥ አመጣችሁ።} {ከእርሱ (ከንግግራቸው) ሰማያት ሊቀደዱ፣ ምድርም ልትሰነጠቅ፣ ጋራዎችም ተንደው ሊወድቁ ይቃረባሉ።} {ለአልፈረሰማን ልጅ አልለው ስለአሉ።}

{ለአልረሕማን ልጅን መያዝ አይገባውም።} {በሰማያትና በምድር ያለው ሁሉ (በትንሣኤ ቀን) ለአልረሕማን ባሪያ ኾነው የሚመጡ እንጂ ሌላ አይደሉም።} [መርየም 88-93]

የላቀው (አላህ) በግርማ ሞገስ (ታላቅነት)፣ በውበት፣ በኃይልነት፣ በታላቅነት፣ በኩራት፣ በንግሥናና በመለኮት የሚገለጽ የላቀ ጌታ ነው።

የልግስና፣ የይቅር ባይነት፣ የእዝነት እና የቸርነት ባህሪያትም አሉት፤ እርሱ እዝነቱ ሁሉንም ነገር ያካተተ እጅግ መሐሪ ነው።

(አዛኝ) ርህራሄውም ቁጣውን የሚቀድም ርኅሩኅ ነው።

ልግስናው ገደብ የለሽ የሆነ ለጋስ፤ ካዝናውም ማለቂያ የሌለው ጌታ ነው።

ስሞቹ ሁሉ መልካምና ያማሩ ናቸው፤ ለአላህ ብቻ ካልሆነ በቀር ለሌላ የማይገቡ የሙሉዕነትና የፍፁምነት መገለጫ የሆኑት ባህሪያትንም ያመለክታሉ።

ጥራት የተገባውን አላህ፣ ባህሪያቱን ማወቅ፣ ልቦና ለእርሱ ያላትን ፍቅር፣ ማላቅ፣ ፍርሃትንና አክብሮትን ይጨምራል።

ስለዚህም "ላ ኢላሃ ኢላላህ" የሚለው ቃል ፍቺው ከአምልኮት የቱንም ቢሆን ከአላህ ውጭ ላለ አካል ስለማይሰጥ ከአላህ በቀር በእውነት አምልኮ የሚገባው የለም ነው። የአምላክነት እና የፍፁምነት ባህሪያት ያለው እርሱ ነውና። ፈጣሪ፣ ሲሳይ ለጋሽ፣ ፀጋ የሚሰጥ፣ ሕይወት ሰጪ፣ ሕይወት የሚነሳው፣ ለፍጡራኖቹ በጎ የሚውል እርሱው በመሆኑ ለአምልኮ የሚገባው ተጋሪ የሌለው ብቸኛ እርሱው ነው።

የአላህን መመለክ ያልፈለገ ወይም ከአላህ ሌላ የሚገዛ ሰው ሽርክንና ክህደትን ፈፅሟል።

ስለዚህም ሱጁድ መውረድ፣ ማንብደድ፣ መዋረድ እና ሰላት ለአላህ ካልሆነ በቀር ለሌላ አይሆንም።

ወደ አላህ ካልሆነ በቀር የድረሱልኝ ዱዓ አይደረግም፤ ወደ አላህ እንጂ በዱዓ እ አይዘርም፤ ከአላህም ካልሆነ በቀር ጉዳዮችን (እንዲፈጽምልን) አይከጀልም፤ መቃረቢያን፣ መታዘዝንና አምልኮንም ወደ አላህም ካልሆነ በቀር ላማንም አይደረግም።

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

«ሰግደቴ፣ መገዛቴም፣ ሕይወቴም፣ ሞቴም ለዓለማት ጌታ ለአላህ ነው» በል።
«ለእርሱ ተጋሪ የለውም። በዚህም (በማላቅ) ታዘዘኩ። እኔም የሙስሊሞች መጀመሪያ ነኝ» (በል)። [አል_አንዓም፡162_163]

ለ- አላህ ለምን ፈጠረን?

የዚህ ትልቅ ጥያቄ መልስ እጅግ በጣም አንገብጋቢ ነው። ስለሆነም መልሱን ከወሕይ (ከመለኮታዊ መገለጥ) ማግኘት ግድ ነው። ምክንያቱም የፈጠረን አላህ ነውና እኛን የፈጠረበትን ዓላማ የሚነግረንም እርሱ ነውና። ልዑሉ አላህ እንዲህ ብሎናል፡-

{وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ}

"ጋኔንንና ሰውንም ሊግዙኝ እንጅ ለሌላ አልፈጠርኳቸውም።" [አዝ-ዛሪያት፡56]
ስለዚህም ባሪያነት (አምልኮ) ተቆጥረው የማይዘለቁትን ፍጡራን ሁሉ የሚያካልል መገለጫ ነው። የተከበሩት ፍጥረታትም (መላእክት) ይሁኑ ሌሎቹም እስከ ብርቅዬ ድንቅ ፍጡራቸውም ጭምር ህይወታቸውን ለአምልኮና የዓለማቱ ጌታ አላህን ለማወደስ የተመቻቹ ሆነው ነው የተፈጠሩት።

{تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ}

{ሰባቱ ሰማያትና ምድርም በውስጣቸውም ያለው ሁሉ እርሱን ያልቃሉ። ከነገርም ሁሉ ከማመስገን ጋር የሚያልቀው እንጂ አንድም የለም። ግን ማላቃቸውን አታውቁትም። እርሱ ታጋሽ መሐሪ ነው።} [አል_ኢስራአ፡ 44] ልክ የሰው ልጆች ለእስትንፋስ እንደተገሩት ሁሉ መላእክቶችም አላህን ለማወደስ የተገሩ ናቸው። ነገር ግን የሰው ልጅ ለፈጣሪው ያለው ተገዥነት በውዴታ እንጂ በግዴታ ላይ የተመሰረተ አይደለም። (ውዴታ እና ግዴታ)

{هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ}

{እርሱ ያ የፈጠራችሁ ነው፤ ከእናንተም ከሐዲ አልለ፤ ከእናንተም አማኝ አልለ፤

አላህም የምትሠሩትን ሁሉ ተመልካች ነው።} [አተ_ተጋቡን፡ 2]

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ
وَالْحِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالذَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ
مِن مُّكْرِمٍ﴾

{አላህ በሰማያት ያለው ሁሉ፣ በምድርም ያለው ሁሉ፣ ፀሐይና ጨረቃም፣ ከቀክብትም፣ ተራራዎችም፣ ዛፎችም፣ ተንቀሳቃሾችም ከሰዎች ብዙዎችም፣ ለርሱ የሚሰግዱለት መሆኑን አታውቁምን ብዙውም በርሱ ላይ ቅጣት ተረጋገጠበት። አላህ የሚያዋርደውም ሰው ለእርሱ ምንም አክባሪ የለውም። አላህ የሻውን ይሠራልና።} [አል_ሓጅ፡18] አላህ የፈጠረን እርሱን እንድናመልከው እና ይህንን አምልኮ በማሳካቱ ረገድ ያለንን ስኬታማነት ሊፈትነንም ነው። በዚህም መሰረት አላህን የሚያመልክ፣ የሚወድ፣ የሚግገዝ፣ ትእዛዙንም የሚፈጽም እና ከተከለከለው የሚርቅ ሰው የአላህን "ሪዲ" (ወደ መቀበሉን)፣ እዝነቱን እና ውዴታውንም ያገኛል፤ በመልካሙም ይመነዳዋል። የፈጠረውንና ሲሳይ የሚለግሰውን ጌታ ተመላኪነት ያልተቀበለ፣ ከአምልኮም የሚኮራ፣ ለአላህ ትእዛዛትና ክልከላ ማጎብደድን ያልተቀበለ የአላህን ቁጣና በቀል እንዲሁም አሳማሚ ቅጣቱን ነው የሚያተርፈው። ጥራት ይገባውና የላቀው አላህ በከንቱ አልፈጠረንም በከንቱም አልተወንንም። እጅግ ድንቁርናቸውና ክፉነታቸው ከበረታባቸው ሰዎች መካከል አንዱ ወደዚህ ዓለም ወጥቶ የመስማት፣ የማየትና የማመዛዘን ችሎታም ተሰጥቶት ከዚያም ጊዜያቶችን ቆይቱ ወደ ዱኒያ የመጣበትን ምክንያትም ይሁን ወደ የትስ እንደሚሄድ ሳያውቅ የሞተ ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ}

{«የፈጠርኛችሁ ለከንቱ መኾኑን እናንተም ወደኛ የማትመለሱ መኾናችሁን ጠረጠራችሁን» (ለከንቱ የፈጠርኛችሁ መሰላችሁን)} [አል-ሙአሚኑን: 115]

አላህ ዘንድ ከኛ መካከል በእርሱ ያመነ፣ መመኪያው አላህን ያደረገ፣ ወደርሱም የተፋረደ፣ የወደደ፣ ጥልቅ ክብርንም የሰጠ፣ በአምልኮ ወደ እርሱ እየተቃረበ በሁሉም ቦታ የአላህን ደስታ የሚፈልግ የሆነ ሰው እና ፈጥሮ የቀረፀውን ጌታውን የሚክድ፣ በአንቀጾቹ እና በሃይማኖቱም የሚያስተባብል ለአላህ ማጎብደድንም የማይቀበል የሆነ

ሰው እኩል አይደለም።

የመጀመሪያው መከበርን፣ መልካም ምንዳን፣ መወደድን እና ስራው ተቀባይነትን የሚያገኝ ሲሆን፤ ሌላኛው ደግሞ በቀልን፣ ቁጣን እና ቅጣትን ነው የሚያገኘው።

ሰዎች ሞተው ከተቀበሩ በኋላ አላህ ከመቃብራቸው አስነስቶ ከነሱ መካከል በጎ ያደረገውን በጀነት ፀጋው ውስጥ ደስታን እና ክብርን የሚያጎናፀፍበት እና አላህን ያመፀውን ትዕቢተኛ ደግሞ በጀህነም የቅጣቱ ሀገር የሚቀጣበት ነው።

እስኪ የበጎ አድራጊ ክብር እና መልካም ምንዳ ታላቅነትን አስበው ይህ ሽልማት እና ክብር ከአለም ከተብቃቃውና ቸር ከሆነው አምላክ ሲሆን ያም ልግስና እና እዝነቱ ገደብ የለሽ እንዲሁም ሀብቱም ከማያልቀው ጌታ መሆኑን ደሞ አስበህዋል?! ይህም መልካም ምንዳ የማያልቅ እና የማያቋርጥ የፀጋ ጥግ ይሆናል (ይህን ደግሞ ወደ ኋላ የምናወራበት ይሆናል)።

ልክ እንደዚሁ ካፊር የሚጠብቀውን ብርቱና ከባድ የስቃይ ቅጣትም ማሰብ ይኖርብህል። ይህም ሁሉን አሸናፊ፣ ታላቅና ኩሩ ከሆነው ኩራትና ኃያልነቱ ገደብ የሌለው ከሆነው አምላክ የመጣ ቅጣት ነው።

2- ሙሐመድ የአላህ መልእክተኛ ናቸው።

በመሐመድ ሰለሷሁ ዓለይሂ ወሰለም መልእክተኝነት ማመን - ከእስልምና መሠረታዊ ምሰሶዎች ሁለተኛው ክፍል እና ዲነል ኢስላምም የተገነባበት ዋነኛው መሠረት ነው።

የትኛውም ግለሰብ ሙስሊም የሚሆነው በሁለቱ የምስክርነት ቃላቶች ሸሃዳ ከሰጠ ነው። ይኸውም ከአላህ በስተቀር ሌላ በእውነት የሚመለከ አምላክ እንደሌለ እና ሙሐመድም የአላህ መልእክተኛ መሆናቸውን በመመስከር ነው።

ሀ- የመልእክተኛው ትርጉም ምንድን ነው? ሙሐመድስ ማን ናቸው? ከእርሳቸውስ ሌላ መልእክተኞች አሉን?

በእነዚህ ገዎች ውስጥ ለመመለስ የምንሞክረውም ይህንኑ ነው።

የአላህ መልእክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በንግግራቸው እውነተኝነት እና በመልካም ስነ-ምግባራቸው ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሱ ሲሆን፤ አላህ

ከሰዎች መካከል የመረጣቸው እና ከሃይማኖታዊ ትእዛዛት ወይም ከሩቅ ምስጢር ጉዳዮች የሻውን ገልጠላቸው ለሰዎች ለማድረስ በተልእኮ የሚመርጣቸው ናቸው። በመሆኑም ለሰዎች የተላኩ የአላህ መልእክተኛ ሰው ናቸውና እንደማንኛውም ሰው ናቸው፤ ሰዎች እንደሚበሉት ይበላሉ፤ እንደሚጠጡት ይጠጣሉ፤ የሰው ልጅ የሚያስፈልገው ነገር ሁሉ ያስፈልጋቸዋል። ከእነርሱ የሚለዩት ታዲያ ከአላህ ዘንድ በሚመጣላቸው ወሕይ (የሚገለጥላቸው መለኮታዊ ራእይ) ነው። ይኸውም ስለ ሩቅ ምስጢርም ይሁን ሃይማኖታዊ ሥርዓቶች ያሳውቃቸውን ለሰዎች ያደርሳሉ። በተጨማሪም አላህ ለእርሳቸው በከባድ ኃጢአት ላይ ከመውደቅ እንዲሁም የአላህን መልእክት ለሰዎች ከማስተላለፍ በሚጥስ ጉዳይ ላይ ከመውደቅ ባለው ጥበቃም ይለያቸዋል።

ከሙሐመድ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በፊት የነበሩትንና ከቀደሙት መልእክተኞች ታሪኮች መካከል ጥቂቶቹን እናቀርባለን። የመልእክተኞች ተልእኮ አንድ መሆኑንና ይኸውም አላህን በብቸኝነት እንድናመልከው የተደረገ ጥሪ መሆኑ ግልፅ እንዲሆንልን ይረዳናል። ስለ ሰው ልጆች አጀማመር ታሪክ እና ስይጣን የሰው ልጆች አባት ለሆኑት አደምና ለዝርዮቹ ያለውን ጠላትነት በመቃኘት እንጀምራለን።

ለ - ከመልእክተኞች የመጀመሪያው የሆኑት አባታችን አደም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን):-

አላህ አባታችንን አደም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ከሸክላ ፈጥሯቸው ከዚያም ከነፍሱ (አላህ ከፈጠራቸው ነፍሶች መካከል አንዱን) እፍ አለባቸው። ልእለ ኋያሉ አላህ እንዲህ ብሏል:-

{وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ* قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ^ط قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ* قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ* قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ* قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ}

{በእርግጥም ፈጠርናችሁ። ከዚያም ቀረጽናችሁ። ከዚያም ለመላእክቶች «ለአዳም ስገዱ» አልን። ወዲያውም ስገዱ። ኢብሊስ (ዲያብሎስ) ሲቀር ከሰጋጆቹ አልሆነም።}

{(አላህ) «ባዘዘኩህ ጊዜ ከመስገድ ምን ከለከለህ» አለው። «እኔ ከርሱ የበለጥኩ ነኝ። ከእሳት ፈጠርከኝ። እርሱን ግን ከጭቃ ፈጠርከው» አለ።} {ከእርሷ ውረድ፤ በእርሷ ውስጥ ልትኮራ አይገባህምና። ውጣም አንተ ከወራዶቹ ነህና አለው።} {«እስከሚቀሰቀሱበት ቀን ድረስ አቆየኝ» አለ።} {አንተ ከሚቆዩት ነህም አለው።} [አል_አዕራፍ: 10_15

አላህ ጊዜ እንዲሰጠውና በቅጣትም እንዳያጣድፈው እንዲሁም ከምቀኝነቱና ከጥላቻውም አንጻር አዳምንና ዝርያውንም እንዲፈትናቸው እንዲፈቅድለት አላህን ተማፀነ። ከዚያም አላህ ለፈለገው ጥበብ ሲል ቅን ከሆኑ የአላህ ባርያዎች በስተቀር ሰይጣን በአደምና በዘርቹ ላይ የማጥመም ሴራውን እንዲያደርግ ፈቀደ። አላህም አደምንና ልጆቹን ሰይጣንን እንዳያመልኩ ለፈተናውም እጅ እንዳይሰጡ ከሴራውም ለመከለል ወደ አላህ እንዲጠጉ አዘዛቸው። ሰይጣንም በአደምና በሚስታቸው ሐዋእ (አላህ ከጎኑ የጎድን አጥንት ከፈጠራት አካሉ) ላይ የመጀመሪያ ፈተናውን ጀመረ። ጥራት ይገባውና የላቀው አላህ በቁርአን እንዳወሳው ማለት ነው።

{وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ * فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِمِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ * وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ * فَدَلَاهُمَا بِعُرْوَةٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتِمُهُمَا وَطِفِقَا خِصْفَانٍ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ * قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ * قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ * قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ * يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِمَكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَى ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ * يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمُ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِمَهُمَا إِنَّهُ يَرََاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ}

{«አዳም ሆይ! አንተም ሚስትህም በገነት ተቀመጡ። ከሻቸሁትም ስፍራ ብሉ።

ግን ይህችን ዛፍ አትቅረቡ። (ራሳቸውን) ከሚበድሉት ትኾናላችሁና» (አላቸው)። {ሰይጣንም ከነውራቸው የተሸሸገውን ለእነርሱ ሊገልጽባቸው በድብቅ ንግግር ጎተጎታቸው። «ጌታችሁም መልአኮች እንዳትኾኑ ወይም ከዘላለም ነዋሪዎች እንዳትኾኑ እንጂ ከዚህች ዛፍ አልከለከላችሁም» አላቸው} {«እኔ ለእናንተ በእርግጥ ከሚመክሩዎችሁ ነኝ» ሲልም አማለላቸው።} {በማታለልም አዋረዳቸው። ከዛሬቱም በቀመሱ ጊዜ ጎፍረተ ገላቸው ለሁለቱም ተገለጠችላቸው። ከገነት ቅጠልም በላያቸው ላይ ይደርቱ ጀመር። ጌታቸውም «ከዚህ ዛፍ አልከለከልኋችሁምን ሰይጣንም ለእናንተ ግልጽ ጠላት ነው አላልኳችሁምን» ሲል ጠራቸው።} {«ጌታችን ሆይ! ነፍሶቻችንን በደልን። ለእኛ ባትምር ባታዝንልንም በእርግጥ ከከሳሪዎቹ እንኾናለን» አሉ።} {(አላህ) « ከፊላችሁ ለከፊሉ ጠላት ሲኾን ውረዱ። ለእናንተም በምድር ላይ እስከ ተወሰነ ጊዜ ድረስ መርጊያና መጠቀሚያ አላችሁ» አላቸው።} {«በእርሷ ላይ ትኖራላችሁ። በእርሷም ላይ ትሞታላችሁ። ከእርሷም ውስጥ ትወጣላችሁ» አላቸው። } {የአዳም ልጆች ሆይ! ጎፍረተ ገላችሁን የሚሸሸግን ልብስ ጌጥንም በእርግጥ በናንተ ላይ አወረድን። አላህን የመፍራትም ልብስ ይህ የተሻለ ነው። ይህ ከአላህ ታምራቶች ነው። ይገሠጹ ዘንድ (አወረደላቸው)።} {የአዳም ልጆች ሆይ! ሰይጣን አባትና እናታችሁን ጎፍረተ ገላቸውን ሊያሳያቸው ልብሰቻቸውን ከነሱ የገፈፋቸው ሲኾን ከገነት እንዳወጣቸው ሁሉ እናንተን አይሞክራችሁ። እነሆ እርሱ ከነሰራዊቱ ከማታዩዎቸው ስፍራ ያዩዎችኋልና። እኛ ሰይጣናትን ለእነዚያ ለማያምኑት ወዳጆች አድርገናል።} [አል_አዕራፍ: 19_27]

አደም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወደ ምድር ወርደው ልጆችንና ዘርን ከተለገሱ በኋላ ሞቱ። ከዚያም ዘራቸው ከትውልድ ትውልድ እየበዙ ሲሄዱ ለሰይጣን ፈተና ተዳረጉና መለያየት፣ የደጋግ አባቶቻቸውን ቀብር አምልኮ በመካከላቸው ተንሰራፋ፣ በአላህ ከማመን በአላህ ወደ ማጋራት ተዘዋወሩ፤ አላህም ነብዩሷህ ኑሕ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) መልዕክተኛ አድርጎ ላከ።

ሐ- ኑሕ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን):-

በእርሳቸውና በአደም መካከል አሥር ክፍለ ዘመናት ነበሩ። አላህም ኑሕን ወደ ጠመሙትና ከአላህ ውጭ ጣኦታትን ማምለክ ወደ ጀመሩት ህዝባቸው ላካቸው። ግሉዝ አካላትን፣ ድንጋይን፣ መቃብሮችንም ያመልኩ ነበር። እጅግ ገናና ከሆኑ ጣኦቶቻቸው መካከል ወድ፣ ሱዋዕ፣ የጉስ፣ የዑቅ እና ነስር የሚባሉ ነበሩ። አላህም

ለአላህ ብቻ አምልኮ እንዲያደርጉ ያዟቸው ዘንድ ኑሕ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላካቸው። ልክ የላቀው አላህ በተከታዩ የቁርአን አናቅፅ እንደነገረን ማለት ነው።-

{لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ}

{ኑሕን ወደ ወገኖቹ በእርግጥ ላከነው። አላቸውም፡- «ወገኖቼ ሆይ! አላህን ተገዙ። ለእናንተ ከርሱ ሌላ ምንም አምላክ የላችሁም። እኔ በእናንተ ላይ የከባድ ቀንን ቅጣት እፈራላችኋለሁ።»} [አልአዕራፍ 59] ህዝባቸውን አላህን ብቻ እንዲያመልኩ ጥሪ በማድረግ ላይ ለረጅም ጊዜ ቀጠሉ። ይሁን እንጅ ከእርሳቸው ጋር ጥቂት ብቻ ነበሩ ያመኑት። ስለዚህም ኑሕ ጌታቸውን እንዲህ ሲሉ ተጣሩ፡-

{رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا* فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا* وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا* ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا* ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا* فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا* يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا* وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيْنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا* مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا* وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا}

{(ስለ ተቃወሙትም) «አለ ጌታዬ ሆይ! እኔ ሌሊትም ቀንም ሕዝቦቼን ጠራሁ።} {«ጥሪም መሸሸን እንጅ ሌላ አልጨመረላቸውም።} {«እኔም ለእነርሱ ትምር ዘንድ (ወደ እምነት) በጠራኋቸው ቁጥር ጣቶቻቸውን በጀርዎቻቸው ውስጥ አደረጉ። ልብሰቻቸውንም ተከናነቡ። (በመጥፎ ሥራቸው ላይ) ዘወተሩም። (ያለ ልክ) መኩራትንም ኮሩ።} {«ከዚያም እኔ በጩኸት ጠራኋቸው።} {«ከዚያም እኔ ለእነርሱ ገለጽኩ። ለእነርሱም መመስጠርን መሰጠርኩ} {«አልኳቸውም፡- ጌታችሁን ምሕረትን ለምኑት። እርሱ በጣም መሐሪ ነውና።} {«በእናንተ ላይ ዝናምን ተከታታይ አድርጎ ይልካል።} {«በገንዘቦችና በልጆችም ይለግሰላችኋል። ለእናንተም አትክልቶችን ያደርግላችኋል። ለእናንተም ወንዞችን ያደርግላችኋል።»} {ለአላህ ልቅናን የማትሹት ለእናንተ ምን አላችሁ?} {በልዩ ልዩ ኹኔታዎች በእርግጥ የፈጠራችሁ ሲኾን።} [ኑሕ፡ 5_14] ከዚህ ሁሉ ያልተቋረጠ እና አሰደናቂ ጥሪ፤ ህዝባቸውንም ለመምራት ካላቸው ከፍተኛ ጉጉት ጋር ለጥሪያቸው ምላሽ የሰጡት ግን በክህደት፣ በመሳለቅ እና በአብደት

በመወረድ ብቻ ነበር። የዛኔ እንዲህ በማለት አላህ ዋሕዮን አወረደለት፡-

{لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ}

{ወደ ኑሕም እነሆ «ከሕዝቦችህ በእርግጥ ካመኑት በስተቀር (ወደፊት) አያምኑም። ይሠሩትም በነበሩት (ክህደት) አትዘን ማለት ተወረደ።»} [ሁድ፡ 36]

ያመኑትን ተከታዮቻቸውን ሁሉ የሚጭኑበት መርከብ እንዲሠሩ ትእዛዝን አስተላለፈላቸው።

{وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ * فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ * وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ نَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ * وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَب مَعَنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ * قَالَ سَأُوِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ * وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَّمَاءِ اقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ * وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ * قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ * قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنَ مِنَ الْخَاسِرِينَ * قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ}

{ከወገኖቹም መሪዎቹ በእርሱ አጠገብ ባለፉ ቁጥር ከእርሱ እየተሳለቁ መርከቢቱን ይሠራል። «ከእኛ ብትሳለቁ እኛም እንደተሳለቃችሁብን ከናንተ እንሳለቅባችኋለን» አላቸው።} {«የሚያዋርደው ቅጣት የሚመጣበትን በእርሱም ላይ ዘውታሪ ቅጣት የሚሰፍርበት ሰው (ማን እንደ ሆነ) ወደፊት ታውቃላችሁ» (አላቸው)።} {ትእዛዛችንም በመጣና እቶኑም በገነፈለ ጊዜ «በእርሷ ውስጥ ከየዓይነቱ ሁሉ ሁለት ሁለት (ወንድና ሴት) ፤ ቤተሰቦችህንም ቃል ያለፈበት ብቻ ሲቀር ያመነንም ሰው ሁሉ ጫን» አልነው። ከእርሱም ጋር ጥቂቶች እንጂ አላመኑም።} {«መሄዱም መቆሚያም

በአላህ ስም ነው እያላችሁም በውስጧ ተሳፈሩ። ጌታ መሐሪ አዛኝ ነውና» አላቸው። } {እርሷም እንደ ተራራዎች በሆነ ማዕበል ውስጥ በእነርሱ (ይዛቸው) የምትንሻለል ስትሆን (በአላህ ስም ተቀመጡባት)። ኑሕም ልጁን ከመርከቢቱ የራቀ ሆኖ ሳለ «ልጄ ሆይ! ከኛ ጋር ተሳፈር ከከሐዲዎቹም አትሁን» ሲል ጠራው። } {(ልጁም) «ከውሃው ወደሚጠብቀኝ ተራራ እጠጋለሁ» አለ። (አባቱም)፡- «ዛሬ ከአላህ ትዕዛዝ ምንም ጠባቂ የለም (እርሱ) ያዘነለት ካልሆነ በቀር» አለው። ማዕበሉም በመካከላቸው ጋረደ። ከሰጣሚዎቹም ሆነ። } {ተባለም፡- «ምድር ሆይ! ውሃሽን ዋጪ። ሰማይም ሆይ (ዝናብሽን) ያዠር። ውሃውም ሰረገ። ቅጣቱም ተፈጸመ። ጁዲይ በሚባልም ተራራ ላይ (መርከቢቱ) ተደላደለች። ለከሐዲዎችም ሰዎች ጥፋት ተገባቸው (ጠፉ)» ተባለ። } {ኑሕም ጌታውን ጠራ። አለም «ጌታዬ ሆይ! ልጄ ከቤተሰቤ ነው። ኪዳንህም እውነት ነው። አንተም ከፈራጆች ሁሉ ይበልጥ ዐዋቂ ነህ።» } {(አላህም) «ኑሕ ሆይ! እርሱ ከቤተሰብህ አይደለም፤ እርሱ መልካም ያልሆነ ሥራ ነው፤ በርሱ ዕውቀት የሌለህንም ነገር አትጠይቀኝ፤ እኔ ከሚሳሳቱት ሰዎች እንዳትሆን እገስጽሀለሁ» አለ። } {«ጌታዬ ሆይ! በእርሱ ለእኔ ዕውቀት የሌለኝን ነገር የምጠይቅህ ከመሆን እኔ ባንተ እጠበቃለሁ። ለእኔም ባትምረኝና ባትዝንልኝ ከከሳሪዎቹ እሆናለሁ» አለ። } {«ኑሕ ሆይ! ከእኛ በሆነ ሰላም ባንተ ላይና አንተም ጋር ባሉት ሕዝቦች (ትውልድ) ላይ በሆኑ በረከቶችም የተጎናጸፍክ ሆነህ ውረድ። (ከእነሱው ዘሮች የሆኑ) ሕዝቦችም በቅርቢቱ ዓለም በእርግጥ እናስመቻቸዋለን። ከዚያም ከኛ የሆነ አሳማሚ ቅጣት ይነካቸዋል» ተባለ። } [ሁድ፡ 38_48]

መ - ነቢዩ ሁድ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)

ከዚያም ከተወሰነ ጊዜ በኋላ አላህ አሕቃፍ በምትባል አካባቢ ወደሚኖሩ ዓድ ነገድ ማህበረሰብ -ጠምመው ከአላህ ውጭ ማምለክ በጀመሩ ጊዜ - ከእነሱ የሆኑትን ሁድ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) መልእክተኛ አድርጎ ላከላቸው።

ይህንንም በማስመልከት የላቀው አላህ በሚከተለው መልኩ ነግሮናል፡-

{وَالِىٰٓ إِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ * قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ * قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ * أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ *}

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلْنَاكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ * قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصَبٌ أُتْجِدِلُوكُنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مِمَّا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ * فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ

{ወደ ዓድም ወንድማቸውን ሁድን ላክን። «ወገኖቼ ሆይ! አላህን ተገዙ። ከእርሱ ሌላ ምንም አምላክ የላችሁም። (የአላህን ቅጣት) አትፈሩምን» አላቸው።} {ከሕዝቦቹ እነዚያ የካዱት መሪዎች «እኛ በሞኝነት ላይ ኾነህ በእርግጥ እናይሃለን። እኛም ከውሸተኞቹ ነህ ብለን እንጠረጥርሃለን» አሉት።} {እርሱም) አላቸው «ወገኖቼ ሆይ! እኔ ሞኝነት የለብኝም። ግን እኔ ከዓለማት ጌታ የተላከሁ ነኝ።»} {«የጌታዬን መልክቶች አደርስላችኋለሁ። እኔም ለእናንተ ታማኝ መከሪ ነኝ።»} {«ከጌታችሁ የኾነ ግሣጼ ከእናንተው ውስጥ ባንድ ሰው ላይ ያስጠነቀቃችሁ ዘንድ ቢመጣባችሁ ትደነቃላችሁን ከኑሕም ሕዝቦች በኋላ ምትኮች ባደረጋችሁና በፍጠረትም ግዙፍነትን በጨመረላችሁ ጊዜ አስታውሱ። የሻችሁትንም ታገኙ ዘንድ የአላህን ጸጋዎች አስታውሱ።»} {«አላህን ብቻውን እንድንገዛ አባቶቻችንም ይገዙት የነበረውን (አማልክት) እንድንተው መጣሁብን ከውነተኞች ከኾንክ የምታስፈራብንን (ቅጣት) አምጣብን» አሉ።} {«ከጌታችሁ የኾነ ቅጣትና ቁጣ በእናንተ ላይ በእውነት ተረጋገጠ። እናንተና አባቶቻችሁም (አማልክት ብላችሁ) በጠራችኋቸው ስሞች አላህ በእርሷ ምንም ማስረጃ ያላወረደባት ስትኾን ትከራከሩኛላችሁን ተጠባባቂም እኔ ከእናንተ ጋር ከተጠባባቂዎቹ ነኝና» አለ።} {እርሱንና እነዚያንም አብረውት የነበሩትን ከእኛ በኾነው ችሮታ (ከቅጣት) አዳንናቸው። የእነዚያንም በተአምራታችን ያስተባበሉትንና አማኞች ያልነበሩትን መሠረት ቆረጥን።} [አል-አዕራፍ፡ 65-72]

አላህም በእነሱ ላይ ለስምንት ቀናት ውስጥ በጌታዋም ፍቃድ ሁሉንም ነገር በምታጠፋ በሆነች የምትንጂጂ ብርቱ ነፋስን ላከባቸው፤ ነብዩሊህ ሁድ(የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እና እነዚያን ከእርሳቸው ጋር ያመኑትን አላህ አዳናቸው።

ረ - ነቢዩ ሷሊሕ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)

ከዚያም የተወሰኑ ጊዜያቶች አለፉና ከአረብ ባህሪ ገብ በስተ ሰሜን በኩል ባለ አካባቢ የሰሙድ ማህበረሰብ ተነሥተው እነዚያ ከእነሱ በፊት የነበሩት እንደጠመሙት እነርሱም ከመሪያው ጠመሙ። አላህም ከእነሱ መካከል የሆነ (ሷሊህ) (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) የተባሉ መልእክተኛን ወደ እነርሱ ላከላቸው፤ እውነተኛ የአላህ መልዕክተኝነታቸውን በሚያመለክቱ ተአምራትም አጠናክራቸው፤ ይኸውም ከፍጡራን ጋር አምሳያ የሌላት በሆነችው ታላቅ ግመል ነበር። ጥራት ይገባውና የላቀው አላህ በዚህ መልኩ ታሪኩን ነግሮናል፡-

{وَالْيَوْمَ آخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةٌ لِّكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * وَادْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِن سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ * قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوهُ لِمَن لَّمْ يَأْمَنْ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُّرْسَلٌ مِّن رَّبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ * قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ * فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ * فَأَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَائِمِينَ * فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِن لَّا تُحِبُّونَ التَّاصِحِينَ }

{ወደ ሰሙድም ወንድማቸውን ሷሊህን ላከን። አላቸው «ወገኖቼ ሆይ! አላህን ተገዙ። ከእርሱ ሌላ ለእናንተ ምንም አምላክ የላችሁም። (እውነተኛ ለመኾኔ) ከጌታችሁ የኾነች ምልክት በእርግጥ መጥታላችኋለች። ይህች ለእናንተ ተዓምር ስትኾን የአላህ ግመል ናትና ተዋት። በአላህ ምድር ውስጥ ትብላ፤ (ትጠጣም)። በከፉ አትገኝትም። አሳማሚ ቅጣት ይይዛችኋልና።»} {«ከዓድም በኋላ ምትኮች ባደረጋችሁና በምድሪቱም ላይ ባስቀመጣችሁ ጊዜ አስታውሱ። ከሜዳዎቿ (ሸክላ) ሕንጻዎችን ትገነባላችሁ። ከተራራዎችም ቤቶችን ትጠርባላችሁ። ስለዚህ የአላህን ጸጋዎች አስታውሱ። በምድርም ውስጥ አጥፊዎች ኾናችሁ አታበላሹ።»} {ከወገኖቹ እነዚያ የኩሩት መሪዎች ለእነዚያ ለተሸነፉት ከነሱ ላመኑት፡- «ሷሊህ ከጌታው

መላኩን ታውቃላችሁን» አሏቸው። «(አዎን)፡- እኛ እርሱ በተላከበት ነገር አማኞች ነን» አሉ። {እነዚያ የኮሩት፡- «እኛ በዚያ እናንተ በርሱ ባመናችሁበት ከሁሉም ተኮሮች ነን» አሉ።} {ወዲያውም ግመሊቱን ወጓት። ከጌታቸውም ትዕዛዝ ወጡ። አሉም፡- «ሲሊህ ሆይ! ከመልክተኞቹ እንደኾንክ የምታስፈራራብንን (ቅጣት) አምጣብን።»} {ወዲያውም የምድር መንቀጥቀጥ (ጨኸትም) ያዘቻቸው። በቤቶቻቸውም ውስጥ ተንከፍርረው አነጉ።} {(ሲሊህ) ከእነርሱም ዞረ። (እንዲህም) አለ «ወገኖቹ ሆይ! የጌታዬን መልክት በእርግጥ አደረስኩላችሁ። ለእናንተም መከርካችሁ። ግን መካሪዎችን አትወዱም።»} [አል-አዕራፍ: 73-79] ከዚህም በኋላ አላህ ብዙ መልክተኞችን ወደ ምድር ሕዝቦች ላከ። በውስጧ አስጠንቃቂ መልዕክተኛ ያላሳለፈች ሕዝብም አልነበረችም።

አላህ ስለ ጥቂቶቹ የነገረን ቢሆንም ያልነገረን ብዙዎችም አሉ። ሁሉም ታዲያ አንድ መልእክት ብቻ ነው ለህዝባቸው ያስተላለፉት፤ ይኸውም ሰዎች ተጋሪ ሳይደርጉለት በብቸኝነት አላህን እንዲያመልኩ እና ከአላህ ውጪ ያለ አምልኮን እርግፍ አድርገው እንዲተዉ ማዘዝ ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَن هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَن حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

{በየሕዝቡም ሁሉ ውስጥ «አላህን ተገዙ፤ ጣዖትንም ራቁ» በማለት መልክተኛን በእርግጥ ልከናል። ከእነሱም ውስጥ አላህ ያቀናው ሰው አልለ። ከእነሱም ውስጥ በእርሱ ላይ ጥመት የተረጋገጠበት ሰው አልለ። በምድርም ላይ ኺዱ፤ የአስተባባዮችም መጨረሻ እንዴት እንደ ነበረ ተመልከቱ።} [አን-ነሕል 36]

ሰ - ነቢዩ ኢ-ብራሂም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)

ከዚያም አላህ ኢ-ብራሂምን (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ህዝቦቹ ጠምመው ከቀክብትንና ጣዖታትን የሚያመልኩ በሆኑበት ጊዜ ወደ እነርሱ መልዕክተኛ ሆነው ተላኩ። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلَ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ * قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ * قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ

وَأَبَاؤَكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ * قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ * قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ * وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ
أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ * فَجَعَلَهُمْ جُنَادًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ * قَالُوا
مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ * قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذُكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ * قَالُوا
فَأْتُوا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ * قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ * قَالَ
بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ * فَرَجَعُوا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ
الظَّالِمُونَ * ثُمَّ نَكِسُوا عَلَىٰ رُؤُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ * قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن
دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ * أَفِ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا
تَعْقِلُونَ * قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ * قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ
إِبْرَاهِيمَ * وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ {

{ለኢ.ብራሂም ከዚያ በፊት ቅን መንገዱን በእርግጥ ሰጠው። እኛም በእርሱ
(+ገቢነት) ዐዋቂዎች ነበርን።} {ለአባቱና ለሕዝባቱ «ይህቹ ቅርጻ ቅርጽ ያቹ እናንተ
ለእርሷ ተገርዎች የኾናችሁት ምንድን ናት» ባለ ጊዜ (መራነው)።} {«አባቶቻችንን
ለእርሷ ተገርዎች ኾነው አገኘን» አሉት።} {«እናንተም አባቶቻችሁም በእርግጥ
በግልጽ ስህተት ውስጥ ነበራችሁ» አላቸው።} {«በምሩ መጣህልን ወይንስ አንተ
ከሚቀልዱት ነህ» አሉት።} {«አይደለም ጌታችሁ የሰማያትና የምድር ጌታ ያ
የፈጠራቸው ነው። እኔም በዚህ ላይ ከመስካሪዎቹ ነኝ» አለ።} {«በአላህም እምላላሁ
ዚራዎች ኾናችሁ ከሄዳችሁ በኋላ ጣዖቶቻችሁን ተንኮል እሠራባቸዋለሁ» (አለ)።}
{(ዘወር ሲሉ) ስብርብሮችም አደረጋቸው። ለእነሱ የኾነ አንድ ታላቅ (ጣዖት) ብቻ
ሲቀር ወደርሱ ይመለሱ ዘንድ (እርሱን ተወው)።} {«በአማልክቶቻችን ይህንን የሠራ
ማነው እርሱ በእርግጥ ከበደለኞች ነው» አሉ።} {«ኢ.ብራሂም የሚባል ጎበዝ
(በመጥፎ) ሲያነሳቸው ሰምተናል» ተባባሉ።} {«ይመስክሩበት ዘንድ በሰዎቹ ዓይን
(ፊት) ላይ አምጡት» አሉ።} {«ኢ.ብራሂም ሆይ! በአማልክቶቻችን ይህንን የሠራህ
አንተ ነህን» አሉት።} {«አይደለም ይህ ታላቃቸው ሠራው። ይናገሩም እንደ ኾነ
ጠይቋቸው» አለ።} {ወደ ነፍሶቻቸውም ተመለሱ።} {«እናንተ (በመጠየቃችሁ) በዳዮቹ
እናንተው ናችሁም» ተባባሉ።} {ከዚያም በራሶቻቸው ላይ ተገለበጡ። «እነዚህ
የሚናገሩ አለመኾናቸውን በእርግጥ ዐውቀሃል፤» (አሉ)።} {«ታዲያ ለእናንተ ምንም

የሚያጠቅማችሁንና የሚይጎዳችሁን ነገር ከአላህ ሌላ ትገላላችሁን» አላቸው።} {«ፎህ! ለእናንተ ከአላህ ሌላ ለምትገዙትም ነገር፤ አታውቁምን» (አለ)።} {«ሠሪዎች እንደ ፕናችሁ አቃጥሉት። አማልክቶቻችሁንም እርዱ» አሉ። (በእሳት ላይ ጣሉትም)።} {«እሳት ሆይ! በኢብራሂም ላይ ቀዝቃዛ፤ ሰላምም ሁኚ» አልን።} {በእርሱም ተንኮልን አሰቡ። በጣም ከሳሪዎችም አደረግናቸው።} [አል-አንቢያአ፡ 50-70]

ከዚያም ኢብራሂም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እና ልጃቸው ኢስማኢል ከፍልስጤም ወደ መካ ተሰደዱ። አላህም እርሳቸውንና ልጃቸውን ኢስማኢልን ካዕባን እንዲገነቡ አዘዛቸው፤ ሰዎችንም ወደዛው ሓጅ እንዲያደርጉ እና አላህንም እዛው እንዲያመልኩ ጋበዘ።

{وَعَهْدَنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهَّرَا بَيْنَنَا لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ}

{ወደ ኢብራሂምና ወደ ኢስማኢልም ቤቴን ለዘዋሪዎቹና ለተቀማጮቹም ለአጎንባሾች ስጋጆቹም አጥሩ ስንል ቃል ኪዳን ያዘን።} [አል-ቀሪህ: 125]

ሸ - ነቢዩ ሉጥ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)

ከዚያም በኋላ አላህ ሉጥን ወደ ወገኖቹ ላከ እነርሱም ከአላህ ውጭም የሚያመልኩ በመካከላቸውም ዝሙትን የሚፈጽሙ ክፉ ሰዎች ነበሩ። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ * إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النَّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ * وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ}

{ሉጥንም ለሕዝቦቹ ባለ ጊዜ (አስታውስ)። «አስቀያሚን ሥራ ትሠራላችሁን በእርሷ ከዓለማት አንድም አልቀደማችሁም።»} {«እናንተ ከሴቶች ሌላ ወንዶችን በመከጀል በእርግጥ ትመጡባቸዋላችሁ። በእውነቱ እናንተ ወሰንን አላፈዎች ሕዝቦች ናችሁ።»} {የሕዝቦቹም መልስ « (ሎጥንና ተከታዮቹን) ከከተማችሁ አውጧቸው። እነሱ የሚጥራሩ ሰዎች ናቸውና» ማለት እንጂ ሌላ አልነበረም።} [አል-አዕራፍ: 80-82] አላህ እርሳቸውንና ቤተሰባቸውን ከከሀዲዎች ወገን ከሆነቸው ሚስቱ በስተቀር

አዳናቸው። ይኸውም አላህ እርሳቸውንና ቤተሰባቸውን ከመንደሩ እንዲወጡ በማዘዝ ነው። የአላህ ትእዛዝ በመጣማ ጊዜ የላይኛውን ዘቅዝቆ ወደ ታች ገለበጠው፤ ተከታታይ የሆነን የሸከላ ድንጋይም አዘነበባቸው።

ቀ - ነቢዩ ሹዐይ-ብ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)

ከዚያም አላህ ሰዎቹ ከጠመሙና በመካከላቸውም መጥፎ ስነምግባር፣ በሰዎች ላይ ግፈኝነት፣ በልኬት (ስፍር) እና ሚዛን ላይ ማዛባት ከተንሰራፉ በኋላ ለመድዩን ህዝቦች ወንድማቸው ሹዓይ-ብን ላከላቸው። ስለ እነሱም አላህ እንዲህ ሲል ነግሮናል፡

{وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهِ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ * وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَاذْكُرُوا إِذْ كُنتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُمْ وَاَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ * وَإِن كَانَ طَآئِفَةٌ مِّنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَآئِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ * قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ * قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِن عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَن نَّعُودَ فِيهَا إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ * وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ لَئِن اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَاسِرُونَ * فَأَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ * الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْتَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْتَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ }

{ወደ መድዩንም (ምድያን) ወንድማቸውን ሹዓይ-ብን (ላከን)፤ አላቸው፡- «ወገኖቼ ሆይ! አላህን ተገዙ። ከእርሱ በቀር ምንም አምላክ የላችሁም። ከጌታችሁ ዘንድ ግልጽ ማስረጃ በእርግጥ መጥታላችኋለች። ስፍርንና ሚዛንን ሙሉ። ሰዎችንም አንዳችቻቸውን (ገንዘቦቻቸውን) አታጉድሉባቸው። በምድርም ውስጥ ከተበጀች በኋላ

አታበላሹ። ይህ ምእምናን እንደኾናችሁ ለእናንተ የተሻለ ነው።»} {« (ሰዎችን) የምታስፈራሩና ከአላህም መንገድ በእርሱ ያመኑትን የምታግዱ መጥመሚንም የምትፈልጉዎት ኾናችሁ በየመንገዱ አትቀመጡ። ጥቂቶችም በነበራችሁና ባበዛችሁ ጊዜ አስታውሱ። የአጥፊዎችም መጨረሻ እንዴት እንደነበረ ተመልከቱ።»} {«ከእናንተም በዚያ እኔ በእርሱ በተላከሁበት ያመኑ ጭፍሮችና ያላመኑ ጭፍሮችም ቢኖሩ በመካከላችን አላህ እስከሚፈረድ ታገሱ። እርሱም ከፈራጆች ሁሉ በላጭ ነው። »} {ከሕዝቦቹ እነዚያ የኮሩት መሪዎች፡- «ሹዓይብ ሆይ! አንተንና እነዚያን ከአንተጋር ያመኑትን ከከተማችን በእርግጥ እናስወጣቸዋለን። ወይም ወደ ሃይማኖታችን መመለስ አለባችሁ አሉ። የጠላንም ብንኾን» አላቸው።} {«አላህ ከእርሷ ከአዳነን በኋላ ወደ ሃይማኖታችሁ ብንመለስ በአላህ ላይ በእርግጥ ውሸትን ቀጠፍን። አላህ ጌታችን ካልሻም በስተቀር ለእኛ ወደእርሷ ልንመለስ አይገባንም። ጌታችን ዕውቀቱ ሁሉን ነገር ሰፋ። በአላህ ላይ ተጠጋን። ጌታችን ሆይ! በኛና በወገኖቻችን መካከል በውነት ፍረድ። አንተም ከፈራጆቹ ሁሉ በላጭ ነህ» (አለ)።} {ከወገኖቹም እነዚያ የካዱት መሪዎች «ሹዓይብን ብትከተሉ እናንተ ያን ጊዜ ከሳሪዎች ናችሁ» አሉ።} {ወዲያውም የምድር መንቀጥቀጥ (ጨኸትም) ያዘቻቸው። በቤቶቻቸውም ውስጥ ተንከፍረው አነጉ።} {እነዚያ ሹዓይብን ያስተባበሉት በእርሷ እንዳልነበሩባት ኾኑ። እነዚያ ሹዓይብን ያስተባበሉት እነርሱ ከሳሪዎች ኾኑ።} {ከእነርሱም (ትቷቸው) ዘረ፡- «ወገኖቼ ሆይ! የጌታዬን መልክቶች በእርግጥ አደረስኩላችሁ። ለእናንተም መከርከ። ታዲያ በከሐዲዎች ሰዎች ላይ እንዴት አዝናለሁ።» አለም።} [አል-አዕራፍ፡ 85-93]

በ - ነቢዩ ሙሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)

ያን ጊዜ አምላክ ነኝ ባይ የሆነው ፊርዓውን የተባለ ጨካኝና ትዕቢተኛ፤ ሰዎች እንዲሰግዱለት የሚያዝ፤ ያሻውን እያረደ ያሻውን የሚጨቁን ንጉስ ተነሳ። ጥራት ይገባውና የላቀው አላህም ስለ እርሱ እንዲህ ሲል ነግሮናል፡-

{إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُدَّبِحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ * وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَيْمَةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ * وَنَمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ * وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَأَلْقَيْهِ فِي الْيَمِّ

وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ [1] فَالتَّقْطُةُ أَلْ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ
لَهُمْ عَذَابٌ وَعِزًّا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ * وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ
عَيْنِي لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ * وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ
مُوسَىٰ فَارِعًا إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ * وَحَرَمْنَا
عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ *
فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَوَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا وَعَلَّمَ نُوْحًا كُلَّ شَيْءٍ
يَعْلَمُونَ * وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ * وَدَخَلَ
الْمَدِينَةَ عَلَىٰ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ هَذَا مِنْ
عَدُوِّهِ فَاسْتَعَاثَ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَرَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ
عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ * قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ * قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ * فَأَصْبَحَ فِي
الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَعَوِيُّ مُّبِينٌ
* فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَا مُوسَىٰ أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ
نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ *
وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَا مُوسَىٰ إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي
لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ * فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ * وَلَمَّا
تَوَجَّهَ تَلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ * وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ
أُمَّةً مِّنَ النَّاسِ يَسْكُفُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي
حَتَّىٰ يُصْدِرَ الرِّعَاءَ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ * فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ
إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ * فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَىٰ اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ
أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ *
قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ * قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ
أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَىٰ أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي حِجَجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا
أُرِيدُ أَنْ أَمْسُقَ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ * قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا

الْأَجَلِينَ فَصَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ * فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَىٰ الْأَجَلَ وَسَارَ
 بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ
 جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ * فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِي الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ
 الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَا مُوسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ * وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ
 كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّىٰ مُدَبِّرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَىٰ أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ * اسْلُكْ يَدَكَ
 فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنَ
 رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ * قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ
 يَقْتُلُونِ * وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ
 يُكَذِّبُونِ * قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا
 أَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْعَالِيُونَ

{ፈ.ር.ጋን በምድር ላይ ተንበጣረረ። ነዋሪዎቹንም የተከፋፈሉ ጓዶች አደረጋቸው።
 ከእነርሱ ጭፍሮችን ያዳከማል። ወንዶች ልጆቻቸውን በብዛት ያርዳል። ሴቶቻቸውንም
 ይተዋል፤ እርሱ ከሚያበላሹት ሰዎች ነበርና።} {በእነዚያም በምድር ውስጥ በተጨቆኑ ላይ
 ልንለግስ፡ መሪዎችም ልናደርጋቸው ወራሾችም ልናደርጋቸው እንሻለን።} {ለእነርሱም
 በምድር ላይ ልናስመች ፈርዖንና ሃማንንም ሰራዊቶቻቸውንም ከእነሱ ይፈሩት የነበሩትን
 ነገር ልናሳዩቸው (እንሻለን)።} {ወደ ሙሳም እናት «አጥቢው፣ በርሱም ላይ በፈራሽ ጊዜ
 በባሕሩ ውስጥ ጣይው አትፈሪም፣ አትዘኘም፣ እኛ ወዳንቺ መላሾቹና ከመልክተኞቹም
 አድራጊዎቹ ነንና» ማለትን አመለከትን።} {የፈርዖን ቤተሰቦችም (መጨረሻው) ለእነርሱ
 ጠላት ሐዘንም ይሆን ዘንድ አነሱት። ፈርዖንና ሃማንም ሰራዊቶቻቸውም ሀጢአተኞች
 ነበሩ።} {የፈርዖንም ሚስት «ለእኔ የዓይኔ መርጊያ ነው። ለአንተም አትግደሉት
 ሊጠቅመን ወይም ልጅ አድርገን ልንይዘው ይከጀላልና» አላች። እነርሱም (ፍጻሜውን)
 የማያውቁ ሆነው (አነሱት)።} {የሙሳም እናት ልብ ባዶ ሆነ። ከምእምናን ትሆን ዘንድ
 በልቧ ላይ ባላጠነከርን ኖሮ ልትገልጸው ቀርባ ነበር።} {ለእናቱም ተከታተይው አለቻት።
 እርሱንም እነሱ የማያውቁ ሲሆኑ በሩቅ ሆና አየችው።} {(ወደናቱ ከመመለሱ) በፊትም
 አጥቢዎችን (መጥባትን) በእርሱ ላይ እርም አደረግን። (እናቱ) «ለእናንተ
 የሚያሳድጉላችሁን እነርሱም ለእርሱ ቅን አገልጋዮች የሆኑን ቤተሰቦች ላመልክታችሁን»
 አለችም።} {ወደእናቱም ዓይንዋ እንድትረጋ፣ እንዳታዘንም፣ የአላህም የተስፋ ቃል

እርግጥ መሆኑን እንድታውቅ መለስነው። ግን አብዛኛቻቸው አያውቁም።} {ብርታቱንም በደረሰና በተስተካከለ ጊዜ ጥበብንና ዕውቀትን ሰጠነው። እንዲሁም መልካም ሠሪዎችን እንመነዳለን።} {ከተማይቱንም ሰዎቿ በዝንጋቴ ጊዜ ላይ ሆነው ሳሉ ገባ። በእርሷም ውስጥ የሚጋደሉትን ሁለት ሰዎችን አገኘ። ይህ ከወገኑ ነው፤ ይህም ከጠላቱ ነው። ያም ከወገኑ የሆነው ሰው በዚያ ከጠላቱ በሆነው ሰው ላይ እርዳታን ጠየቀው። ሙሳም በጡጫ መታው። ገደለውም። ይህ ከሰይጣን ሥራ ነው። እርሱ ግልጽ አሳሳች ጠላት ነውና አለ።} {«ጌታዬ ሆይ! እኔ ነፍሴን በደልኩ። ለእኔም ማር አለ።» ለእርሱም ምሕረት አደረገለት እርሱ መሓሪ አዛኝ ነውና።} {«ጌታዬ ሆይ! በእኔ ላይ በመለገስህ ይሁንብኝ (ከስህተቴ እጸጸታለሁ)፤ ለአመጸኞችም ፈጽሞ ረዳት አልሆንም አለ።} {በከተማይቱም ውስጥ ፈሪ የሚጠባበቅ ሆኖ አደረ። በድንገትም ያ ትላንት እርዳታን የጠየቀው ሰው በጨኸት እርዳታን ይጠይቀዋል። ሙሳ ለርሱ «አንተ በእርግጥ ግልጽ ጠማማ ነህ» አለው።} {(ሙሳ) ያንን እርሱ ለሁለቱም ጠላት የሆነውን ሰው በኃይል ሊይዘው በፈለገም ጊዜ «ሙሳ ሆይ! በትላንትናው ቀን ነፍስን እንደ ገደልክ ልትገድለኝ ትፈልጋለህን በምድር ላይ ጨካኝ መሆንን እንጅ ሌላ አትፈልግም። ከመልካም ሠሪዎችም መሆንን አትፈልግም» አለው።} {ከከተማይቱም ዳርቻ አንድ ሰው እየሮጠ መጣ። «ሙሳ ሆይ! ሹማምንቶቹ ሊገድሉህ ባንተ ይመካከራሉና ውጣ። እኔ ላንተ ከመካሪዎች ነኝና» አለው።} {የፈራና የሚጠባበቅ ሆኖም ከእርሷ ወጣ። «ጌታዬ ሆይ! ከበደለኞቹ ሕዝቦች አድነኝ» አለ።} {ወደ መድየን አቅጣጫ ፊቱን ባዘረ ጊዜም «ጌታዬ ቀጥተኛውን መንገድ ሊመራኝ እከጅላለሁ» አለ።} {ወደ መድየንም ውሃ በመጣ ጊዜ በእርሱ ላይ ከሰዎች ጭፍሮችን (መንጋዎቻቸውን) የሚያጠጡ ሆነው አገኘ። ከእነርሱ በታችም (ከውሃው መንገታቸውን) የሚከለክሉን ሁለት ሴቶች አገኘ። «ነገራችሁ ምንድን ነው» አላቸው። «እረኞቹ ሁሉ (መንጋዎቻቸውን) እስከሚመልሱ አናጠጣም። አባታችንም ትልቅ ሽማግሌ ነው» አሉት።} {ለሁለቱም አጠጣላቸው። ከዚያም ወደ ጥላው ዘወር አለ። «ጌታዬ ሆይ! እኔ ከመልካም ነገር ወደኔ ለምታወርደው ፈላጊ ነኝ» አለ።} {ከሁለቱ አንደኛይቱም ከሐፍረት ጋር የምትኼድ ሆና መጣችው። «አባቴ ለእኛ ያጠጣህልንን ዋጋ ሊሰጥህ ይጠራሃል» አለችው። ወደእርሱ በመጣና ወሬውን በእርሱ ላይ በተረከለትም ጊዜ «አትፍራ ከበደለኞቹ ሕዝቦች ድነሃል» አለው።} {ከሁለቱ አንደኛይቱም «አባቴ ሆይ ቅጠረው። ከቀጠርከው ሰው ሁሉ በላጩ ብርቱው ታማኙ ነውና» አለችው።} {«ስምንትን ዓመታት ልታገለግለኝ እኔ ከእነዚህ ሁለት ሴቶቹ ልጆቼ አንዲቱን ላጋባህ እሻለሁ።

ዐስርን ብትሞላም ከአንተ ነው። ባንተ ላይ ማስቸገርንም አልሻም። አላህ የሻ እንደ ኾነ ከመልካሞቹ ሰዎች ኾኜ ታገኘኛለህ» አለው። {((ሙሳም) «ይህ (ውለታ) በእኔና ባንተ መካከል (ረጊ) ነው። ከሁለቱ ጊዜያቶች ማንኛውንም ብፈጽም በእኔ ላይ ወሰን ማለፍ የለም። አላህም በምንለው ላይ ምስክር» ነው አለ።} {ሙሳም ጊዜውን በጨረሰና ከቤተሰቦቹ ጋር በኼደ ጊዜ ከጡር ተራራ ጎን እሳትን አየ። ለቤተሰቡ (እዚህ) «ቆዩ እኔ እሳትን አየሁ። ከእርሷ ወሬን ወይም ትሞቁ ዘንድ ከእሳት ትንታግን አመጣላችኋለሁ» አለ።} {በመጣትም ጊዜ ከሸለቆው ቀኝ ዳርቻ ከዛፊቱ በኩል በተባረከችው ስፍራ ውስጥ «ሙሳ ሆይ! እኔ የዓለማት ጌታ አላህ እኔ ነኝ» በማለት ተጠራ።} {«በትርህንም ጣል» (ተባለ)። እንደ ትንሽ እባብ ስትስለከለክ ባያትም ጊዜ ወደ ኋላ ዞሮ ሸሸ፤ አልተመለሰምም። «ሙሳ ሆይ! ተመለስ አትፍራም፤ አንተ ከጥብቆቹ ነህና» (ተባለም)።} {«አጅህን በአንገትጌህ ውስጥ አግባ። ያለ ነውር ነጭ ሆና ትወጣላችና። ከንፍህንም ከፍርሃት (ለመዳን) ወዳንተ አጣብቅ። እነዚህም ከጌታህ የሆኑ ወደ ፈርዖንና ወደ መኳንንቶቹ የሚደርሱ ሁለት አስረጅዎች ናቸው። እነርሱ አመጸኞች ሕዝቦች ነበሩና።»} {((ሙሳ) አለ «ጌታዬ ሆይ! እኔ ከእነርሱ ነፍስን ገድያለሁ። ስለዚህ እንዳይገድሉኝ እፈራለሁ።»} {«ወንድሜም ሃሩን እርሱ ምላሱ ከእኔ የተባ ነው። እውነተኛነቴንም የሚያረጋግጥልኝ ረዳት ኾኖ ከእኔ ጋር ላከው። እኔ ሊያስተባብሉኝ እፈራለሁና።»} {((አላህም) «ጡንቻህን በወንድምህ በእርግጥ እናበረታለን። ለሁለታችሁም ስልጣንን እናደርጋለን። ወደእናንተም (በመጥፎ) አይደርሱም። በተዓምራቶቻችን (ኪዳ)። እናንተና የተከተላችሁም ሁሉ አሸናፊዎች ናችሁ» አላቸው።} [አልቀሶስ: 4-35]

ሙሳና ወንድሙ ሃሩንም ወደ ፈርዖውን - ትዕቢተኛው ንጉሥ - ሄደው የዓለማቱ ጌታ አላህን እንዲገዛ ጥሪ (ዳዕዋ) አደረጉለት።

{ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ * قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۗ إِنَّ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ * قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ * قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ * قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ * قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۗ إِنَّ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ * قَالَ لَيْنِ اتَّخَذَتْ إِلَٰهًا غَيْرِي لِأَجْعَلَٰنَكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ * قَالَ أَوْلَوْ جِئْتِكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ * قَالَ فَأْتِ بِهِ ۗ إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ * فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ * وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاطِرِينَ * قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ * يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ

فَمَآذَا تَأْمُرُونَ * قَالُوا أَرْجَاهُ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ * يَا تُوَكُّ بِكُلِّ سَحَابٍ عَلِيمٍ *
 فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ * وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ * لَعَلَّنَا نَتَّبِعَ السَّحَرَةَ
 إِنْ كَانُوا هُمْ الْعَالِيِينَ * فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَإِنَّا لَمَّا لِأَجْرٍ إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْعَالِيِينَ
 * قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ * قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ * فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ
 وَعَصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْعَالِيُونَ * فَأَلْفَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا
 يَأْفِكُونَ * فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَاحِدِينَ * قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ * رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ * قَالَ
 آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آدَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرِكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَأَقْطِعَنَّ
 أَيَدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَأَصْلَبَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ * قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ *
 إِنَّا نَنظُمُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ * وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسِرْ
 بِعِبَادِي إِنَّكَ مُتَّبَعُونَ * فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ * إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ *
 وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَائِظُونَ * وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَادِرُونَ * فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعَيُْونٍ * وَكُنُوزٍ
 وَمَقَامٍ كَرِيمٍ * كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ * فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ * فَلَمَّا تَرَأَى الْجُمُعَانَ
 قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ * قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ * فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ
 اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ * وَأَزْلَفْنَا ثَمَّ الْآخِرِينَ *
 وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ * ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ * إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ
 أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ * وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

{((መሳ))} «(ላከኝ የምትለው) የዓለማትም ጌታ ምንድነው?»
 «የሰማያትና የምድር በመካከላቸውም ያለው ሁሉ ጌታ ነው። የምታረጋግጡ ብትኾኑ
 (ነገሩ ይህ ነው)፤» አለው። {((ፈርዖንም))} በዙሪያው ላሉት ሰዎች «አትሰሙምን»
 አለ። {((መሳ))} «ጌታችሁና የመጀመሪያዎቹ አባቶቻችሁም ጌታ ነው» አለው።
 {((ፈርዖን))} «ያ ወደእናንተ የተላከው መልክተኛችሁ በእርግጥ ዕብድ ነው» አለ።
 {((መሳ))} «የምሥራቅና የምዕራብ በመካከላቸውም ያለው ነገር ሁሉ ጌታ ነው። ታወቁ
 እንደኾናችሁ (እመኑበት)» አለው። {((ፈርዖን))} «ከእኔ ሌላ አምላክን ብትይዝ በውነቱ
 ከእስረኞቹ አደርግሃለሁ» አለ። {((መሳ))} «በግልጽ አስረኛ ብመጣህም እንኳ»
 አለው። {((እንግዲያውስ ከእውነተኛች እንደኾንክ (አስረኛን) አምጣው))} አለ።

{በትሩንም ጣለ። እርስዎም ወዲያውኑ ግልጽ እባብ ኾነች።} {እጁንም አወጣ። እርሷም ወዲያውኑ ለተመልካቾች ነጭ ኾነች።} {(ፈርዖን) በዙሪያው ላሉት መማክርት «ይህ በእርግጥ ዐዋቂ ድግምተኛ ነው» አለ።} {«ከምድራችሁ በድግምቱ ሊያወጣችሁ ይፈልጋልና ምንን ታዛላችሁ» (አላቸው)።} {አሉት «እርሱን ወንድሙንም አቆይና በየከተሞቹ ሰብሳቢዎችን ላክ።} {«በጣም ዐዋቂ ድግምተኞችን ሁሉ ያመጡልሃልና። »} {ድግምተኞቹም በታወቀ ቀን ቀጠሮ ተሰበሰቡ።} {ለሰዎቹም «እናንተ ተሰብስባችኋልን» ተባለ።} {«ድግምተኞቹን እነሱ አሸናፊዎች ቢኾኑ እንከተል ዘንድ» (ተባለ)።} {«ድግምተኞቹም በመጡ ጊዜ ለፈርዖን እኛ አሸናፊዎች ብንሆን ለእኛ በእርግጥ ዋጋ አለን» አሉት።} {«አዎን፤ እናንተም ያን ጊዜ ከባለሟሎቹ ትኾናላችሁ» አላቸው።} {ሙሳ «ለእነርሱ እናንተ የምትጥሉትን ጣሉ» አላቸው።} {ገመዶቻቸውንና በትሮቻቸውንም ጣሉ። «በፈርዖንም ክብር ይኹንብን። እኛ በእርግጥ አሸናፊዎቹ እኛ ነን» አሉ።} {ሙሳም በትሩን ጣለ። ወዲያውም እርሷ የሚያስመስሉትን ሁሉ ትውጣለች።} {ድግምተኞቹም ስጋጆች ኾነው ወደቁ።} {አሉ፡- «በዓለማት ጌታ አመንን።»} {«በሙሳና በሃሩን ጌታ።»} {(ፈርዖንም) «ለእናንተ ሳልፈቅድላችሁ በፊት ለእርሱ አመናችሁን እርሱ ያ ድግምትን ያስተማራችሁ ታላቃችሁ ነው። ወደፊትም (የሚያገኛችሁን) በእርግጥ ታውቃላችሁ። እጆቻችሁንና እግሮቻችሁን (ቀኝና ግራን) በማናጋት እቆረርጣለሁ። ሁላችሁንም እስቅላችኋለሁም» አለ።} {(እነርሱም) አሉ «ጉዳት የለብንም። እኛ ወደ ጌታችን ተመላሾች ነን።} {«እኛ የምእምናን መጀመሪያ በመኾናችን ጌታችን ኅጢአቶቻችንን ለእኛ ሊምር እንከጅላለን።»} {ወደ ሙሳም «ባሮቼን ይዘህ ሌሊት ኺድ። እናንተ የሚከተሉዎችሁ ናችሁና» ስንል ላክን።} {ፈርዖንም በየከተሞቹ ሰብሳቢዎችን (እንዲህ ሲል) ላክ።} {«እነዚህ ጥቂቶች ጭፈሮች ናቸው።} {«እነርሱም ለእኛ አስቆጪዎች ናቸው።} {«እኛም ብዙዎች ጥንቁቆች ነን፤» (አለ)።} {አወጣናቸውም። ከአትክልቶችና ከምንጮች።} {ከድልቦችም ከመልካም መቀመጫዎችም።} {እንደዚህ ለእስራኤል ልጆች አወረሰናትም።} {ፀሐይዋ ስትወጣም ተከተሉዎቸው።} {ሁለቱ ጭፍሮችም በተያዩ ጊዜ የሙሳ ጓዶች «እኛ(የፈርዖን ሰዎች) የሚደርሱብን ነን» አሉ።} {(ሙሳ) «ተዉዉ! ጌታዬ ከእኔ ጋር ነው። በእርግጥ ይመራኛል» አለ።} {ወደ ሙሳም «ባሕሩን በበትርህ ምታው» ስንል ላክንበት። (መታውና) ተከፈለም። ክፍሉም ሁሉ እንደ ታላቅ ጋራ ኾነ።} {እዚያም ዘንድ ሌሎችን አቀረብን።} {ሙሳንም ከእርሱ ገር ያሉትንም ሰዎች ሁሉንም አዳን።} {ከዚያም ሌሎቹን አሰጠምን።} {በዚህ ውስጥ ታላቅ ታምር አለበት። አብዛኞቻቸውም አማኞች

አልነበሩም።} {ጌታህም እርሱ በእርግጥ አሸናፊ አዛኝ ነው።} [አሽ_ሹዓራእ: 23_67] ፊርዓውንም መስመጡን ባወቀ ጊዜ፡- "የእስራኤል ልጆች ካመኑበት አምላክ በቀር ሌላ አምላክ እንደሌለ አምኛለሁ።" ባለ ጊዜ የላቀው አላህ እንዲህ አለ፡-

وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ * فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ [يونس: 91، 92]

{ከአሁን በፊት በእርግጥ ያመጽክ ከአጥፊዎችም የነበርክ ስትሆን አሁን (አመንኩት ላለህ)} {ዛሬማ ከኋላህ ላሉት ተዓምር ትሆን ዘንድ በድን ሆነህ (ከባሕሩ) እናወጣሃለን (ተባለ)። ከሰዎችም ብዙዎቹ ከተዓምራታችን በእርግጥ ዘንጊዎች ናቸው።} (ዩኑስ: 91-92)

አላህም ያች ምሥራቁንም ምዕራቧንም በረካ ያደረገባትን አገር ለነዚያ ለተጨቆኑት (ለሙሴ ሕዝቦች) አወረሳት። ለፊርዓውንና ለህዝቦቹም ይሰሩት የነበረውን (ህንፃ) ዳስ ያደርጉት የነበረውንም አጠፋ።

ከዚህም በኋላ አላህ ለሙሳ በውስጧ ሰዎችን አላህ ወደሚወደውና ወደሚቀበለው የሚያመለክት መመሪያና ብርሃን ያለባት፤ የእስራኤል ዝርዮች (የሙሳ ህዝቦች) ሊከተሉት ግዴታ የሆነባቸው የሐላልና የሐራም ማብራርያ አድርጎ የተውራትን መጽሐፍ አወረደ።

ከዚያም ሙሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሞቱና አላህም ከእርሳቸው በኋላ ለህዝባቸው - ለእስራኤል ልጆች - አንዱ በጠፋ ቁጥር በሌላኛው ነብይ እየተተካ ወደ ትክክለኛው መንገድ የሚመሩ ብዙ ነብያቶችን ላከ።

አላህ እንደ ዳውድ፣ ሱለይማን፣ አዩብና ዘከሪያ ያሉትን ጥቂቶቹን የተረከልን ሲሆን ከነብያቶች ያልተረከልን ብዙዎችም አሉ። ከዚያም እነዚህን ተከታታይ ነብያት ከውልደቱ ጀምሮ ወደ ሰማይ እስካረገበት ጊዜ ድረስ ሕይወታቸው በብዙ ተአምራት በተሞላው በዓሳ ብን መርዮም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አጠናቀቀ።

አላህ ለሙሳ በትውልዶች የገለጠው ተውራት የሙሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ተከታዮች ነን በሚሉ ሙሳም ከእነሱ የጠሩ በሆኑት አይሁዶች እጅ መዛባትና መበረዝ ተጋረጠበት። በእጃቸው ያለው ተውራት ደግሞ ከአላህ ዘንድ የተወረደው ተውራት ተደርጎ አይቆጠርም፤ በውስጡ ለአላህ የማይገቡ ነገራቶችን አስገብተዋል፤

አላህንም በእንከን፣ ባለማወቅና በድክመት ባህሪያት ገልፀውታልና - አላህ እነርሱ ከሚሉት የላቀ ጥራት ይገባውና - ልዕላ ኋያሉ አላህ እነርሱን እንዲህ ሲል ነው የገለጻቸው፡-

{فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لَيْسَتْ رُؤْيَا بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ}

{ለነዚያም መጽሐፉን በእጆቻቸው ለሚጽፉና ከዚያም በርሱ ጥቂትን ዋጋ ሊገዙበት «ይህ ከአላህ ዘንድ ነው» ለሚሉ ወዮላቸው። ለእነርሱም ከዚያ እጆቻቸው ከጻፉት ወዮላቸው። ለነሱም ከዚያ ከሚያፈሩት (ኃጢአት) ወዮላቸው።} [አል-በቀራህ: 79]

ተ - ነቢዩ ዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)

ንጽሕት የሆነችው የዒምራን ልጅ ድንግል መርየም ከሙሳ በኋላ በተላኩት ቅዱሳት መጻሕፍት ያሉ መመርያዎችን በሚገባ የምትከተል ጥሩ የአላህ ባርያ እንዲሁም አላህ ከአለማት የመረጣቸው ቤተሰቦችም አባል ነበረች። ጥራት ይገባውና የላቀው አላህ በሚከተለው መልኩ እንዳለን፡-

{إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ}

{አላህ አደምን፣ ኑሕንም፣ የኢብራሂምንም ቤተሰብ፣ የዒምራንንም ቤተሰብ በዓለማት ላይ መረጠ።} [አሊ-ዒምራን 33] መላእክትም አላህ የመረጣት ምደባዎች አብስረዋታል፡-

{وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَىٰ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ * يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ}

{መላእክትም ያሉትን (አስታውስ)። «መርየም ሆይ! አላህ በእርግጥ መረጠሽ። አነጻሽም። በዓለማት ሴቶችም ላይ መረጠሽ።»} {«መርየም ሆይ! ለጌታሽ ታዘገር። ስገጂም። ከአጎንባሾቹም ጋር አጎንብሽ።»} [አሊ-ዒምራን 42_43]

ከዚያም ጥራት ይገባውና የላቀው አላህ ዒሳን በማህፀኗ ውስጥ ያለ አባት እንዴት እንደፈጠረውም በሚከተለው ቃሉ አሳወቀን፡-

{وَإِذْ كُرِيَ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ اتَّيَبَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا * فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا}

فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا * قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا *
 قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لِكَ غُلَامًا زَكِيًّا * قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي
 بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا * قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّئْ وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ
 أَمْرًا مَّفْضِيًّا * فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا * فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ
 يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا * فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ
 تَحْتَكِ سَرِيًّا * وَهَرَى إِلَيْكَ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا * فَكَلَى وَأَشْرَبِي وَقَرِّي
 عَيْنًا فِيمَا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا *
 فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا * يَا أُخْتُ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ
 امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا * فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا * قَالَ
 إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا * وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ
 وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا * وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا * وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ
 أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا * ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ * مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ
 يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ * وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ
 فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

{በመጽሐፉ ውስጥ መርየምንም ከቤተሰቧ ወደ ምሥራቃዊ ስፍራ በተለይች ጊዜ
 (የሆነውን ታሪኳን) አውሳ።} {ከእነሱም መጋረጃን አደረገች። መንፈሳችንምም
 (ጁብሪልን) ወደርሷ ላክን። ለእርሷም ትክክለኛ ሰው ሆኖ ተመሰላለች።} {«እኔ
 ከአንተ በአልረሐማን እጠበቃለሁ። ጌታህን ፈሪ እንደ ሆንክ (አትቅረበኝ)» አለች።}
 {«እኔ ንጹሐን ልጅ ለአንቺ ልሰጥሽ የጌታሽ መልክተኛ ነኝ» አላት።} {«(በጋብቻ) ሰው
 ያልነካኝ ሆኜ አመንዝራም ሳልሆን ለእኔ እንዴት ልጅ ይኖረኛል!» አለች።} {አላት
 «(ነገሩ) እንደዚህሽ ነው።» ጌታሽ «እርሱ በእኔ ላይ ገር ነው። ለሰዎችም ታምር
 ከእኛም ችሮታ ልናደርገው (ይህንን ሠራን) የተፈረደም ነገር ነው» አለ፤ (ነፋባትም)።}
 {ወዲያውኑም አረገዝችው። በእርሱም (በሆዱ ይዛው) ወደ ሩቅ ስፍራ ገለል አለች።}
 {ምጡም ወደ ዘንባባይቱ ግንድ አስጠጋት። «የ ምኞቴ! ምነው ከዚህ በፊት
 በሞትኩ። ተረሰቼም የቀረሁ በሆንኩ» አለች።} {ከበታቿም እንዲህ ሲል ጠራት
 «አትዘኝ። ጌታሽ ከበታችሽ ትንሽን ወንዝ በእርግጥ አድርጓል።} {«የዘምባባይቱንም

ግንድ ወዳንቺ ወዝውጥት ባንቺ ላይ የበሰለን የተምር እሸት ታረግፍልሻለችና።} {«ብይም፣ ጠጭም፣ ተደሰችም። እኔ ለአልረሕማን ዝምታን ተስደለሁ፤ ዛሬም ሰውን በፍጹም አላነጋግርም» ባይ።} {በእርሱም የተሸከመቼው ሆኖ ወደ ዘመዶቹ መጣች። «መርየም ሆይ! ከባድን ነገር በእርግጥ ሠራሽ» አሏት።} {«የሃሩን እሳት ሆይ! አባትሽ መጥፎ ሰው አልነበረም። እናትሽም አመንዝራ አልነበረችም» አሏት።} {ወደርሱም ጠቀሰች። «በአንቀልባ ያለን ሕጻን እንዴት እናናግራለን!» አሉ።} {(ሕፃኑም) አለ «እኔ የአላህ ባሪያ ነኝ። መጽሐፍን ሰጥቶኛል ነቢይም አድርጎኛል።»} {«በየትም ስፍራ ብሆን ብሩክ አድርጎኛል። በሕይወትም እስካለሁ ሰላትን በመስገድ ዘካንም በመስጠት አዞኛል።»} {«ለእናቴም ታዛዥ (አድርጎኛል)። ትዕቢተኛ እምቢተኛም አላደረገኝም።} {«ሰላምም በእኔ ላይ ነው። በተወለድሁ ቀን፣ በምሞትበትም ቀን፣ ሕያው ሹኜ በምቀስቀስበትም ቀን።»} {ይህ የመርየም ልጅ ዒሳ ነው። ያ በርሱ የሚጠራጠሩበት እውነተኛ ቃል ነው።} {ለአላህ ልጅን መያዝ አይገባውም። (ከጉድለት ሁሉ) ጠራ። ነገርን በሻ ጊዜ ለርሱ የሚለው «ኹን» ነው ወዲያውም ይኾናል።} {(ዒሳ አለ) «አላህም ጌታዬ ጌታችሁም ነውና ተገዙት። ይህ ቀጥተኛ መንገድ ነው።»} [መርየም፡ 16-36] ከዚያም ነብዩሏህ ዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሰዎችን አላህን እንዲያመልኩ ጥሪ (ዳዕዋ) ሲያደርጉላቸው ብዙዎች ጀርባቸውን ቢሰጡም ጥሪያቸውን የተቀበሉም ግን ነበሩ።

እርሳቸውም አምላኬ አምላካችሁ አላህን አምልኩ የሚለው ዳዕዋቸውን ቀጠሉ፤ ይሁን እንጂ ብዙዎቹ ዳዕዋውን አስተባበሉ፤ ጭራሽ አሴሩባቸውና እስከመግደል መከራም ደረሱ! የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَرَافِعَكَ إِلَىٰ وَمُطَهِّرَكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا}

{ዒሳ ሆይ! እኔ ወሳጂህ ወደ እኔም አንሺህ ነኝ። ከነዚያም ከካዱት ሰዎች አጥሪህ ነኝ} [አሊ-ዒምራን 55] በዚህም አላህ ዒሳን እያሳደዷቸው ከነበሩት መካከል በአንዱ ላይ የዒሳን ምስል ጣለበትና የመርየም ልጅ ዒሳን እያሰቡ ባልንጀራቸውን ቀፈደዱትም ሰቅለው ገደሉትም። የአላህ መልዕክተኛ ዒሳን ግን አላህ ወደ ሰማይ አንስቷቸዋልና አልደረሱባቸውም።

በዚህ መልኩ ሆኖ ሙሉ ለሙሉ ዱኒያን ለቀው ከማረጋቸው በፊት ሃይማኖቱን የሚያሰራጩ አሕመድ የተባለን አዕናኝ መልዕክተኛ አላህ እንደሚልክ ለባልደረቦቹ

ነግሯቸው ነበር። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ}

{የመርየም ልጅ ዲሳም፡- «የእስራኤል ልጆች ሆይ! እኔ ከተውራት በፊቴ ያለውን የማረጋግጥና ከእኔ በኋላ በሚመጣው መልክተኛ ስሙ አሕመድ በኾነው የማበስር ስኾን ወደእናንተ (የተላከሁ) የአላህ መልክተኛ ነኝ» ባለ ጊዜ (አስታውስ)። በግልጽ ተዓምራቶች በመጣቸውም ጊዜ «ይህ ግልጽ ድግምት ነው» አሉ።} [አስ_ሰፍ፡ 6] ከዚያም የዲሳ ተከታዮችን እስከመከፋፈል ያደረሳቸው ጊዜ መጣች። በዚህም ዲሳን የአላህ -ጥራት ይገባውና- ልጅ ነው የሚል አንጃ እስከመፈጠር ድረስ። የዲሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ያለ አባት መወለድም ለዚህ ጥመታቸው መታለያ ሆናቸው።

የላቀው አላህ ይህን በማስመልከት በተከታዩ ቃሉ እንዲህ ብሏል፡-

{إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ}

{አላህ ዘንድ የዲሳ ምሳሌ እንደ አዳም ብጤ ነው። ከዐፈር ፈጠረው። ከዚያም ለርሱ (ሰው) «ሁን» አለው፤ ሆነም።} [አሊ-ዲምራን 59] የዲሳ ዓለይሂ ሰላም ያለ አባት መፈጠር ከአዳም ያለ አባትም ያለ እናትም ከመፈጠር በላይ የሚደንቅ አይደለም። ስለዚህም ነበር የላቀው አላህ በቁርአን ውስጥ ለእስራኤል ልጆች ከዚህ የከሀደት ቃል ሊርቁ ዘንድ እንዲህ በማለት ያነጋገራቸው፡-

{يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً انتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا* لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا* فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا}

{እናንተ የመጽሐፉ ሰዎች ሆይ! በሃይማኖታችሁ ወሰንን አትለፉ። በአላህም ላይ እውነትን እንጅ አትናገሩ። የመርየም ልጅ አልመሲሕ ዒሳ የአላህ መልክተኛ ወደ መርየም የጣላት «የኹን» ቃሉም ከእርሱ የኹን መንፈስም ብቻ ነው። በአላህና በመልክተኞቹም እመኑ። « (አማልክት) ሦስት ናቸው» አትበሉም። ተከልከሉ፤ ለእናንተ የተሻለ ይኸናልና። አላህ አንድ አምላክ ብቻ ነው። ለእርሱ ልጅ ያለው ከመኾን የጠራ ነው። በሰማያትና በምድር ያለ ሁሉ የርሱ ነው። መመኪያም በአላህ በቃ።} {አልመሲሕ (ኢየሱስ) ለአላህ ባሪያ ከመኾን ፈጽሞ አይጠየቁም። ቀራቢዎች የኹኑት መላእክትም (አይጠየቁም)። እርሱን ከመገዛት የሚጠየቁና የሚኮራም ሰው (አላህ) ሁሉንም ወደ እርሱ በእርግጥ ይሰበስባቸዋል።} {እነዚያም ያመኑት መልካሞችንም የሠሩት ምንዳዎቻቸውን ይሞላላቸዋል። ከችሮታውም ይጨምርላቸዋል። እነዚያን የተጠየቁትንና የኮሩትንም አሳማሚን ቅጣት ይቀጣቸዋል። ከአላህም ሌላ ለእነሱ ዝምድንና ረዳትን አያገኙም።} [አን_ኒሳ: 171_173]

አላህ የቁያማ እለት ዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ በማለት ያነጋግራቸዋል:-

{وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيْ إِلهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ * مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلاَّ مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُمْ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مِمَّا دُمْتُمْ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ * إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبَادُكَ وَإِنْ تُغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ}

{አላህም:- «የመርየም ልጅ ዒሳ ሆይ! አንተ ለሰዎቹ:- እኔንና እናቴን ከአላህ ሌላ ሁለት አምላኮች አድርጋችሁ ያዙ ብላሃልን» በሚለው ጊዜ (አስታውስ)። «ጥራት ይገባህ፤ ለእኔ ተገቢዬ ያልኾነን ነገር ማለት ለኔ አይገባኝም። ብዬው እንደ ኾነም በእርግጥ ዐውቀኸዋል። በነፍሴ ውስጥ ያለውን ሁሉ ታውቃለህ። ግን አንተ ዘንድ ያለውን አላውቅም። አንተ ሩቆችን ሁሉ በጣም ዐዋቂ አንተ ብቻ ነህና» ይላል።}

{«በእርሱ ያዘዘከኝን ቃል ጌታዬንና ጌታችሁን አላህን ተገዙ ማለትን እንጂ ለእርሱ ሌላ አላልኩም። በውስጣቸውም እስካሁ ድረስ በእርሱ ላይ ተጠባባቂ ነበርኩ። በተሞላኸኝም ጊዜ (ባነሳኸኝ ጊዜ) አንተ በነሱ ላይ ተጠባባቂ ነበርክ። አንተም በነገሩ ሁሉ ላይ ዐቀቂ ነህ።»} {«ብትቀጣቸው እነርሱ ባሮችህ ናቸው። ለእርሱ ብትምርም አንተ አሸናፊው ጥበበኛው ነህ።»} (ይላል)። {አላህም ይላል፡- «ይህ እውነተኞችን እውነታቸው የሚጠቅምበት ቀን ነው። ለእነርሱ በሥሮቻቸው ወንዞች የሚፈሱባቸው በውስጣቸው ሁልጊዜ ዘውታሪዎች ሲኾኑ የሚኖሩባቸው ገነቶች አሉዋቸው። አላህ ከእነሱ ወደደ፤ እነርሱም ከእርሱ ወደዱ፤ ይህ ታላቅ ዕድል ነው።»} [አል-ማኢዳህ 116-119]

በመሆኑም የመርየም ልጅ ዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ራሳቸውን ክርስቲያን ብለው ከሰየሙትና ራሳቸውን የነብዩ ዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ተከታዮች አድርገው ከሚቆጥሩት በሚልዮን የሚቆጠሩ ሰዎች የጠሩ ናቸው።

3. ሙሐመድ ﷺ የአላህ መልእክተኛ (የነቢያትና የመልዕክተኞች መደምደሚያ)

ዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወደ ሰማይ ካረጉ በኋላ ወደ ስድስት መቶ ዓመታት ያህል ገደማ ረዥም ጊዜ አለፈና የሰዎችም ከቅኑ ጎዳና ማፈንገጥ ባለ፤ ከህደት፣ ጥመትና ጣኦት አምልኮም ተሰራጨ። ስለዚህ አላህ ሙሐመድን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በመካ አል ሙከረማህ (በተከበረችው መካ) በሂጃዝ ምድር በምራቻና በእውነተኛ ሃይማኖት ላካቸው። አላህን ብቻውን ያለ አጋር ማምለክ፣ ነብይነታቸውንና መልእክታቸውን የሚያመለክቱ ምልክቶችንና ተአምራትን ሰጣቸው፣ በእርሱም የመልክተኛነት ማህተም፣ ሃይማኖቱንም የሃይማኖቶች ማኅተም በማድረግ እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ እና ቂያማም እስክትቆም ድረስ ከመቀየርና ከመለወጥ ይጠብቀዋል። ሙሐመድ ማነው? ሕዝቦቹስ እነማን ናቸው? እንዴትስ ተላኩ? ከነብይነት ተአምራቶቻቸው መካከልስ ምን ምን አሉ? የእርሳቸው የሕይወት ታሪክ ዝርዝርስ ምንድነው? አምላክ ፈቅዶ በእነዚህ አጭር ገጾች ላይ እነዚህን ለማብራራት እንሞክራለን።

ሀ. ዘራቸው እና ማህበራዊ ክብራቸው (ደረጃቸው)

እርሳቸው ሙሐመድ ቢን ዑብደሏህ ቢን ዑብዱል ሙጦሊብ ቢን ሃሺም ቢን ዓብዱል መናፍ ቢን ቁሶይ ቢን ኪላብ፤ የኢስማዒል ቢን ኢብራሂም (የአላህ ሰላም በእነርሱ ላይ ይሁን) ዘር፤ ከቀረይሽ ጎሣ ሲሆኑ ቀረይሽ ደግሞ ከዐረብ ነው። በ571

እ. ኤ. አ. በመካከተማ ተወለዱ። አባታቸው ገና በማህፀን ውስጥ እያሉ የሞተባቸው ሲሆን በአያታቸው ዐብዱል ሙጦሊብ እንክብካቤ ሥር ወላጅ አልባ ሆነው ኖሩ። ከዚያም አያታቸውም ሲሞቱ በአጎታቸው አቡ ጧሊብ እንክብካቤ ስር ሆነው አደጉ።

ለ. ባሕርያቸው

ከፍ ብለን ለማየት እንደሞከርነው በአላህ የተመረጠ ነቢይ ከማንነት፣ ከእውነተኝነትና በጎ ስነምግባር አኳያ ከፍተኛ ስብእናን የተላበሰ ሊሆን ይገባዋል። እርሳቸውም ቢሆኑ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እውነተኛና ታማኝ፣ በመልካም ስነምግባር ያሸበረቁ፣ ልሳናቸው ጣፋጭና አንደበተ ርቱእ፣ የቅርቡም የሩቁም የሚወዳቸው፣ በማህበረሰባቸውም ዘንድ ማእረግ ያላቸው የተከበሩ፣ ታማኙ የሚል እንጅ በሌላ ቅፅል ስም የማይጠሯቸው፣ ለጉዞ ሲወጡም ሰዎች አደራ የሚጥሉባቸው ታላቅ ሰው ሆነው ነው ያደጉት።

ያላቸውን መልካም ቁመና በተመለከተ አይን አይታ የማትጠባባቸው፣ ነጭ ፊት ያላቸው፣ በሁለት ዓይናቸው መካከል ሰፊ ክፍተት ያላቸው፣ የዓይን ቅንድባቸው ረዥም፣ ፀጉራቸው ጥቁር፣ ትከሻቸው ሰፊ፣ በወንዶች መካከል ያላቸው ቁመናም ረዥምም አጭርም የማይባሉ ወደ ረዥምነት ያደሉ የተስተካከለ በአይን ታይቶ የማይጠገብ ያማረ ተክለ ሰውነት ነበራቸው። ከባልደረቦቻቸው አንዱ የገለፃቸውም እንዲህ ብሎ ነበር፡- "የአላህን መልእክተኛን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) የየመን ልብስ ለብሰው አይቻላቸው ነበር። ከርሳቸው የተሻለ ውብ በፍፁም አይቼ አላውቅም።" ማንበብና መጻፍ አይችሉም ነበር፣ ማንበብና መጻፍ የማይችል ማሕበረሰብ ውስጥ ከመካከላቸው ማንበብና መጻፍ የሚችሉ ጥቂት ናቸው፣ ነገር ግን ብልህ፣ ጠንካራ ትውስታ፣ ፈጣን ማስተዋል ያላቸው ነበሩ።

ሐ- ቁረይሾች እና ዐረቦች

ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲሁም ማህበረሰባቸው በተከበረችው የመካከተማ በሐረም ዙርያ አላህ ነብዩ ኢብራሂምንና ልጃቸው ኢስማኢልን (የአላህ ሰላም በእነርሱ ላይ ይሁን) ሊገነቡት ዘንድ ባዘዛቸው በተከበረው ካዕባ አጠገብ ነበር የሚኖሩት።

ነገር ግን ጊዜ እያለፈ ሲሄድ ከኢብራሂም ሃይማኖት (አላህን ቡብቸኝነት ከማምለክ) በማፈንገጥ - እነርሱም በዙሪያቸው የነበሩት ነገዶችም - በካዕባ ዙሪያ የድንጋይ፣

የዛፍና የወርቅ ጣጥታትን አበጅተው የተቀደሱ አድርገውም በመቁጠር የመጥቀምና የመጉዳት ችሎታው እንዳላቸው እስከማሰብ ድረጃም ደረሱ! ለእርሷም የአምልኮ ስርዓቶችንም ቀነጨቡላት። ከነዚህም ውስጥ በጣም ዝነኛ የሆነው የሁበል ጣኦት ሲሆን ይህ ጣኦት እጅግ ትልቁና ታላቅ ብለው የሚያስቡትም ይህንኑ ነበር። ከመካ ውጭ ያሉ ሌሎች ጣጥታትና ዛፎች በተመለከተ እንደ ላት፣ ዑዛና መናት ያሉት ቅዱስነትን ያላብሷቸዋል። በዙሪያቸው ካሉት አከባቢዎች ጋር የነበራቸው ሕይወት ምንም እንኳን እንደ ጀግንነት፣ እንግዳ አከባሪነትና የንግግር ሐቀኝነት መስል መልካም ስነ ምግባሮች ቢኖሯቸውም በትዕቢት፣ ኩራትና ሌሎችን በመናቅ የተሞላ ነበር። በሌሎች ላይ ጥቃት በመስጠትና ዱቄት በሚያደርግ ጦርነትም የተሞላ ነበር።

መ- የነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ተልዕኮ

ነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እድሜያቸው አርባ ዓመት ሲደርስና ከመካ ውጪ በሞቃታማ ምሽት በሒራእ ዋሻ ውስጥ በነበሩበት አጋጣሚ ከሰማይ የመጀመሪያው መለኮታዊ ራዕይ ከአላህ ዘንድ መጣላቸው (ወሕዩን አወረደላቸው)። መላኪካው ጁብሪል ወደ እርሳቸው መጣና ጨመቅ አድርጎ ይዞ "أَفْرَأُ كُفْرًا (አንብብ)" አላቸው፤ እርሳቸውም "እኔ አንባቢ አይደለሁም" አሉ፤ ከዚያም አሁንም ለሁለተኛ ጊዜ ጭንቅ ጥብብ እስኪላቸው ድረስ ጨመቅ አድርጎ ይዞ "أَفْرَأُ كُفْرًا (አንብብ)" አላቸው፤ እርሳቸውም "እኔ አንባቢ አይደለሁም" አሉ፤ ከዚያም ለሶስተኛ ጊዜ በጣም እስኪጨናነቁ ድረስ ጨመቅ አድርጎ ያዛቸውና "أَفْرَأُ كُفْرًا (አንብብ)" አላቸው፤ የዚህኔ እሳቸውም "ምንድን ነው የምቀራው/የማነበው?" አሉት። እሱም እንዲህ በማለት ቀጠለ:-

{أَفْرَأُ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ * خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ * أَفْرَأُ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ * الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ * عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ}

{አንብብ በዚያ (ሁሉን) በፈጠረው ጌታህ ስም።} {ስውን ከረጋ ደም በፈጠረው (ጌታህ ስም)።} {አንብብ፤ ጌታህ በጣም ቸር ሲኾን፤} {ያ በብዕር ያስተማረ።} {ስውን ያላወቀውን ሁሉ ያሳወቀ ሲኾን።} [አልዓለቅ: 1_5]

ከዚያም መላኪካው ትቷቸው ሄደ። ነቢዩም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ፈርተውና ርደው ወደ ባልተቤታቸውና ወደ ቤታቸው ተመለሱ።

ለባልተቤታቸው ኸዲጃም እንዲህ አሏት፡- "በራሴ ላይ ሰግቻለሁና አልብሺኝ" ባለቤታቸውም እንዲህ አለቻቸው- "በፍጹም አላህ የሚያሳፍርህ አይነት ሰው አይደለህም! አንተኮ ዝምድናን የምትቀጥል፤ የተጨነቀን የምታግዝ፤ አስፈላጊ በሆነበት ሁሉ የምትረዳ ሰው ነህ።"

ከዚያም ጂብሪል አላህ በፈጠረበት ተፈጥሯዊ አኳኃኑ ሆኖ አድማሱን ሞልቶ ወደርሳቸው መጣና እንዲህ አላቸው፡- "ሙሐመድ ሆይ! እኔ ጂብሪል ነኝ፤ አንተ (ደግሞ) የአላህ መልክተኛ ነህ።"

ከዚያም ከሰማይ ተከታታይ የሆነ ወሕይ (መለኮታዊ ራዕይ) ህዝቡን ያለምንም ተጋሪ በብቸኝነት እንዲያመልኩ እና ከሸርክና ከክህደት እንዲጠነቀቁ የሚያዝ መመርያ ይወርድ ጀመር። ነብዩም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ህዝባቸው ወደ እስልምና ሃይማኖት እንዲገቡ አንድ በአንድ እና በቅርበታቸው ልክ እያስቀደመ ዳዕዋ (ጥሪ) ማድረጋቸውን ቀጠሉ። ዳዕዋውን የተቀበሉት የመጀመሪያዎቹ ሰዎች ባልተቤታቸው ኸዲጃ ቢንት ኹወይሊድ፤ ጓደኛቸው አቡበከር አስ-ሲዲቅና የአጎታቸው ልጅ ዓሊይ ቢን አቢ ጧሊብ ናቸው። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

ከዚያም ሕዝቡ ዳዕዋቸውን እየሰማ ሲመጣ ይጋፈጧቸው፤ ያሴሩባቸውና ይተናኮሏቸው ጀመር። አንድ ቀን ጠዋት ወደ ህዝቡ ወጥተው ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ህዝቡን መሰብሰብ የፈለገ ሰው በተለምዶ የሚለውን ቃል ተጠቅመው እንዲህ አሉ "ዋ ሰባሐህ!" ብለው ተጠጉ። ህዝቡም ጥሪያቸውን እንደሰማ የሚሉትን ለመስማት ተከታትለው ተሰባሰቡ። የዛኔ እንዲህ አሏቸው፡- "እስኪ አሁን እኔ ጠላት ማልዶባችኋል ወይም መሽጎ አድሯል ብላችሁ ታምኑኛላችሁ?" ህዝቡም እንዲህ በማለት መለሰላቸው፡- "ዋሽተህን የማታውቀውን! እንዴት አናምንህም?" የዛኔ ቀጠል አድርገው "በሉ እንግዲህ እኔ ብርቱ ከሆነ ቅጣት አስቀድሜ የማስጠነቅቃችሁ ሰው ነኝ" አሏቸው። አጎቱ አቡ ለሀብ - ከአጎቶቹ አንዱ የሆነውና እርሱም ባልተቤቱም ለመልዕክተኛውና ለዲነል ኢስላም ጥልቅ ጥላቻ ያላቸው የሆኑት- "አፈር ብላ! ለዚህ ነው እንዴ የሰበሰብክን!" አላቸው። በዚህም የላቀው አላህ በመልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላይ እንዲህ የሚለውን የቁርአን አንቀጾች አወረደ፡-

*تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ * مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ * سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ*

وَأَمْرَأْتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ * فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ

{የአቡ ለሀብ ሁለት እጆች ከሰሩ (ጠፉ፤ እርሱ) ከሰረም።} {ከእርሱ ገንዘብና ያም ያፈራው ሁሉ ምንም አልጠቀመውም።} {የመንቀልቀል ባለቤት የኾነችን እሳት በእርግጥ ይገባል።} {ሚስቱም (ትገባለች)፤ እንጨት ተሸካሚ ስትኾን።} {በአንገትዋ ላይ ከጭረት የኾነ ገመድ ያለባት ስትኾን።} [አልመሰድ፡ 1_5]

ከዚያም ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወደ ኢስላም የሚያደርጉትን ጥሪ ቀጠሉ። «ላ ኢላሃ ኢሊላህ በሉና ነፃ ትወጣላችሁ» ይሏቸዋል። እነርሱም «አማልክቶችንም ሁሉ አንድ አምላክ አደረጋቸው፤ ይህማ እጅግ የሚደንቅ ነገር ነው።» አሉ።

ካሉበት የጥመት ጎዳና ወጥተው ወደ ቀናው ጎዳና እንዲመጡ ጥሪ የሚያደርጉ አንቀጾችም ከአላህ ዘንድ መወረዳቸውን ቀጠሉ። በውስጣቸው ካሉት ጥሪዎችም የሚከተሉት የአላህ ቃል መጥቀስ ይቻላል፡-

{قُلْ أَيْنَكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ * وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِّن فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ * ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ * فَفَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَّمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ * فَإِن أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِّثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ}

{በላቸው «እናንተ በዚያ ምድርን በሁለት ቀኖች ውስጥ በፈጠረው አምላክ በእርግጥ ትክክላችሁን? ለእርሱም ባለንጣዎችን ታደርጋላችሁን? ያ (ይህንን የሠራው) የዓለማት ጌታ ነው።} {በእርሷም ከበላይዋ የረጉ ጋራዎችን አደረገ። በእርሷም በረከትን አደረገ። በውስጧም ምግቦችዋን (ካለፉት ሁለት ቀኖች ጋር) በአራት ቀናት ውስጥ ለጠያቂዎች ትክክል ሲኾኑ ወሰነ።} {ከዚያም ወደ ሰማይ እርሷ ጭስ ኾና ሳላች አሰበ። ለእርሷም ለምድርም «ወዳችሁም ኾነ ወይም ጠልታችሁ ኑ» አላቸው። «ታዛዦች ኾነን መጣን» አሉ።} {በሁለት ቀኖችም ውስጥ ሰባት ሰማያት አደረጋቸው። በሰማይቱም ሁሉ ነገሯን አዘጋጀ። ቅርቢቱንም ሰማይ በመብራቶች አገጥን። (ከሰይጣናት) መጠበቅንም ጠበቅናት።

ይህ የአሸናፊው የዐዋቂው (ጌታ) ውሳኔ ነው።} ((ከእምነት) እንቢ «ቢሉም እንደ ዓድና ሰሙድ መቅሰፍት ብጤ የኾነን መቅሰፍት አስጠነቅቃችኋለሁ» በላቸው።} [ፉሲለት፡ 9_13]

ነገር ግን እነዚህ አንቀጾች እና ያ ጥሪ እውነትን ከመቀበል ይልቅ ትምክህታቸውንና ትዕቢታቸውን ብቻ ነው የጨመረላቸው። ከዛም አልፎ ወደ እስልምና ሀይማኖት የገባውን ሁሉ በተለይም የሚከላከልላቸው ወገን የሌላቸው ደካሞች የሆኑትን ሁሉ በብርቱ ማስቃዩቱን ተያያዙት። በዚህም አንዱን ሰሐባ ትልቅ ቋጥኝ በደረቱ ላይ እያስቀመጡበት፤ በዛ ከፍተኛ ሙቀት ባለው ሀገር በየገባቸው እየገተቱት ወይ በሙሐመድ ሃይማኖት ካድ አለበለዚያ ይህንን ስቃይ ወደህ ተቀበል ይሉታል። በዚህ የስቃይ ቅጣት ጥናት የሞተው እስኪሞት ድረስ ገፉበት።

የአላህ መልእክተኛን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በተመለከተ በሚወዳቸውና ከለላ በሚያደርግላቸው አጎታቸው አቡ ጧሊብ ስር ነበሩ። አጎታቸው ባለግርማና ከቀረይሽ ከበርቴዎች አንዱ ቢሆንም ወደ እስልምና ግን አልገቡም።

ቀረይሾች የነቢዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ዳዕዋ ለማጉላላት የሞከሩ ሲሆን ገንዘብ፣ ንግስና ሌሎች ፈተናዎችንም አቀረቡላቸውና በዚህም አንድ ነገርን ብቻ እንደ ቅድመ መስፈርት አቀረቡላቸው፤ ይኸውም ከአላህ ውጭ የሚያመልካቸውን አማልክት ከማምለክ እንዲታቀቡ የሚያዝ የሆነውን "አዲሱ" ሃይማኖት የሚያደርጉትን ጥሪ እንዲያቆሙ የሚል ነበር። በዚህ ላይ የነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አቋም ታዲያ ፍጹም ቁርጥ ያለ ፍንክች የማይል ነበር። ምክንያቱም ይህ አላህ ለሕዝቡ ያደርሱ ዘንድ የተሰጣቸው አምላካዊ መመርያ ነው። ከዚህም መመርያ ፍንክች ቢሉ አላህ ይቀጣቸዋልና። እኔኮ ለናንተው መልካምን (በጎን) የማስብ ሰው ነኝ፤ እናንተ ህዝብና ቤተሰቦቼ ናችሁ ነበር ያላቸው። "ወሏሂ! (እናንተ ቤተሰቦቼን) ህዝቡን ሁሉ እንኳ ብዋሽ እናንተን አልዋሻችሁም፤ ህዝቡን ሁሉ እንኳ ላታልለው ብል እናንተን አላታልላችሁም።"

ዳዕዋውን ለማስቆም በሚያደርጉት የማጉላላት ጥረት ምንም ዓይነት ድርድር ውስጥ የማያስገባ መሆኑን እንዲረጋገጡ ቀረይሾች ለመልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እና ለተከታዮቻቸው ያላቸው ጥላቻም ባለ። ቀረይሾች ነብዩ ሙሐመድን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ይገድሉ ዘንድ አቡ ጧሊብ

አሳልፈው እንዲሰጧቸው ለዚህም በምትኩ የፈለጉትን እንደሚሰጧቸው ነገሯቸው፤ ይህን ካልቻሉ ደግሞ ቢያንስ ከመካከላቸው በሃይማኖቱ ወጣ ማለቱን እንዲያስቆሙላቸው፤ ኑቡዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ቢያንስ እንኳ ወደዚህ ሃይማኖት የሚያደርጉትን ዳዕቀ እንዲያስቆሙላቸው አቡ ጧሊብን ጠየቁ።

የአላህ መልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ግን እንዲህ በማለት አፅንኦት ሰጥተው አቋማቸውን ሲገልፁ እንዲህ አሉ፡- "አጎቴ ሆይ! በአላህ ይሁንብኝ ይህንን የማደርገውን ጥሪ እንድተውላቸው ብለው ፀሐይን በቀኝ እጄ ጨረቃን ደግሞ በግራ እጄ ቢያስቀምጡ እንኳ እኔ ወይ አላህ እስልምናን የበላይ አድርጎ እስኪያንሰራፋው አለበለዚያም ደግሞ በዚሁ ጥሪ ሆኜ እስከሞት ድረስ ዳዕቀውን አልተወውም።" የዚህ ጊዜ አጎታቸውም እንዲህ አሏቸው፡- "እንግዲያውስ የፈለግከውን በል! በአላህ ይሁንብኝ ባንተ በኩል የመጣን ሰፋላም ልሞት እችላለሁኝ እንጅ ማንም አይደርስብህም።" አቡ ጧሊብም ሞት አፋፍ ላይ በደረሱበት ጊዜ ከእርሱ ጋር የተወሰኑ ቁረይሾችም ሳሉ ኑቡዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) መጡ ወደ እስልምና ይገባ ዘንድ እንዲህ እያሉ ይወተውቷቸው ጀመር፡- "አጎቴ ሆይ! ላ ኢላሃ ኢሊላህ ብለህ አላህ ዘንድ መሀርታውን የምለምንልህን ቃል ተናገርልኝ" አሏቸው፤ ቁረይሾችም በፊናቸው "ከዓብዱል ሙጦሊብ (ከአባቶችህና ከአያቶችህ ሃይማኖት) ልትወጣ ነው?!" ይሏቸዋል። የአባቶቹን ሃይማኖት ትቶ ወደ እስልምና ገብቶ መሞት ከባድ አድርጎ አዩትና ሙሽሪክ እንደሆኑ ሞቱ። ኑቡዩም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አጎታቸው በሽርክ ላይ እንዳለ መሞቱ ውስጣቸው በሃዘን ተሞላ። የላቀው አላህም እንዲህ በማለት አሳወቃቸው፡-

{إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ}

{አንተ የወደድከውን ሰው ፈጽሞ አታቀናም። ግን አላህ የሚሻውን ሰው ያቀናል እርሱም ቅኖቹን ዐዋቂ ነው።} [አልቀሶስ: 56]

ከአጎታቸው አቡ ጧሊብ ሞት በኋላ በኑቡዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላይ የሚደርሰው ግፉ በረታ። በካዕባ ዙርያ ሲሰግዱ (የእንስሳት) ቆሻሻ አንስተው በላያቸው ላይ ያጥሉባቸው ነበር።

ከዚያም ኑቡዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሕዝቦቿን ወደ እስልምና ጥሪ ሊያደርግላቸው ወደ ጧኢፍ ከተማ (ከመካ 70 ኪ.ሜ. ርቀት ላይ

የሚገኝ ከተማ) ሄዱ። የጧኢፍም ሕዝቦች ከመካ ሰዎች በባሰ ሁኔታ ዳዕቀውን የተጋፈጡ ሲሆን ነብዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በሰፈር ዱርየ አስመቷቸው፤ ከጧኢፍም አባረሯቸው፤ ድንጋይ እየወረወሩም ከቡር ተረከዛቸውን እስኪያደሙ ድረስ ደበደቧቸው።

በዚህ ጊዜ ነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ዱዓቸውን ወደ እርሱ በማድረግ እርዳታውንም በመማፀን ወደ አላህ ተቅጣጬ። አላህም መላኢካን ወደ እርሳቸው ላከላቸውና «ጌታህ ሕዝቦችህ ላንተ የሰጡህን ምላሽ ሰምቶአል፤ ስለዚህም ከፈለክ በሁለቱ እንጨቶች -ማለትም በሁለቱ ታላላቅ ተራሮች- ላጣብቃቸው» አላቸው መላኢካው። እርሳቸውም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በፍጹም “ይልቁን እኔ የምፈልገው አላህ ከዝርያቸው እርሱን በብቸኝነት የሚያመልኩትና በአምልኮውም የማይጋሩ ባሮችን እንዲያወጣ ነው።” በማለት መለሱለት።

ከዚያም የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወደ መካ ተመለሱ። (ሙሽሪኮች) በእርሳቸው አማኝ ሆነው የተገኙ ህዝቦች ላይ ጥላቻና ግጭታቸውን ቀጠሉ። ከዚያም ከየሥራብ -ከዚያ በኋላ መዲና ተብላ ከምትጠራው- ከተማ የሆኑ ጭፍራዎች ወደ መልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወደ እስልምና ጥሪ (ዳዕቀ) አድርገውላቸው እነርሱም ሙስሊሞች ሆኑ። ከባልደረቦቻቸውም መካከል አንዱ የሆነውን ሙስዓብ ቢን ዑመይር የተባለ ባልደረባቸውን የእስልምናን አስተምህሮት እንዲያስተምራቸው አብረው ላኩት። ከመዲና ሰዎች ብዙዎችም በእርሱ አማካኝነት እስልምናን ተቀበሉ።

በቀጣዩም ዓመት የእስልምናን ቃል ለመግባት ወደ ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) መጡ። ከዚያም በጭንቅ ላይ ያሉትን ባልደረቦቹን ወደ መዲና እንዲሰደዱ (ሂጅራ እንዲያደርጉ) አዘዙ። ባልደረቦቻቸውም በህብረትና በተናጠል እየሆኑ መሰደታቸውን ቀጠሉ። “ሙሃጂሮች” (ስደተኞች) የሚል ስያሜም ተሰጣቸው። የየሰራብ (መዲና) ከተማ ነዋሪዎችም በአኩባቢ፣ በደስታና በመልካም ተቀብሏቸው። በቤታቸውም ውስጥ ጭምር ገንዘባቸውንና ቤታቸውንም አካፍለዋቸው ሙሃጂሮቹን ተቀብሏቸው። ከዚያም በኋላ “አንሷሮች” (ረዳቶች) የሚል ስያሜ ተሰጣቸው።

ከዚያም ቁረይሾች ይህንን የነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሂጅራ የማድረግ ውሳኔ በደረሱበት ጊዜ ነቢዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ

ይሁን) የሚያድሩበትን ቤት በመክበብ ልክ ከቤት እንደወጡ በአንድ የብርቱ ወንድ ሰይፍ ለመግደል ወሰኑ። ከዚህም ሴራቸው አላህ መልዕክተኛውን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ጠላቶቻቸው ባላሰቡበት መልኩ ነፃ አዳናቸው። አቡባከር አስ-ሲዲቅም እርሳቸውን ተከትለው ሲሄድ ዓሊይ (አላህ የሁለቱንም መልካም ሥራቸውን ይቀበላቸው) ደግሞ ነብዩ ሶለሷሁ ዓሊይሂ ወሰለም ዘንድ የተቀመጡ የአደራ እቃዎች ለባለቤቶቻቸው ለመመለስ በመካ እንዲቆይ አዘዙት።

በሂጅራ ጉዟቸው ሳሉም ቁረይሾቹ ሙሐመድን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በሕይወትም ይሁን ገድሎ ለሚያመጣላቸው ሽልማት እንዳዘጋጁ አወጁ። ይሁን እንጂ አላህ መልዕክተኛውን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ከባልደረባቸው ጋር በሰላም ወደ መዲና አደረሳቸው።

የመዲና ሰዎችም የአላህ መልእክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በደስታ፣ በጥሩ አቀባበልና በእርካታ ተቀበሏቸው። ሁሉም የአላህ መልእክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ለመቀበል ከየጓዳቸው ወጥተው "የአላህ መልዕክተኛ መጡ... የአላህ መልዕክተኛ መጡ..." እያሉ ወጡ።

ነብዩም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ማረፊያቸውን ካገኙ በኋላ። በመዲናም መስጊድ መገንባትን የመጀመርያ ስራቸው አደረጉ። ከዚያም ሰዎችን የእስልምና ሕግጋትን ማስተማር፣ ቁርአንን ማስቀራትና መልካም ሥነ ምግባርን በማስተማር የእውቀት እንክብካቤ አደረጉላቸው። በዚህም ባልደረቦቻቸው ከእርሱ መመሪያውን ይማሩና ነፍሳቸውም ትጠራ እንዲሁም ስብእናቸው ከፍ ይልም ዘንድ በዙርያቸው ተሰባሰቡ። ለነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ያላቸው ፍቅር ጨመረ፤ በመልዕክተኛው ምጡቅ ስብእናም እጅግ ተማረኩ፤ በመካከላቸው ያለው የእምነት ወንድማማችነትም እጅጉን ተጠናክረ። መዲና በርግጥም በድሃና በሃብታም፣ በጭና በጥቁር፣ በአረብም አረብ ባልሆነውም ነዋሪዎቹ መካከል ለአላህ ባላቸው ተቅዋ እና ኢማን ካልሆነ በቀር ምንም ልዩነት የሌለባት ፍጹም የበለፀገች ተምሳሌታዊ መዲና ሆነች። ከዚህ ማህበረሰብም ታሪክ በመቼውም ጊዜ ከሚያውቀው የትውልድ ሁሉ አይነታ የሆነው ትውልድ ተፈጠረ።

ከነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሂጅራ የአንድ ዓመት ቆይታ በኋላ በነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)ና ባልደረቦቻቸው እና

የቁረይሽ ማህበረሰብንና አምሳዮቻቸው ከሆኑ የእስልምና ጠላቶች መካከል ግጭትና ፍልሚያ ተጀመረ።

በዚህ ጊዜ የመጀመርያው ታላቁ የቦድር ጦርነት በመካና በመዲና መካከል በሚገኝ ሸለቆ ውስጥ ተካሄደ። አላህም በሙስሊሞች በኩል የነበሩትን ብዛታቸው 314 የሆኑ ተዋጊዎች በቁረይሽ በኩል የነበሩትን ብዛታቸው 1,000 በሆኑት ጠላቶች ላይ አበረታቸው። በዚህም ሙስሊሞቹ ከአላህ በሆነ ታላቅ እርዳታ ከቁረይሾች 70 ታላላቆቻቸው ገድለው፤ 70ዎቹንም ማርከው የተቀሩት ሸሽተው የሄዱበትን ድል ተቀዳጁ።

ከዚያም በነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እና በቁረይሾች መካከል ሌሎች ፍልሚያዎችም ተካሄዱ። በመጨረሻም ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) መካን (ለቀው ከወጡበት ስምንተኛው አመት በኋላ) ወደ ቁረይሾች ላይ ለመዘመት፣ በየጓሮዋ ገብተው በእነርሱ ላይ የማያዳግም ድልን ለመቀዳጀት፣ እርሱንም ለመግደል የሞከረችውን፣ ባልደረቦቹም ያሰቃዩትን፣ ከአላህ ይዘት የመጣውንም ሃይማኖት ከማስራጨት ያገተችውን መንደር ለመውረር ወደ እስልምና ሃይማኖት የገቡ 10,000 ሰራዊቶችን አስከትለው ወደ ተከበረች መካ ዘመቱ።

ከዚያም ከዚህ እጅግ የታወቀ ድል በኋላ ሰበሰቧቸውና እንዲህ አሏቸው፡- "እናንተ የቁረይሽ ስብስቦች ሆይ! ምን ያደርገናል ብላችሁ ትገምታላችሁ?" በማለት ሲጠይቋቸው ቁረይሾቹም እንዲህ በማለት መለሱ "ቸር ወንድማችን ነህ፤ የቸር ወንድማችን ልጅም ነህ።" የዛኔ የአላህ መልእክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) "እንግዲያውስ ሂዱ እናንተ ነፃ ናችሁ!" አሏቸውና ይቅር ብለዋቸው የእስልምና ሃይማኖት የመቀበል ነፃነትን ሰጧቸው።

ይህም ሰዎች ወደ እስልምና ሃይማኖት በገፍ እንዲገቡ ምክንያት ሆነ። መላው ዓረብም በቡድን እየሆኑ ሰለሙ ወደ እስልምና ሃይማኖትም ተቀላቀሉ።

ከዚያም ብዙም ሳይቆይ ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወደ እስልምና ሃይማኖት በቅርቡ የገቡ 114,000 ሰዎችን ይዘው አብረው ሐጅ አደረጉ።

በመሆኑም በዚህ ታላቁ የሐጅ ቀን የሃይማኖቱ ህግጋትንና የእስልምናን መመርያ ሊያብራሩላቸው ተነስተው ኹጥባ (ዲስኩር) ሲያደርጉ እንዲህም አሉ፡- "ምናልባት ከዚህ

አመት በኋላ በመካከላችሁ ላልገኝ እችላለሁ፤ ነገር ግን አብሮኝ የነበረው አብሮኝ ላልነበረው (ፋቅ ላለው) ያድርስ" አሉና መለስ ብለው ህዝባቸውን በመመልከት እንዲህ አሉ፡- "ተልእኮየን አድርሻለሁኝን?!" አሉ፤ ባልደረበቻቸውም "አዎ" ሲሏቸው የዚህኔ እሳቸውም መልሰው "አላህ ሆይ ምስክር ሁነኝ!" በማለት በድጋሚ "ተልእኮየን አድርሻለሁኝን?!" ብለው ጠይቁ፤ ባልደረበቻቸውም ደግመው "አዎ" ሲሏቸው የዚህኔ እሳቸውም በድጋሚ "አላህ ሆይ ምስክር ሁነኝ!" አሉ።

ከዚያም ረሱል (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ከሐጅ በኋላ ወደ መዲና ተመለሱ። እናም አንድ ቀን ኹጥባ (ዲስኩር) ሲያደርጉ እንዲህ አሉ፡- "አንድ ባሪያ አምላኩ በዚህ ዓለም መዘውተር ወይስ አላህ ዘንድ ያለው ይሻለው እንደሁ ምርጫ ሰጠው፤ ያ ባርያም አላህ ዘንድ ያለውን መረጠ።" በዚህም ባልደረበቻቸው ያ ባርያ ተብሎ የተገለጸው ራሳቸውን ለመግለፅ እንደፈለጉበትና ከዚህች አለም ህይወት ወደ አኼራ የሚሸጋገሩበት ጊዜውም እንደደረሰ የተረዱት ተረዱና ያለቀሰውም አለቀሰ። እናም በአስራ አንደኛው አመተ ሂጅራ በሰስተኛው ወር ውስጥ ባለው ሁለተኛው እለተ ሰኞ በነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላይ ህመም ጠናባቸው። ጣእረ ሞትም ድቅን ባለባቸው ጊዜ የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወደ ባልደረበቻቸውን የተሰናባች እይታን እያይዋቸው ሰላታቸው ላይም እንዲጠባበቁ በአደራ አሳሰቧቸው። ክቡር ነፍሳቸውም አረፈችና ወደ ረፈቁል አዕላ (መልዕክተኞች፣ ኑብያተችና ደጋግ የአላህ ባሮች ወዳሉት) በሞት ተሸጋገሩ።

ሱሐቦች (አላህ መልካም ሥራቸውን ለሁሉ ይውደድላቸው) በነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሞት ተደናገጡ፤ ህዘንና ትካዜያቸውም ጥግ ደረሰ፤ የመርዶው ተፅዕኖም ከእነሱ መካከል አንዱ ማለትም ዑመር ኢብኑል ኸጧብ በድንጋጤ ሰይፉን መዞ በማውጣት ማንም ሰው ኑብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሞተዋል ሲል ብሰማው በዚህ ሰይፍ አንገቱ ነው የምቀነጥስለት እስከማለት አደረሰው።

የዚህ ጊዜ አቡበከር አስ-ሲዲቅ ተከታዩን የኋያሉ አላህን ቃል በማውሳት ገለጸው፡-

{وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئاً وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ}

{ሙሐመድም ከበፊቱ መልክተኞች በእርግጥ ያለፉ የኾነ መልክተኛ እንጅ ሌላ አይደለም። ታዲያ ቢሞት ወይም ቢገደል ወደ ኋላችሁ ትገለበጣላችሁን ወደኋላው የሚገለበጥም ሰው አላህን ምንም አይጎዳም። አላህም አመስጋኞቹን በእርግጥ ይመነዳል።} [አሊ-ሩምሬን 144] ዑመር ኢብኑል ኸባብም ልክ የዚህን አንቀፅ እንደሰሙ ራሳቸውን ስተው ውደቁ፡-

እኚህ ናቸው እንግዲህ የነቢያቶችም የመልዕክተኞችም መደምደሚያ፣ ወደ መላው የሰው ልጅ አብሳሪና አስጠንቃቂ ተደርገው የተላኩት የአላህ መልዕክተኛ ሙሐመድ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)። ተልእኳቸውን አደረሱ፤ አደራቸውንም ተወጡ፤ ህዝቡንም በሚገባ መከሩ።

አላህም በተከበረውና ከሰማይ በወረደው የአላህ ቃል በሆነው ቁርአን አጠነከራቸው፤ ያ...

{ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ }

{ከኋላውም ከፊቱም ውሸት አይመጣበትም። ጥበበኛ ምስጉን ከኾነው ጌታ የተወረደ ው።} [ፉሲለት፡ 42] ያ መላ የሰው ልጆች ከፍጥረተ ዓለሙ መጀመሪያ ጀምሮ እስከ ፍፃሜ ድረስ ያሉት ሰዎች ሁሉ ቢሰበሰቡና አምሳያውንም እንዲያመጡ ቢጠየቁ ከፊሉ ለሌላኛው ረዳት ሆነው እንኳ ብጤውን የማያመጡለት በሆነው ቁርአን አበረታቸው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ * وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْتُوا نَارَ التَّارِ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ * وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ }

{እናንተ ሰዎች ሆይ! የፈጠራችሁን እነዚያንም ከናንተ በፊት የነበሩትን (የፈጠረውን) ጌታችሁን ተገዙ፤ (ቅጣትን) ልትጠነቀቁ ይከጀላልና።} {(እርሱ) ያ ለናንተ ምድርን

ምንጣፍ ሰማይንም ጣራ ያደረገ ነው፤ ከሰማይም (ከደመና) ውሃን ያወረደ በርሱም ከፍሬዎች ለናንተ ሲሳይን ያወጣ ነው። እናንተም (ፈጣሪነቱን) የምታውቁ ስትኾኑ ለአላህ ባላንጣዎችን አታድርጉ።} {በባሪያችንም ላይ ካወረድነው በመጠራጠር ውስጥ ብትኾኑ ከብጤው አንዲትን ምዕራፍ አምጡ። እውነተኛችንም እንደኾናችሁ ከአላህ ሌላ መስካሪዎቻችሁን ጥሩ።} {(ይህንን) ባትሠሩ ፈጽሞም አትሠሩትምና ያችን መቀጣጠያዎ ሰዎችና ድንጋዮች የኾነችውን እሳት ተጠበቁ፤ ለከላዲዎች ተደግሳለች።} {እነዚያን ያመነትንና መልካሞችንም የሠሩትን ለነርሱ ከሥሮቻቸው ወንዞች የሚፈሱባቸው ገነቶች ያሏቸው መኾኑን አብስራቸው። ከርሷ ከፍሬ (ዓይነት) ሲሳይን በተመገቡ ቁጥር (ፍሬዎችዎ ስለሚመሳሰሉ) «ይህ ያ ከአሁን በፊት የተገመብነው ነው» ይላሉ። እርሱንም ተመሳሳይ ኾኖ ተሰጡት። ለነሱም በውስጧ ንጹህ የተደረገ ሚስቶች አሏቸው። እነሱም በውስጧ ዘውታሪዎች ናቸው።} [አል-በቀራህ 21-25]

ይህ ቁርአን ከ114 ምዕራፎች (ሱራዎች) እና ከ6,000 በላይ በሆኑ አንቀጾች የተዋቀረ ነው። አላህ ለዘመናት የሰው ልጆችን ሁሉ የቁርአን ምዕራፎችን (ሱራዎችን) የመሰለ አንድ ምዕራፍ (ሱራ) እንኳ ማምጣት ይችሉ እንደሁ ይገዳደራቸዋል። በቁርአን ውስጥ ካሉት ምዕራፎች አጭር የሚባለው ሱራ ሦስት አንቀጾችን ብቻ የያዘ ነው።

ይህን ማድረግ ከተሳናቸው ይህ ቁርአን ከአላህ ዘንድ መሆኑን ማወቅ አለባቸው። ይህ ታዲያ አላህ ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ካጠነከረባቸው ታላላቅ ተአምራት መካከል አንዱ ነው። ያው አላህ በሌሎች ድንቅ ተአምራትም እንደደገፋቸው ሁሉ ማለት ነው። ከነዚህም መካከል፡-

ረ- ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ካጠናከረባቸው ተአምራት መካከል፡-

1- ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አላህን ተማፅነው እጃቸውን በአንዳች እቃ ላይ ያሳርፉና ውኃውም ከጣቶቻቸው ፈልቆ ይወጣል፤ ቁጥራቸው ከሺህ የሚበልጥ ሰራዊቶችም ከውሃው ይጠጡ ነበር።

2. ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አላህን ተማፅነው እጃቸውን በምግብ ማእድ ላይ ያሳርፉትና ይበረክታል፤ ቁጥራቸው ከ1500 የሚበልጥ ባልደረቡቻቸውም ከምግቡ ይበሉ ነበር።

3. ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አላህ ዝናብ እንዲያወርድላቸው በመማፀን እጃቸውን ወደ ላይ ከፍ ያደርጋሉ፤ ገና ዱዳእ ያደረጉበትን ቦታቸውንም ሳይለቁ የዝናቡ ጠብታ በሚያምር ክቡር ፊታቸው ላይ ኮለል እያለ ሲወርድ ይታይ ነበር። እንዲሁም ሌሎች በርካታ ተአምራቶችም ተሰጥቷቸዋል።

አላህ እርሳቸውንም ሊገድልና ከአላህ ዘንድ የወረደውን ይዘውት የመጡትን ብርሃን ለማጥፋት ከተነሳ ጠላት በሚያደርግላቸው ጥበቃም አጠናክሯቸዋል። ልክ የላቀው አላህ እንዲህ እንዳለን፡-

{يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ}

{አንተ መልአክተኛ ሆይ! ከጌታህ ወዳንተ የተወረደውን አድርስ። ባትሠራም መልአክቱን አላደረስክም። አላህም ከሰዎች ይጠብቅሃል። አላህ ከሐዲዎችን ሕዝቦች አያቀናምና።} [አል-ማሊዳህ: 67] የአላህ መልአክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) - ከአላህም ድጋፍ ጋር - በተግባራቸውም ይሁን በአነጋገራቸው ሁሉ መልካም አርአያ ነበሩ። ከአላህ ዘንድ የወረደላቸውም ትእዛዝ በመፈፀም ረገድ ግንባር ቀደም ነበሩ። አምልኮና ታዛዥነትም ላይ ከሰው ሁሉ በላይ ጉጉት የነበራቸው ሲሆን ከሰዎችም ሁሉ የበለጠ ለጋስ ነበሩ። በእጃቸውም ላይ ምንም ነገር ሳያስቀሩ እንዳለ በአላህ መንገድ ላይ ለችግረኞች፣ ለድሆችና ለምስኪኖች ከመስጠት በቀር ርስት እንኳን አላስቀሩም ነበር። ለባልደረቦቻቸው እንዲህ ብለዋቸዋል፡- "እኛ የነብያት ማህበረሰቦች ቁሳዊ ውርስ አንተውም። ከንብረታችን የቀረ ነገር ቢኖር እንኳ ምፅዋት ነው።"(2)

በስነ ምግባርም በኩል ማንም አይደርስባቸውም ነበር። የትኛውም ሰው ሲቀርባቸው ከጥልቅ ልቡ (እጅግ በጣም) ነው የሚወዳቸው፤ ብሎም መልአክተኛውን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ከልጁ፣ ከአባቱና ከሰው ልጆችም ሁሉ አብልጦ ነው የሚወዳቸው።

የአላህ መልአክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሲያገለግላቸው የነበረው አነስ ኢብኑ ማሊክ (አላህ መልካም ሥራቸውን ይወድዳላቸው) እንዲህ ይላል፡-

"ከአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) መዳፍ የተሻለ ወይም የለሰለሰ ወይም ይበልጥ የሚያውድ መዳፍ ነክቼ አላውቅም። ለአስር አመታት ያክል አገልግያቸዋለሁ ስላደረግኩትም ነገር ለምን አደርግኩው ስላደረግኩት ነገርም ለምን አላደረግኩም ብለውኝ አያውቁም።"¹

እኚህ ናቸው የአላህ መልዕክተኛ ሙሐመድ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ያ የላቀው አላህ ደረጃቸውን በአለማቱ ሁሉ ከፍ ያደረገላቸው፤ ማንኛውም ሰው ድሮም ዘንድሮም የእርሳቸውን ያክል ስሙ የተወሰነ የለም። ከ ሺህ አራት መቶ አመታት በፊት ጀምሮ በአለም የሚገኙ በሚሊዮን የሚቆጠሩ አዛን አድራጊዎች በየቀኑ አምስት ጊዜ "አሽሁዱ አነ ሙሐመድን ረሱሉሏህ" በማለት ሙሐመድ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) የአላህ መልዕክተኛ መሆናቸውን ሲመሰክሩ እናም በመቶ ሚሊዮን የሚቆጠሩ ምዕመናንም በየለቱ በሰላታቸው ቢያንስ በአስራዎቹ ለሚቆጠሩ ጊዜያት ያክል ደጋግመው "አሽሁዱ አነ ሙሐመድን ረሱሉሏህ" ይላሉ።

ሱ- የተከበሩት ሶሐቦች (የነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ባልደረቦች)

ከመልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ህልፈት በኋላ የተከበሩት ሶሐባዎች የእስልምናን ጥሪ ኃላፊነት ተሸክመው ወደ ምድሪቱ ምሥራቅና ምእራብ በመጓዝ ዳዕዋ አደረጉ፤ እነርሱ በርግጥም የሃይማኖቱ ትክክለኛ ተጣሪዎች ነበሩ፤ ምክንያቱም ከማንኛውም ሰው በላይ እውነት ተናጋሪዎች፣ ይበልጥ ፍትሃዊ፣ ይበልጥ አደራን ጠባቂዎችና ለሰዎችም መልካምን ነገር በማካፈልም ይሁን ለሰዎች ቀናነት ይበልጥ ጉጉት የነበራቸው ሰዎች ነበሩና።

በነብያት ስነምግባር የተከተተቱ፤ የነብያቶችንም ኮቴ የሚከተሉ ነበሩ። ይህ ውብ ስነ ምግባራቸውም የምድሪቱ ማህበረሰቦች ዘንድ ይህንን ህይማኖት እንዲቀበሉ የጎላ ተጽእኖ አሳድሯል። በመሆኑም ሰዎች ይህንን ሃይማኖት ከመውደድ አኳያ ያለምንም ማስገደድና አሸናፊና ተሸናፊነት ከምዕራቡ አፍሪካ እስከ ምስራቁ ኢስያ እስከ

1 አል-ቡኻሪ ዘግበውታል (4/230)

መካከለኛው አውሮፓ ክፍል ድረስ በቡድን በቡድን እየሆኑ ወደ አላህ ሃይማኖት ተከታትለው ገብተዋል።

እነርሱ የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ባልደረቡት፤ ከነብያት በኋላ ከሰዎችም ሁሉ በላጭ የሆኑት ናቸው። ከእነሱ መካከል እጅግ ዝነኛ የሆኑት ከመልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ህልፈት በኋላ ኢስላማዊውን ሀገራትን ሲያስተዳድሩ የነበሩት አራቱ ቅን ከሊፋዎች (ምትኮች) ናቸው። እነርሱም፡-

- 1- አቡበከር አስሲዲቅ
- 2- ዑመር ኢብኑል ሽጧብ
- 3- ዑሥማን ኢብኑ ዓፋን
- 4- ዐሊይ ኢብኑ አቢ ጧሊብ

ሙስሊሞች ሰላቦችን አስመልክቶ ታላቅ እውቅናና አድናቆት ነው የሚሰማቸው። መልዕክተኛውን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እና የመልዕክተኛውን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ወንድ እና ሴት ባልደረቡትን በመውደድ፣ በማላቅ፣ የሚገባቸውንም ደረጃ በመስጠት ወደ ኃያሉ አላህም ይቃረባሉ።

ሙስሊም ነኝ ብሎ ቢሞግት እንኳ በእስልምና ሃይማኖት ያስተባበለ ከሁዲ ካልሆነ በቀር ሰላቦችን የሚጠላና የሚያነውር የለም። የላቀው አላህ እንዲህ ሲል አሞግሷቸዋልና፡-

{كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ}

{ለሰዎች ከተገለጸች ሕዝብ ሁሉ በላጭ ሆናችሁ በጽድቅ ነገር ታዘላችሁ፤ ከመጥፎም ነገር ታዘላችሁ፤ በአላህም (አንድነት) ታምናላችሁ።} [አሊ-ሲምራን 110] ለመልእክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ቃልኪዳን በገቡ ጊዜ አላህ ወዶ እንደተቀበለላቸው ጥራት ይገባውና እንዲህ በማለት አረጋገጠ፡-

{لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا.}

{ከምእምናኖቹ በዛፊቱ ሥር ቃል ኪዳን በሚጋቡህ ጊዜ አላህ በእርግጥ ወደደ። በልቦቻቸውም ውስጥ ያለውን ዐወቀ። በእነርሱም ላይ እርጋታን አወረደ። ቅርብ የኾነንም መክፈት መነዳቸው።} [አል_ፈትሕ: 18]

4- የእስልምና ምስሎች (ማዕዘናት)

እስልምና እያንዳንዱ ሙስሊም ሙስሊም ለመባል ሊከተላቸው የሚገቡ አምስት ዋና ዋና ማዕዘናት አሉት፡-

የመጀመሪያው ማዕዘን፡- ከአላህ በስተቀር በእውነት የሚመለከ አምላክ አለመኖሩን እና ሙሐመድም የአላህ መልዕክተኛ ናቸው ብሎ መመስከር።

ይህች ወደ እስልምና ሀይማኖት የሚገባ ሰው ከፍ ብለን በገለፅነው መልኩ በሙሉ መልእክቷ በማመን እንዲህ በማለት የሚናገራት የመጀመርያ ቃሉ ነች፡- “አሽሃዱ አን ላ ኢላሃ ኢለሏህ ወአሽሃዱ አነ ሙሐመደን ዓብዱሏሂ ወረሱሉህ” (ትርጉሙም፡ ከአላህ በስተቀር በእውነት የሚመለከ ሌላ አምላክ እንደሌለ እመስክራለሁ፤ ሙሐመድም የአላህ ባሪያውና መልእክተኛው መሆናቸውን እመስክራለሁ ማለት ነው።)

አላህ አንድና ብቸኛ አምላክ፤ ያልወለደ ያልተወለደ መሆኑን፤ ለእርሱ ብጤ እንደሌለው ፤ እርሱ የሁሉም ፈጣሪ ሲሆን ከእርሱም ውጭ ያሉ ሁሉ ፍጡር እንደሆኑ እና እርሱ ብቻ ሊመለከ የሚገባው አምላክ እንደሆነ ያምናሉ። በመሆኑም ከአላህም ውጭ አምላክ ከእርሱም ውጭ ጌታ የለም። ሙሐመድም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ከሰማይ መለኮታዊ ራዕይ የሚደርሳቸው (ወሕይ የሚወርድላቸው) አምላክ ትእዛዙንና ክልከላውን የሚያስተላልፍላቸው የአላህ ባርያና መልእክተኛ መሆናቸውንም ያምናሉ። ስለዚህም የተናገሩትን ማመን፤ ያዘዙትን መታዘዝ፤ የከለከሉትንና ያስጠነቀቁትን መራቅ ከእያንዳንዱ ሙስሊም የሚጠበቅ ግዴታ ነው።

ሁለተኛው ማዕዘን፡ ሰላትን በአግባቡ መስገድ

በሰላት ዋነኛ የባርያነት እና የአምልኮ መገለጫዎች ለኃያሉ አላህ ብቻ ተለይተው ይጎላሉ። በዚህም አንድ የአላህ አገልጋይ ባሪያ ራሱን ዝቅ አድርጎ ቆሞ የቁርአን አንቀጾችን እያነበበ አላህንም በሁሉም አይነት ዚክርና ውዳሴ እያወሳ፤ እያገበደደና በግንባሩም እየተደፋ እየሰገደ ጌታውን አላህን ያዋያል፤ ይማፀነዋልም ከታላቅ ችሮታውም ይለምነዋል። በመሆኑም ሰላት ማለት በባሪያውና በፈጠረው፣ ግልጽንም፣ ሚስጥራዊውንም ተጨባጩን ብሎም በሰጋጆች መካከል ያለውን መገለባበጥም ከሚያውቅለት ጌታው ጋር ያለ ቁርኝት ነው። ሰላት አላህ ባርያውን እንዲወደው፣ ወደ እርሱም እንዲቀርብ፣ ወይም እንዲቀበልለት ታላቋ ሰብብ ነች። ለአላህ ከመገዛት ተንጠባርሮ ሰላትን በእብሪተኝነት የተወ ሰው አላህ ተቆጥቶበትና ረግሞት ከአስልምና ይወጣል።

መቆምንና ሱረቱል ፋቲሐን መቅራትን (ማንበብ) አጠቃልሎ በቀን አምስት ሰላቶችን መስገድ ግዴታ ነው።

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * مَالِكِ يَوْمِ
 الدِّينِ * إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ * اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
 غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ {.

«ቢሰሚልላሂ-ር-ሯ-ሐማኒ-ር-ሯ-ሐም» [ትርጉሙም፡ በአላህ ስም እጅግ በጣም ሩኅሩህ በጣም አዛኝ በሆነው] (1) (ትርጉሙም፡ ምስጋና ለዓለማት ጌታ ለአላህ የተገባው ነው) (2) (እጅግ በጣም አዛኝ አዛኝ እጅግ በጣም ሩኅሩህ) (3) (የፍርዱ ቀን ባለቤት) (4) (አንተን ብቻ እንገዛለን አንተንም ብቻ እርዳታን እንለምንሃለን) (5) (ቀጥተኛውን መንገድ ምራን) (6) (የእነዚያ ፀጋህን የዋልክላቸውን ሰዎች መንገድ በነዚያ የተቆጣህባቸውን እና የተሳሳቱትንም አይደሉም።) (7) [አል_ፋቲሐ፡ 1_7] እንዲሁም የተወሰነ የቁርአን አንቀጾችን ማንበብ፤ ሩኩዕ (ማንብደድ)፣ ሱጁድ (በግንባር መደፋት)፣ አላህን መማፀንና “አሷሁ አክበር” ብሎ አላህን ማላቅ፣ ሩኩዕ ላይ “ሱብሐን ረቢያል ዓዚም” በማለት ሱጁድ ላይ ደግሞ “ሱብሐን ረቢያል አዕላ” በማለት አላህን ማጥራትንም አካትታለች።

ሰጋጅ ሰላትን ከማከናወኑ በፊት አስቀድሞ አካሉም ልብሱም ይሁን የሚሰግድበት ቦታ ሁሉ ከነጃሳ (ሸንትና ሰገራ መሰል) መፅዳት፤ ፊቱንና ሁለት እጆቹን በማጠብ፤

ራሱ ላይ በማበሰና ከዚያም ሁለት እግሮቹንም በማጠብ በውኃ ውዳኔ ማድረግ አለበት።

(በባልና ሚስት ግብረ ስጋ ግንኙነት) ጀናባ ሆኖ ከነበረ ደግሞ መላ ሰውነቱን በመታጠብ መፀዳዳት አለበት።

ሐ- ሶስተኛው ማእዘን: ዘካ

ለድሆች እና ለሚስቲኖች እንዲሁም ሌሎች ለሚገባቸው የሕብረተሰብ ክፍሎች ተሰጥተው ችግራቸውን ያቃልሉበት ዘንድ አላህ በሃብታሞች ላይ የደነገገው የተወሰነ የገንዘብ መጠን ነው። የገንዘቡ መጠን ከአጠቃላይ ሀብቱ ሁለት ነጥብ አምስት (2.5%) ከመቶ ነው። የሚሰጠውም ለሚገባቸው ሰዎች ነው።

ይህ ምሰሶ በህብረተሰቡ መካከል ፍቅር፣ መግባባት እና መተጋገዝን በመጨመር ገንዘብ የሌላቸው ሰዎች ተመቻችተው በሚኖሩ ሃብታሙ የህብረተሰብ ክፍል ላይ ከሚያሳድሩት ምቀኝነትና ቁምም በመታደግ ማህበራዊ ትብብርን የሚያሰራጩ ነው። ለኢኮኖሚ እድገት እና ብልጽግና እንዲሁም ገንዘብን በተስተካከለ አኳኋን ዝውውር እንዲኖረውና ወደ ሁሉም የህብረተሰብ ክፍል ተደራሽ ይሆን ዘንድ አይነተኛው ምክንያት ነው። ይህ ዘካ በየትኛውም የገንዘብ አይነት ማለትም ብብር፣ በእንስሳ፣ በአዝርአትና ፍራፍሬ እንዲሁም በገበያ ሸቀጦችም ላይ ሁሉ እንደየ አይነቱ በተለያየ መጠን ግዴታ ነው።

መ- አራተኛው ማእዘን: የረመዲንን ወር መጻም

ጾም: ከፀሃይ መውጣት ጀምሮ ፀሓይ እስከምትጠልቅበት ጊዜ ድረስ አላህን ለመገዛት በማሰብ ከምግብ፣ ከመጠጥና ከግብረስጋ ግንኙነት መታቀብ ነው።

አላህ እንዲጻም ያዘዘበት ወር የሆነው ወርሀ ረመዲን በጨረቃ ተኮር የጊዜ አቆጣጠር (በሂጅሪ) ዘጠነኛው ወር ነው። ይህ ወር ማለት አላህ በመልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላይ ቁርአኑን ማውረድ የጀመረበት ወር ነው።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል:-

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن

شَهِدَ مِنْكُمْ الشَّهْرَ فَلْيُضْنِهِ

{(እንድትጸሙ የተጻፈባችሁ) ያ በርሱ ውስጥ ለሰዎች መሪ ከቅን መንገድና (እውነትን ከውሸት) ከሚለዩም ገላጮች (አንቀጾች) ሲኾን ቁርአን የተወረደበት የረመዳን ወር ነው። ከእናንተም ወሩን ያገኘ ሰው ይጸመው።} [አል-በቀራህ: 185] ጾም ከሚያስገኛቸው ታላላቅ ፋይዳዎች መካከል ትዕግስትን መለማመድ እንዲሁም ተቅዋን (አላህን መፍራትን) እና የልብ እምነትን ማጠናከር ይገኝበታል። ምክንያቱም ጾም በአላህና በባርያው መካከል ያለ ምስጢራዊ ቁርኝት እንደመሆኑ መጠን ማንም ሰው ሳያውቅበት ከሰዎች ተደብቆ መብላትና መጠጣት እንደሚችል እያወቀ አላህን ለመገዛትና ትእዛዙንም ከመፈፀም አኳያ መታቀቡ ለአላህ ያለው ተቅዋ (ፍራቻ) እና እምነቱን እንዲጨምር ምክንያት ይሆንላታል። ስለዚህም ነው ጾመኞች አላህ ዘንድ ያላቸው ምንዳም ከፍ ከማለቱ በተጨማሪ በጀነት ውስጥ አር-ረያን የሚባል ልዩ በር የተመደበላቸው። በተጨማሪም የትኛውም ሙስሊም በራሱ ፈቃድ ከወርህ ረመዲን ውጭ በማንኛውም ወር የዓመቱን ቀናት የዲድ አል-ፈጥርንና ዲድ አል-አድሐን ሲቀር ሊጾም ይችላል።

ሠ - አምስተኛው ማዕዘን፡- ወደ ተቀደሰው ቤት ሐጅ ማድረግ

ሐጅ ማድረግ የሚችል የትኛውም ሙስሊም በህይወት ዘመኑ አንድ ጊዜ የመፈፀም ግዴታ ያለበት ሲሆን ከዛ በላይ የሚጨምር ከሆነ ደግሞ በውዴታው ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا

"ለአላህም በሰዎች ላይ ወደርሱ መሄድን በቻለ ሁሉ ላይ ቤቱን መጎብኘት ግዴታ አለባቸው።" [አሊ-ዒምራን 97] ሐጅ በሚደረግባቸው ማለትም በሂጅሪ አቆጣጠር የመጨረሻዎቹ ወራት ሙስሊሙ በተከበረች መካ ወደሚገኙ ልዩ የአምልኮ ቦታዎች የሚጓዝ ሲሆን ሙስሊሙ መካ ከመግባቱ በፊት ልብሶቹን አወላልቆ የኢሕራም ልብሱን ይለብሳል። ይህም እነዚያን በሞተ ጊዜ የሚለብሳቸውን ሁለት ነጭ ጭካኔዎች የሚጠቁም አንድምታ አላቸው።

ከዚያም የተለያዩ የሐጅ ሥራዎችን ማለትም በተከበረው ካዕባ ዙርያ ጠዋፍ ማድረግ፣ በሰፋ እና መርዋ መካከል መርጥ፣ በአረፋ ሜዳ ላይ መቆም፣ በሙዝደሊፋ ማደር፣ ወዘተ ያከናውናል።

ሐጅ በምድር ላይ ካሉ የሙስሊሞች ስብስብ ትልቁ ሲሆን በመካከላቸውም ወንድማማቾችነት፣ ሙተዛዘንና መመካከርን ያሰፍናል። አለባበሳቸው አንድ አይነት፣ የአምልኮ ስርአታቸውም አንድ አይነት ነው። አንዳቸውም ከሌላው ለአላህ ካላቸው ፍራቻ (ተቅዋ) ካልሆነ በቀር አይበላላጡም። የሐጅ ስርአት ምንዳው ታላቅ ነው። ነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- (ያለ ጸያፍ ድርጊትና ያለ አመፅ ሐጅ ያደረገ ልክ እናቱ እንደወለደችው ቀን ከኃጢአቱ ይጠራል።)¹

5- የእምነት ማዕዘናት

የእስልምና ማዕዘናት ሙስሊሙ የሚላበሳቸው ውጫዊ መገለጫዎች መሆናቸውን እና እነርሱን መተግበሩም የእስልምናን ሃይማኖት መቀበሉን የሚያመለክቱ እውነታዎች መሆናቸው ካወቅን ዘንዳ ሙስሊሙ የእስልምናው ትክክለኝነት እውን ሊሆን ዘንድ ልቡ ውስጥ ሊያምንባቸው የሚገቡ "አርካኑል ኢማን" የሚባሉ ማዕዘናትም አሉ። እነኝህ ማዕዘናት ይዘታቸው በሙስሊሙ ልቦና ውስጥ በጨመሩና በተሟሉ ቁጥር በኢማን ያለውም ደረጃም እየላቀ በአላህ ሙእሚን ባርያዎች ውስጥ ለመጠቃለል ይበልጥ የተገባ እየሆነ ይሄዳል። ይህች (የሙእሚኖች) ደረጃ ታዲያ ከሙስሊሞች ደረጃ ከፍ ያለች ነች፤ ምክንያቱም የሙእሚንነት ደረጃ የደረሰ ሁሉ ሙስሊም ነውና፤ ሙስሊም የሆነ ሁሉ ግን የሙእሚንነት ደረጃ ላይ ደርሷል ማለት አይደለም።

በእርግጥ በመሰረታዊነት የኢማን መሰረቱ አለው፤ ነገር ግን በተሟላ መልኩ ላይሆን ይችላል።

የእምነት ማዕዘናት ስድስት ናቸው፡

(በአላህ፣ በመላዕክቱ፣ በመጻሕፍቱ፣ በመልክተኞቹ፣ በመጨረሻው ቀን ማመን እና በቀደር መልካምም ሆነ መጥፎ በሆነ (የአላህ ቅድመ ውሳኔ) ማመን ነው)።

የመጀመሪያው ማዕዘን፡- በአላህም ልታምን እና ልቦናህም አላህን በመውደድ፣ እርሱንም በማላቅ፣ እርሱ ዘንድም ራስህን የተዋረድክ መሆንህንና ተሸናፊነትህንም

1 ሐዲሙን አል-ቡኻሪ (2/164) ኪታቡል ሐጅ፡ ፊድሉ አል-ሳጅል ሙቡር በሚለው ባብ ስር ዘገበውታል።

ልታጎላ፤ ለእርሱም ትእዛዛት ያለምንም ተጋሪ ታዛዥ በመሆን ልቦናህን ልትሞላ እንዲሁም እርሱን በመፍራትና እርሱም ዘንድ ያለውን በመከጀል ልቦናህ የተሞላ ሊሆን እንደሚገባው ሁሉ ማለት ነው። በዚህ ሁኔታም አላህን ከሚፈሩትና የእርሱን ቀና ጎዳና ከሚጓዙት የአላህ ባርያዎች ይሆናል።

ሁለተኛው ማዕዘን፡- በመላእክት ማመን ሲሆን እነርሱም ከብርሃን የተፈጠሩ የአላህ ባሮች መሆናቸውን፤ ከአላህ በቀር ቁጥራቸው ያማያውቅ፤ በሰማይና በምድር ያሉ ተቆጥረው የማይዘለቁ፤ አላህን በማምለክ፤ በማወደስና ከማይገባው በማጥራት (ተስቢሕ በማድረግ) ማንነት ተደርገው እንደተፈጠሩና ሌትም ቀንም ሳይሰለጩ እርሱን ተስቢሕ የሚያደርጉ መሆናቸውን ማመን ነው።

{لَّا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ}

{አላህን ያዘዛቸውን ነገር (በመጣስ) አያምጹም። የሚታዘዙትንም ሁሉ ይሠራሉ።} [ተሕሪም፡ 6] ለእያንዳንዳቸው አላህ በእርሱ ላይ ግዴታ ያደረገበት ኃላፊነት አለባቸው። ከእነርሱም መካከል ዓርሽን ተሸካሚዎች አሉ፤ ከእነርሱም ነፍስን የማውጣት ኃላፊነት የተጣለበት አለ፤ ከእነርሱም ከሰማይ የተወረደን ወሕይ (መለኮታዊ ራእይ) ይዞ የመውረድ ኃላፊነት ያለበት አለ ይህም ጁብሪል (የአላህ ሰላም በእርሱ ላይ ይሁን) ሲሆን ከመካከላቸው በላጩም እርሱው ነው። ከመካከላቸውም የጀነት ጠባቂና የጀህነም ጠባቂ አሉ። ሌሎችም ደጋግ መላእክቶች አሉ። ከሰዎች መካከል ምእመናን የሆኑትንም ይወዷቸዋል፤ ለምእመናኖቹ ከአላህ መሀርታን መጠየቅንና ዱዓእ ማድረግንም ያበዛሉ።

ሦስተኛው ማዕዘን- ከአላህ በወረዱ ኪታቦች (መጽሐፍት) ማመን፡-

በዚህም ሙስሊሙ አላህ ከመልክተኞቹ በሻው ላይ ጥራት ይገባውና ከእርሱ የሆኑ ትክክለኛ መረጃንና ፍትሃዊ መመርያዎችን የያዙ ኪታቦቹን (መጽሐፍት) ያወረደ መሆኑን ያምናል። በሙሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላይ ተውራትን፤ በዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላይ ኢንጅልን፤ በዳውድ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ላይ ዘቡርን እና በኢብራሂም (የአላህ ሰላም በእነርሱ ላይ ይሁን) ላይ ደግሞ ሱሐፍን አውርዷል። እነዚህ የተጠቀሱት ኪታቦች (መጽሐፍት) ታዲያ መጀመርያውኑ በወረዱበት ይዘት የሚገኙ አይደሉም። እንዲሁም በነብያቶቹ መደምደሚያ ሙሐመድም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ቁርአንን

ማውረዱን እንደሚያምኑ ሁሉ ማለት ነው። አላህ ተከታታይ አንቀጾች ለሃያ ሶስት አመታት ያወረደ ሲሆን ለውጥና መዛባት እንዳያገኘውም ጠብቆታል።

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ}

{እኛ ቁርአንን እኛው አወረድነው። እኛም ለእርሱ ጠባቂዎቹ ነን።} [አል-ሒጅር: 9]

አራተኛው ማዕዘን፡ በመልዕክተኞች ማመን

(በርግጥ ስለነብያቶች ቀደም ብለን በዝርዝር አውርተናል) እናም በጥቅሉ በመላው የሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ላሉ ህዝቦች ሁሉ ሃይማኖታቸው አንድ አይነት አምላካቸውም አንድ የሆነ የሰው ዘር በሙሉ አንዱን አምላክ አላህን እንዲያመልክ፤ ከሸርክ፣ ከክህደትና አመፅም እንዲቆጠቡ በሚል መርህ ዳዕዎ የሚያደርጉ የሆኑ ነብያቶች ተልኮላቸዋል።

{وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ}

{ማንኛይቱም ሕዝብ በውስጡ አስፈራሪ ያላለፈባት የለችም።} [ፋጢር: 24] ነብያቶች አላህ መልአክቱን ለማስተላለፍ የመረጣቸው ከመሆናቸው ውጭ እንደሌሎች ሰዎች ሁሉ እነርሱም ሰዎች ናቸው።

{إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا* وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا}

{እኛ ወደ ኑሐና ከርሱ በኋላ ወደ ነበሩት ነቢያት እንዳወረድን ወደ አንተም አወረድን። ወደ ኢብራሂምም፣ ወደ ኢስማኢልም፣ ወደ ኢስሐቅም፣ ወደ ያዕቆብም፣ ወደ ነገዶቹም፣ ወደ ዒሳም፣ ወደ አዩብም፣ ወደ ዩኑስም፣ ወደ ሃሩንና፣ ወደ ሱላይማንም አወረድን። ለዳውድም ዘቡርን ሰጠነው።} {ከዚህም በፊት በአንተ ላይ በእርግጥ የተረከናቸውን መልአክተኞች ባንተ ላይም ያልተረከናቸውን መልአክተኞች (እንደላክን ላክንህ)። አላህም ሙሳን ማኅጋርን አነጋገረው።} {ከመልአክተኞቹ በኋላ ለሰዎች በአላህ ላይ አስረጅ

እንዳይኖር አብሳሪዎችና አስፈራሪዎች የኾኑን መልክተኞች (ላክን)። አላህም አሸናፊ ጥበበኛ ነው።} [ኒሳአ: 163-165] ሙስሊሞች በሁሉም ነብያቶች ያምናሉ፤ ይወዷቸዋልም፤ ለሁሉም ደጋፊያቸውም ናቸው፤ በመካከላቸውም ልዩነትን አይፈጥሩም። በመሆኑም ከመነብያቶቹ በአንዳቸው እንኳ የካደ ወይም የዘለፋቸው አልያም ከብራቸውን ያንደፈ ወይም ደግሞ አስቸጋሪ ሆኖ የተገኘ ሁሉ በሁሉም እንደካደ ነው።

ከመካከላቸውም በላጩና አላህ ዘንድም በማዕረግ ታላቁ የነብያት መደምደሚያ የሆኑት ነብዩ ሙሐመድ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ናቸው።

አምስተኛው ማዕዘን: በመጨረሻው ቀን ማመን

አላህም ባሮቹን ከመቃብራቸው እንደሚቀሰቅሳቸው ሁሉንም በእለተ ትንሣኤ በቅርቢቱ ሕይወት ለሠሩት ሥራ ሊተሳሰባቸውም እንደሚሰበሰባቸው ማመን ነው።

{يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ^ط وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ}

{ምድር በሌላ ምድር የምትለወጥበትን ሰማያትም (እንደዚሁ) አንድ አሸናፊ ለኾነው አላህም (ፍጡራን ሁሉ) የሚገለጹበት ቀን (አስታውሱ)።} [ኢብራሂም: 48]

{وَإِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ * وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ * وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ * وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثِرَتْ * عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ.}

{ሰማይ በተሰነጠቀች ጊዜ፤} {ከዋክብትም ተበታትነው በወደቁ ጊዜ፤} {ባሕሮችም በተከፈቱና በተደበላለቁ ጊዜ፤} {መቃብሮችም በተገለባበጡና (ሙታን) በተነሱ ጊዜ፤} {ማንኛይቱም ነፍስ ያስቀደመችውንና ያቆየችውን ታውቃለች።} [አል-ኢንፊሩር: 1-5]

{أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ * وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَدَسَىٰ خَلَقُهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ * قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ * الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِّنْهُ تُوقِدُونَ * أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ * إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ * فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ.}

{ሰውየው እኛ ከፍቶት ጡብታ የፈጠርነው መኾናችን አላወቀምን? ወዲያውም እርሱ

(ትንሣኤን በመካድ) ግልጽ ተከራካሪ ይኾናልን?) {ለእኛም ምሳሌን አደረገልን። መፈጠሩንም ረሳ። «አጥንቶችን እነርሱ የበሰበሱ ሲኾኑ ሕያው የሚያደርጋቸው ማነው?» አለ።} {«ያ በመጀመሪያ ጊዜ (ከኢምንት) ያስገኛት ሕያው ያደርጋታል። እርሱም በፍጡሩ ሁሉ (ኹኔታ) ዐዋቂ ነው» በለው።} {ያ ለእናንተ በእርጥብ ዛፍ እሳትን ያደረገላችሁ ነው። ወዲያውኑም እናንተ ከእርሱ ታቀጣጥላላችሁ።} {ያ ሰማያትንና ምድርን የፈጠረ ብጤያቸውን በመፍጠር ላይ ቻይ አይደለምን? ነው እንጅ። እርሱም በብዙ ፈጣሪው ዐዋቂው ነው።} {ነገሩም አንዳችን በሻ ጊዜ ኹን ማለት ነው። ወዲያው ይኾናልም።} {ያ የነገሩ ሁሉ ስልጣን በእጁ የኾነው ጌታ ጥራት ይገባው። ወደእርሱም ትመለሳላችሁ።} [ያሲን: 77-83]

{وَنَضْعُ الْمَوَازِينِ الْقِيسَطِ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ}

{በትንሣኤም ቀን ትክክለኛ ሚዛኖችን እናቆማለን። ማንኛይቱም ነፍስ ምንንም አትበደልም። (ሥራው) የሰናፍጭ ቅንጣት ያክል ቢኾንም እርሷን እናመጣታለን። ተቆጣጣሪዎችም በኛ ቢቃ።} [አል-አንቢያእ 47]

{فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ}

{የብናኝ ከብደት ያክልም መልካምን የሠራ ሰው ያገኘዋል። (8) የብናኝ ከብደት ያክልም ክፉን የሠራ ሰው ያገኘዋል።} [አዝ-ዘልዘላህ 7-8] የጀሀነም ደጆች በእርሱ ላይ የአላህ ቁጥና ጥላቻ ላለበት ለአሳማሚ ቅጣቱም የተገባ ለሆነ ሰው የሚከፈቱ ሲሆን የጀነት በሮችም በጎ ስሪ ለሆኑ ምእመናን ይከፈታሉ።

{وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ}

{መላእክትም ይህ ያ ትቀጠሩ የነበራችሁት ቀናችሁ ነው፤ እያሉ ይቀበሏቸዋል።} [አልአንቢያእ: 103]

{وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ. قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۗ فَبِئْسَ

مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ * وَسَيَقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ * وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ {

{እነዚያ የካዱትም የተከፋፈሉ ጭፍሮች ኾነው ወደ ገሀነም ይገነዳሉ። በመጧትም ጊዜ ደጃፎችዋ ይከፈታሉ። ዘበኞችዋም «ከእናንተ የኾኑ መልክተኞች የጌታችሁን አንቀጾች በናንተ ላይ የሚያነቡላችሁ የዚህንም ቀን መገናኘት የሚያስጠነቅቋችሁ አልመጡዋ ችሁምን?» ይሏቸዋል። «የለም መጥተውናል፤ ግን የቅጣቲቱ ቃል በከሐዲዎች ላይ ተረጋገጠች» ይላሉ። {እነዚያም ጌታቸውን የፈሩት የተከፋፈሉ ጭፍሮች ኾነው ወደ ገነት ይገነዳሉ። በመጧትም ጊዜ ደጃፎችዋ የተከፈቱ ሲኾኑ ዘበኞችዋም ለእነርሱ «ሰላም በናንተ ላይ ይኾን። ተዋባችሁ። ዘውታሪዎች ኾናችሁ ግቧት» በሏቸው ጊዜ (ይገባታል)። {«ምስጋና ለአላህ ለዚያ ተስፋ ቃሉን ለምላልን። የገነትን ምድር በምንሻው ስፍራ የምንሰፍር ስንኾን ላወረሰን ይገባው» ይላሉም። የሠሪዎችም ምንዳ ምን ያምር!} [ዙመር: 71_75]

ይህች ጀነት፤ ዓይን ያላየውን፤ ጆሮ ያልሰማውን፤ በሰው ልብ ውል ብሎ የማያውቅን ፀጋ ያለባት ነች።

{فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُونَ * أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ.}

{ይሠሩትም በነበሩት ለመመንዳት ከዓይኖች መርጊያ ለእነርሱ የተደበቀላቸውን (ጸጋ) ማንኛይቱም ነፍስ አታውቅም።} {አማኝ የሆነ ሰው አመጸኛ እንደ ሆነ ሰው ነውን? አይስተካከሉም።} {እነዚያ ያመኑና መልካሞችን የሰሩማ ለእነርሱ ይሠሩት በነበሩት ምክንያት መስተንግዶ ሲሆኑ መኖሪያ ገዛቶች አሏቸው።} {እነዚያ ያመጹትማ፤ መኖሪያቸው እሳት ናት። ከእርሷ መውጣትን በፈለጉ ቁጥር በእርሷ ውስጥ ይመለሳሉ። ለእነርሱም «ያንን በእርሱ ታስተባብሉበት የነበራችሁትን የእሳት ቅጣት ቅመሱ» ይባላሉ።} [ሲድዳህ: 17_20]

{مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ.}

{የዚያች ጥንቁቆቹ ተስፋ የተሰጧት ገነት ምስል በውስጧ ሺታው ከማይለወጥ ውሃ ወንዞች፣ ጣዕሙ ከማይለወጥ ወተትም ወንዞች፣ ለጠጪዎች ሁሉ ጣፋጭ ከኾነች የወይን ጠጅም ወንዞች ከተነጠረ ማርም ወንዞች አልሉባት። ለእነርሱም በውስጧ ከፍሬዎች ሁሉ (በያይነቱ) ከጌታቸው ምሕረትም አልላቸው። (በዚች ገነት ውስጥ ዘውታሪ የኾነ ሰው) እርሱ በእሳት ውስጥ ዘውታሪ እንደኾነ ሰው፣ ሞቃትንም ውሃ እንደተታቱ፣ አንጀቶቻቸውንም ወዲያውኑ እንደቆራረጠው ነውን? (አይደለም)።} [ሙሐመድ፡ 15]

{إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ * فَاكِهِينَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ * كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ * مُتَّكِيينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ.}

{አላህን ፈሪዎቹ በእርግጥ በገነቶችና በጸጋ ውስጥ ናቸው።} {ጌታቸው በሰጣቸው ጸጋ ተደሳቾች ኾነው (በገነት ውስጥ ናቸው)። የገሀነምንም ስቃይ ጌታቸው ጠበቃቸው።} {«ትሠሩት በነበራችሁት ምክንያት ተደሳቾች ኾናችሁ ብሉ፤ ጠጡም፤» (ይባላሉ)።} {በተደረደሩ አልጋዎች ላይ ተደጋፊዎች ኾነው (በገነት ይኖራሉ)። ዓይናማዎች በኾኑ ነጫጭ ሴቶችም እናጠናዳቸዋለን።} [ጡር፡ 17_20]

አላህ ሁላችንንም የጀነት ሰዎች ያድርገን።

ስድስተኛው ማዕዘን፡ መልካምም ሆነ መጥፎ በአላህ ቀደር (ቅድመ ውሳኔ) መሆኑን ማመን

እያንዳንዱ የዓለም እንቅስቃሴ ባጠቃላይ ልዕለ ኃያል በሆነው አላህ የተጻፈ ውሳኔ ነው።

{مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ.}

{በምድርም በነፍሶቻችሁም መከራ (ማንንም) አትነካም ሳንፈጥራት በፊት

በመጽሐፍ የተመዘገቡት ብትኹን እንጅ። ይህ በአላህ ላይ ገር ነው።} [አልሐዲድ፡ 22]

{إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ}

{እኛ ሁሉን ነገር በልክ ፈጠርነው።} [አል ቀመር፡ 49]

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

{አላህ በሰማይና በምድር ውስጥ ያለን ሁሉ በእርግጥ የሚያውቅ መኾኑን አታውቅምን ይህ በመጽሐፍ ውስጥ (የተመዘገበ) ነው። ይህ በአላህ ላይ ገር ነው።} [አልሐዲድ፡ 70] እነኚህን ስድስቱ ማእዘናት አሟልቶ በትትክል ያመነባቸው ማንኛውም ሰው ሙእሚን ከሆኑ የአላህ ባሮች ይመደባል። ፍጥራታቱ ታዲያ በእምነት ደረጃ አንዱ ከሌላው ይለያያሉ። ከደረጃዎች ሁሉ ከፍተኛው የእምነት ደረጃ የኢሕሳን ደረጃ ሲሆን ይኸውም "አላህን አንተ ባታየው እንኳ እሱ ያይህልና ልክ እንደምታየው ሆነህ ልታመልከው" ወደምትችልበት ደረጃ መድረስ ነው። እነዚህ በጀነት ውስጥ በፈርደውስ ካሉ ደረጃዎች ታላላቆቹን ደረጃዎች በመጎናፀፍ የስኬት ባለቤት የሆኑ የፍጥረታቱ ምርጫዎች ናቸው።

6- የእስልምና አስተምህሮቶች እና ስነ-ምግባር

ሀ - ትእዛዞች

እነዚህ እስልምና የሙስሊሙን ማህበረሰብ ስነምግባር ስርአት ከማስያዝ አኳያ ሊጠቀሱ ከሚችሉ አስተምህሮቶች ጥቂቶቹን አጠር ባለ መልኩ ተውጣጥተው የሚገለፁት ናቸው። እነዚህ ስነ ምግባሮች የተውጣጡትም ቁንጮ ከሆኑት ሁለቱ የእስልምና አስተምህሮት ምንጮች ማለትም ከአላህ ኪታብ (ቁርአን) እና ከነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሐዲሶች ነው።

አንደኛ፡ በንግግር እውነትኝነት፡-

እስልምና ሙስሊም የሆኑ ተከታዮቹን በንግግራቸው እውነተኛነት እንዲሆኑ ግዴታ አድርጎባቸዋል። በምንም አይነት ሁኔታ እውነተኛ ከመሆን እንዳይወገዱም ከእነርሱው ጋር የተቆራኘ መገለጫ አድርጎታል። እንዲሁም ከውሸት ደግሞ እጅጉን ከልክሏቸዋል፤ በመጠቀም አገላለፅና በተብራራ መልኩም ከውሸት ያስጠነቅቃቸዋል። የላቀው አላህ

እንዲህ ብሏል፡-

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ}

{እናንተ ያመናችሁ ሆይ! አላህን ፍሩ፤ ከእውነተኛቹም ጋር ሹኑ።} [አት-ተውባህ: 119] የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- "(እናንተ ሰዎች) እውነተኝነት ላይ አደራችሁን! ምክንያቱም እውነተኝነት ወደ መልካምነት ይመራል፤ መልካምነት ደግሞ ወደ ጀነት ይመራል። እናም አንዳችሁ እኮ እውነተኛ በመሆንና እውነትን በመምረጥ ላይ ከቀጠለ አላህ ዘንድ እውነተኛ ተብሎ ይመዘገባል። ውሸትን ተጠንቀቁ! ምክንያቱም ውሸታምነት ወደ አመፀኝነት ይመራል፤ አመፀኝነት ደግሞ ወደ ጀህነም ይመራል። እናም አንዳችሁ እኮ ውሸታም በመሆንና ውሸትንም በመምረጥ ከቀጠለ አላህ ዘንድ ውሸታም ተብሎ ይመዘገባል።"

ውሸት ከሙእሚን ባህሪያት መካከል አይደለም። ይልቁንም ከሙናፊቅ(7) ባህሪያት መካከል ነው። የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- "የሙናፊቅ ምልክቱ ሶስት ነው፤ ሲናገር ይዋሻል፤ ቃል ሲገባ ቃሉን ያፈርሳል፤ ሲታመን ይክዳል።"

ለዚህም ነው ከመካከላቸው አንዱ "በአላህ መልእክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ዘመን መዋሸት የሚባልን ነገር አናውቀውም ነበር" እስኪል ድረስ የተከበሩ ሶሐቦች በእውነተኝነት ላይ ጥብቅ አቋም የነበራቸው።

ሁለተኛ፡ አደራን መወጣት፣ ቃል ኪዳኖችን መሙላት እና በሰዎች መካከል ፍትህን ማስፈን

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ}

{አላህ አደራዎችን ወደ ባለቤቶቻቸው እንድታደርሱ ያዛችኋል። በሰዎችም መካከል በፈረዳችሁ ጊዜ በትክክል እንድትፈርዱ (ያዛችኋል)።} [ኋላኦ: 58] አላህ - ጥራት ይገባውና- እንዲህም ይላል፡-

{وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا* وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا}

{በኪዳናችሁም ሙሉ። ኪዳን የሚጠየቁበት ነውና።} {በሰፈራችሁም ጊዜ ስፍርን ሙሉ። በትክክለኛው ሚዛንም መዘኑ። ይህ መልካም ነገር ነው። መጨረሻውም ያማረ ነው።} [አልኢስራኦስ: 34_35] ምእመናኑንም እንዲህ በማለት አወድሷቸዋል፡-

{الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ}

{እነዚያ በአላህ ቃል ኪዳን የሚሞሉ የጠበቀውንም ኪዳን የማያፈርሱ ናቸው።} [አር-ራዕድ: 20]

ሦስተኛ: ትሕትና እና አለመኩራራት፡-

ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እጅግ በጣም ትሁት ከሆኑ ሰዎች መካከል አንዱ የነበሩ ሲሆን ከሶሃቦቻቸው መካከል እንደ አንዱ ሆነው የሚቀመጡ፤ መጡ ተብለው ሰዎች እንዲቆሙላቸው እንኳ የሚጠሉ ነበሩ። ሙስሊሞችንም ትሁት እንዲሆኑ እንዲህ በማለት አዘዋቸዋል፡- (አላህ አንዱ በሌላው ላይ እንዳይኮራበትና አንዱ በሌላው ላይ ድንበርን እንዳያልፍበት እርሰ በእርሳችሁ እንድትናነሱ ወሕይ (ራእይ) አውርዶልኛል¹።)

አራተኛ: ልግስና፣ ቸርነት እና በበጎ አድራጎት ጉዳዮች ላይ ገንዘብን ማውጣት፡-

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُؤَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ}

{ከገንዘብም የምትለግሱት (ምንዳው) ለነፍሶቻችሁ ነው። የአላህንም ፊት

1 ሐዲሱን በሙስሊም (17/200) ኪታቡል ጀናህ: የጀነት ሰዎች የሚታወቁባቸው ባህሪያት በሚል ባብ ስር ዘግበውታል።

(ውዴታውን) ለመፈለግ እንጂ አትለግሱም። ከገንዘብም የምትለግሱት ሁሉ (ምንዳው) ወደናንተ ይሞላል። እናንተም አትበደሉም።} [አልበቀራህ፡ 272] አላህ ምእመናንን እንዲህ ሲል አሞግሷቸዋል፡-

{وَيُطْعَمُونَ الظَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا}

{ምግብንም ከመውደዳቸው ጋር ለድኻ፣ ለየቲምም፣ ለምርኮኛም ለእስረኛም ያበላሉ።} [አልኢንሳን፡ 8] ልግስና እና ቸርነት የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እና የእርሳቸውን ፈለግ የተከተሉ ምእመናን ባህሪ ናቸው። በዚህ ረገድ ምንም ገንዘብ ቢኖራቸው ለበጎ አድራጎት ከማዋል አይሰስቱም ነበር። ከነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ባልደረቦች አንዱ ጃቢር (አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸው) ስለሳቸው እንዲህ ብለዋል፡- "የአላህ መልእክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ምንም ነገር ተጠይቀው እምቢ ብለው አያውቁም።" እንግዳ ማክበርን በማስመልከትም እንዲህ ሲሉ አነሳስተዋል፡- {"በአላህና በመጨረሻው ቀን ያመነ ጎረቤቱን አያስቸግር፤ በአላህና በመጨረሻው ቀን ያመነ እንግዳውን ያክብር፤ በአላህና በመጨረሻው ቀን መልካምን ይናገር አሊያም ዝም ይበል።"

አምስተኛ፡ ትዕግስት እና ቸግርን መቋቋም፡

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ}

{በሚያገኝህም መከራ ላይ ታገስ። ይህ በምር ከሚያዙ ነገሮች ነው።} [ሉቅማን፡ 17] አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህ ብሏል፡-

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ}

{እናንተ ያመናችሁ ሆይ! በመታገስና በሰላት ተረዱ። አላህ (በእርዳታው) ከታጋሾች ጋር ነውና።} [አልበቀራህ፡ 153] የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلَتَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ}

{እነዚያንም የታገሱትን ይሠሩት በነበሩት በመልካሙ ምንዳቸውን

እንመነዳቸዋለን።} [ነሐል፡ 96] ነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እጅጉን ታጋሽ እና ችግርን የሚቋቋሙ እንዲሁም የማይበቀሉ ነበሩ። ህዝባቸውን ወደ እስልምና ሲጣሩ ህዝባቸው ግን እስኪደሙ ድረስ ደብድበዋቸዋል። እርሳቸው ግን የፊታቸውን ደም እያበሱ እንዲህ ነበር ያሉት፡- (አላህ ሆይ! ህዝቡ ባለማወቃቸው ነውና ይቅር በላቸው።)¹

ስድስተኛ፡ ሓያእ (አይናፋርነት)፡-

ሙስሊሙ ጥብቅ እና አይናፋር ነው። አይናፋርነትም ከእምነት ቅርንጫፎች አንዱ ሲሆን ሙስሊምን ለመልካም ባህሪያት ሁሉ ያነሳሳዋል፤ ለሓያእ ባለቤትም በቃልም ሆነ በተግባሩ ከብልግና እና ጸያፍ ነገሮች ያቅበዋል። በርግጥ የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- "ሓያእ ይዞ የሚመጣው ኸይርን (መልካምን) ብቻ ነው።"²

ሰባተኛ፡ ለወላጆች በጎ መዋል፡-

ወላጅን ማክበር፤ ለነርሱ በጎን መዋል፤ በመልካም ሁኔታ መኖር እና የመዋረድ ክንፍን ለእነርሱ ዝቅ ማድረግ በእስልምና ሀይማኖት ውስጥ ካሉ መሰረታዊ ግዴታዎች መካከል ናቸው። ወላጆች ወይም አንዳቸው እርጅና ሲጫጫናቸው እና የልጃቸውንም ይበልጥ ፈላጊ ሲሆኑ ደግሞ ይህ ግዴታ ይበልጥ አፅንኦት የተሰጠው ይሆናል። በእርግጥም የላቀው አላህ በታላቁ ኪታቡ (በቁርአን) ለእነርሱ በጎ መዋልን አዘል እንዲሁም የነርሱን ሓቅ ታላቅነትንም አፅንኦት ሰጥቶታል። ጥራት ይገባውና እንዲህ ብሏል፡-

{وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِنَّمَا يُبَلِّغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا * وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا}

1 ሐዲሱን አል-ቡኸሪይ ኪታቡል ሙርታዲን በሚለው (5ኛው) ስር (9/20) ዘግቧል።

2 ሐዲሱን አል-ቡኸሪይ ኪታቡል አደብ፡ አልሓያእ በሚለው ባብ ስር (8/35) ዘግቧል።

{ኔታህም (እንዲህ ሲል) አዘዘ፡- እርሱን እንጂ ሌላን አትገዝ። በወላጆቻችሁም መልካምን ሥሩ። በአንተ ዘንድ ገንዘብ አንዳቸው ወይም ሁለታቸው እርጅናን ቢደርሱ ፎህ አትበላቸው። አትገላምጣቸውም። ለእነርሱም መልካምን ቃል ተናገራቸው።} {ለሁለቱም ከእዝነትህ የመዋረድን ክንፍ ዝቅ አድርግላቸው። «ኔታዬ ሆይ! በሕፃንነቴ (በርኅራኄ) እንዳሳደጉኝ እዘንልላቸውም» በል።} [አልኢስራኦች: 23_24] አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህ ብሏል፡-

{وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَصَّالَةٌ فِي عَمَامِينَ إِنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَىٰ الْمَصِيرِ}

{ሰውንም በወላጆቹ (በጎ እንዲያደርግ) በጥበቅ አዘዘው። እናቱ ከድካም በላይ በሆነ ድካም አረዝቸው። ጡት መጣያውም በሁለት ዓመት ውስጥ ነው። ለእኔም ለወላጆቻችሁም አመሰግን በማለት (አዘዘው)። መመለሻው ወደኔ ነው።} [ሉቅማን:14] አንድ ሰው ነቢዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ሲል ጠይቃቸው፡- “መልካም መስተጋብሬ ይበልጥ የሚገባው ማን ነው?” አላቸው። (“እናትህ” አሉት፤ “ከዚያስ ማን?” አለ፤ “እናትህ” አሉት፤ “ከዚያስ ማን?” አለ፤ “እናትህ” አሉት፤ “ከዚያስ ማን?” ሲላቸው “አባትህ” በማለት መለሱለት።¹

ስለዚህም እስልምና እያንዳንዱን ሙስሊም አላህን በማመፅ ጉዳይ ላይ ካልሆነ በቀር ወላጆቹን ያዘዙትን ነገር ሁሉ እንዲታዘዝ ግዴታ አድርጓል። አላህን በማመፅ ጉዳይ ላይ ሲሆን ግን ፈጣሪን በማመፅ ላይ ፍጡርን መታዘዝ የሚባል ነገር የለም። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

{وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا}

{ለአንተ በእርሱ ዕውቀት የሌለህን ነገር በእኔ እንድታጋራ ቢታገሉህም አትታዘዙቸው።}

1 ሐዲሱን አል-ቡቫሪ ኪታቡል አድብ መን አሐቆናሲ ቢሐሱስ ሱሕባህ በሚል ባብ ስር(8/2) ተዘግቧል።

በቅርቢቱም ዓለም፤ በመልካም ሥራ ተወዳጃቸው።} [ሉቅማን: 15] እነሱን ማክበር፤ የሙተናነስ ክንፉን ለነርሱ ዝቅ ማድረግ፤ በቃልም በተግባርም አክብሮት መስጠት እንዲሁም መመገብ፤ ማልበስ፤ ሲታመሙ ማሳከም፤ ችግር እንዳያገኛቸው በተቻለ አቅም መጣር በመሳሰሉት ፅድቅ ነገሮችም ሁሉ ለነርሱ በጎ መዋልም ግዴታ ተደርጓል። ለእነርሱ ዱዓእ ማድረግ፤ መሀርታን መለመን፤ ቃል የገባንላቸውን መፈጸምና ጓደኞቻቸውን እንኳ ማክበርም ለነርሱ በጎ መዋል ውስጥ የሚካተቱ ግዴታዎች ናቸው።

ስምንተኛ፡ ከሌሎች ጋር መልካም ስነምግባር

ነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- (ከሙእሚኖች መካከል ይበልጥ ኢማናቸው የተሟሉት በመልካም ሥነ-ምግባር በልጠው የተገኙት ናቸው።)¹

የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- "ከናንተ መካከል እኔ ዘንድ በጣም የተወደዳችሁትና በቂያማ ቀንም ለእኔ ይበልጥ ቅርብ የሆነ ደረጃ ያላችሁ ከእናንተ በሥነ ምግባር በላጭ የሆናችሁት ናችሁ።"²

አላህ ነቢዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ሲል ገልጿቸዋል፡-

{وَأَتَىٰكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ}

{አንተም በታላቅ ጠባይ ላይ ነህ።} [አል-ቀለም 4] የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- (እኔ የተላከሁት መልካም

1 ሐዲሱን አቡ ዳውድ በኪታቡ ሱና፤ አድደሊሉ ዓላ ዚያደቲ ወኑቅሲኒህ በሚል ባብ ስር (5/6) እንዲሁም ቲርሚዚይ ኪታቡ ረዱዓህ፤ ማጃእ ፊ ሐቂል መርአቲ ዓላ ዘውጂሃ በሚል ባብ ስር (3/457) ዘግበውታል፤ ቲርሚዚይ ሐዲሱን ሐሰኑን ሶሐሌት ብለውታል፤ አልባኒይ የሰጡትን ደረጃ ለማየት ደግሞ ሶሐሌት አቢ ዳውድ (3/886) መመልከት ይቻላል።

2 ሐዲሱን ቡኻሪይ ኪታቡል መናቂብ፡ ሲፊቱን ነቢይ ሶላሁ ዓለይሂ ወሰለም በሚል ባብ ስር (4/230) በሌላ የቃል አጠቃቀም ዘግበውታል።

ስነምግባርን ላሟላ ነው።)¹ ስለዚህም እያንዳንዱ ሙስሊም ከላይ እንደገለፅነው ከወላጆቹ ጋር ባለው መስተጋብሩ መልካም ባህሪን መላበስና መልካም ሊሆንላቸውም ይገባል። ልክ ወላጆችም ከልጆቻቸው ጋር በመልካም ስነምግባር በማነፅ፣ የእስልምና አስተምህሮትንም በማስተማር እንዲሁም በዱንያም ይሁን በአኼራቸው ከሚጎዳቸው ነገርም ሁሉ እያስጠነቀቀ እንዲሁም ከገንዘቡም ሳይሰስትባቸው ራሳቸውን እስኪችሉና የራሳቸው የገቢ ምንጭም እስኪያመቻቹ ድረስ እየለገሰ ማሳደግ እንዳለበት ሁሉ ማለት ነው። በተመሳሳይ መልኩ ከሚስቱ፣ ከወንድሞቹ፣ ከእህቶቹ፣ ከዘመዶቹ፣ ከጎረቤቶቹና ከሁሉም ሰዎች ጋርም መልካም ባህሪ ያለው ለራሱ የሚወደውን ለወንድሞቹ የሚወድ ሊሆን ይገባል። ዝምድናውንም ጉርብትናውንም እየቀጠለ፣ ታላቆቹንም እያከበረ ለታናሾቹም እየራራ፣ ችግርተኞችንም እያፀናና ተከታዩን የአላህ ቃል ከመፈፀም አኳያ ጥሩ ስነምግባርን ይላበስ፡-

وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ
وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ

{በወላጆችና በቅርብ ዝምድና ባለቤትም፣ በየቲሞችም፣ በምስኪኖችም፣ በቅርብ ጎረቤትም፣ በሩቅ ጎረቤትም፣ በጎን ባልደረባም፣ በመንገደኛም መልካምን (ሥሩ)} [አን-ኒሳእ: 36] እንዲሁም ተከታዩን የነቢዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ቃልም ከመፈፀም አኳያ፣ (በአላህና በመጨረሻው ቀን የሚያምን ጎረቤቱን አያስቸግር።)²

1 ሐዲሱን ኢማሙ አህመድ በአል-ሙስናድ (17/80) የዘገበው ሲሆን አህመድ ሻኪርም ኢስናዱ ሱሒሕ ነው ብለዋል፤ ቡኻሪይም በአል-አዳብ ፣ አል-በይሃቂይ ደግሞ በቸዑብ አል- ኢማን፣ እንዲሁም አል-ሀኪም በአል-ሙስተድኒክ ላይ ዘግበውታል።

2 ሐዲሱን ቡኻሪይ በኪታቡል አዳብ፣ መን ካን የእሚኑ ቢላሂ ወል የውሚል አኼር ፊላ ዩኒቪ ጃሪሁ በሚል ባብ ስር (8/13) ዘግበውታል።

ዘጠነኛ፡ ተባዳይን ለመደገፍ፣ ሓቅን ወደ ባለቤቱ ከመመለስ እና ፍትህ ከማስፈን አኳያ በአላህ መንገድ ጂሃድ ማድረግ

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ}

{እነዚያንም የሚጋደሉዎችሁን (ከሓዲዎች) በአላህ መንገድ ተጋደሉ። ወሰንንም አትለፉ፤ አላህ ወሰን አላፊዎን አይወድምና።} [አልባቀራህ፡ 190] ጥራት ይገባውና የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا}

{በአላህ መንገድና ከወንዶች ከሴቶችና ከልጆችም የኾኑትን ደካሞች እነዚያን፡- «ጌታችን ሆይ! ከዚች ባለቤቶችዋ በዳይ ከኾኑት ከተማ አውጣን ከአንተም ዘንድ ለእኛ አሳዳሪን አድርግልን ከአንተ ዘንድም ለእኛ ረዳትን አድርግልን» የሚሉትን (ለማዳን) የማትጋደሉት ለእናንተ ምን አላችሁ} አንኒሳእ፡ 75] የኢስላማዊ ጂሃድ አላማ እውነትን ማግኘት፣ ፍትህን በሰዎች መካከል ማስፈን፣ ሰዎችን የሚጨቁኑ እና የሚያሰቃዩ ሰዎችን መዋጋት እና አላህን ከማምለክ እና የእስልምናን ሀይማኖት እንዳይቀበሉ ማድረግ ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ ሰዎችን ማስገደድ የሚለውን ሃሳብ ውድቅ ያደርጋል። በግዳጅ ወደ እስልምና ሀይማኖት ስለ መግባት ኃያሉ አምላክ እንዲህ ብሏል፡-

{لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ}

{በሃይማኖት ማስገደድ የለም።} [አልባቀራህ፡ 256]

በጦርነት ጊዜ አንድ ሙስሊም፡- ሴትን፣ ትንሽ ልጅን ወይም ሽማግሌን መግደል አይፈቀድለትም፤ ይልቁንም ፍትሃዊ ያልሆኑ ተዋጊዎችን ይዋጋል።

በአላህም መንገድ የተገደለ ሁሉ ሰማዕት ነውና በአላህ ዘንድ ማዕረግ፣ ምንዳና ምንዳ አለው። ከፍ ያለው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أحيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ} * فَرِحِينَ بِمَا

آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

{እነዚያን በአላህ መንገድ የተገደሉትን ሙታን አድርገው አትገምታቸው። በእርግጥ እነርሱ እንታቸው ዘንድ ሕያዋን ናቸው፤ ይመገባሉ።} {አላህ ከቸጭታው በሰጣቸው ነገር ተደሳቾች ሲኾኑ (ይመገባሉ)። በነዚያም ከኃላቸው ገና በእነርሱ ባልተከተሉት በእነርሱ ላይ ፍርሃት ባለመኖሩና እነርሱም የማያዘኑ በመኾናቸው ይደሰታሉ።} [አሊ-ሚምራን 169 - 170]

አስረኛ፡ ዱዓእ፣ ዚከር እና ቁርአን መቅራት፡-

የአንድ አማኝ እምነት በጨመረ ቁጥር ከላቀው አላህ ጋር ያለው ቁርኝት፣ እርሱን መማፀኑ እና በዚህ ዓለም ጉዳዩን እንዲያሟላለት፣ በአኼራው ደግሞ ኃጢአትና ክፋቶቹንም ይቅር እንዲልለት ብሎም ደረጃው ከፍ እንዲልለት በእርሱ ፊት ያለው መተናነስ ይጨምራል። አላህ ጠያቂ ሁሉ ቢጠይቀው የሚወድ ቸር አምላክ ነው። ጥራት ይገባውና እንዲህ ብሏል፡-

{وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ}

{ባርቼም ከእኔ በጠየቁህ ጊዜ (እንዲህ በላቸው)፡- እኔ ቅርብ ነኝ። የለማኝን ጸሎት በለመኝ ጊዜ እቀበለዋለሁ።} (አልበቀራህ፡186) አላህ ለባሪያው የሚበጀውን ዱዓእ ይቀበለዋል፤ ብሎም ስለለመነውም መልካም ምንዳንም ይቸረዋል። እንደዚሁ ከምእመናን ባህሪያት መካከል ሌትም ቀንም በድብቅም ይሁን በግልጽ ደጋግሞ የላቀው አላህን የሚያወድስ መሆኑ ነው። ስለዚህም በተለያየ የውዳሴና ማላቅ አይነት አላህን ያወድሰዋል ያልቀዋልም፤ ለምሳሌ በሚከተለው አኳኝ፡- ሱብላኅሷህ (ጥራት ለአላህ ይገባው)፣ አልላምዱሊላህ (ምስጋና ለአላህ ይገባው)፣ ላኢላሃ ኢሊሷህ (ከአላህ በስተቀር በእውነት የሚመለከ አምላክ የለም)፣ አሷሁ አክበር (አላህ ታላቅ ነው) እና ሌሎችም የላቀው አላህ እንዲወሰንባቸው የተደነገጉ የውዳሴ አይነቶች ሁሉ አላህን ማወደስና ማላቅ የሙእሚን ባህሪይ ነው። ለዚህም የላቀው አላህ ከፍ ያለ አጅርንና ታላቅ ምንዳን አዘጋጅቷል።

የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- ("መፈሪዶች" ቀድመው ሄዱ" አሉ "ያረሱለሷህ! "መፈሪዶች" እነማን

ናቸው? በማለት ሰሐቦች ሲጠይቋቸው እሳቸውም “አላህን አብዝተው የሚያወሱ ወንዶችና አብዝተው የሚያወሱ ሴቶች ናቸው” በማለት መለሱላቸው።¹ አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህም ብሏል፡-

41: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا * وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا} [الأحزاب: 41] [42،

{እናንተ ያመናችሁ ሆይ! አላህን ብዙ ማውሳትን አውሱት።} {በቀኑ መጀመሪያና መጨረሻም አጥሩት። አስታውሱኝም፤} [አልአሕዛብ: 41_42]

{فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُون}

{አስታውሳችኋለሁና ለኔም አመስግኑ፤ አትካዱኝም።} [አልበቀራህ: 152] የአላህን ኪታብ - የተከበረው ቁርአንን - መቅራት አላህን ከማውሳት ነው። አንድ ሰው ቁርአን መቅራቱን እና ማስተንተኑን ባበዛ ቁጥር በአላህ ዘንድ ያለው ደረጃም ይበልጥ ከፍ እያለ ይሄዳል።

ቁርአንን ሲቀራ ለነበረ ሰው በእለተ ትንሳኤ እንዲህ ይባላል፡- (ቁርአንን ቅራ እና ወደ ላይ ውጣ፤ ልክ በዱንያ ሳለህ ስትቀራ እንደነበርከው አድርገህ ቅራ፤ ዛሬ ደረጃህ መቅራትህን ባቆምክበት አንቀጽ ነውና የሚገደበው።)²

አሰራ አንደኛው፡ የሽሪዓን እውቀት መማር፤ ሰዎችን ማስተማር እና ወደዛውም ስለ መጣራት፡-

የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- (እውቀትን ፍለጋ መንገድን የጀመረ አላህ የጀነት መንገድን ያገራለታል። መላኢኮችም ዕውቀት ፈላጊ ለሆነ ሰው በሚያደርገው ነገር ተደስተው ከንፎቻቸውን

1 ሐዲሱን ሙሰሊም ኪታቡ ዚከሪ ወዱዓኦ: አልሐሥ ዓለዚክር በሚለው ባብ ስር (17/4) ዘግበውታል።
 2 በአቡ ዳወድ (1464) የዘገበው ሲሆን ቃላቱ የእሱ ነው፤ ቲርሚዚይም (2914)፣ ነሳኢይም በ (አሰ-ሱነን አል-ኩብራ) (8056) እና አህመድ (6799) ዘግበውታል።

ዝቅ ያደርጉለታል።) (20)

የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህም ብለዋል፡- (ከናንተ በላጩ ቁርአንን ተምሮ እና ያስተማረ ነው።)¹ የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህም ብለዋል፡- (በእርግጥ መላእክት ለሰዎች መልካምን እውቀት ለሚያስተምሩ ሰዎች ሰለዋትን ያወርዳሉ።)² የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህም ብለዋል፡- (ወደ ቀናነት ዳዕዋ ያደረገ ሰው በዳዕዋው ምክንያት የሰሩት ሰዎች አምሳያ አጅር አለው፤ የነርሱ ምንዳም ከቶ ምንም ሳይቀነስባቸው።)³

አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህም ይላል፡-

{وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ}

{ወደ አላህ ከጠራና መልካምንም ከሠራ፤ «እኔ ከሙስሊሞች ነኝ» ባለም ሰው ይበልጥ ቃሉ ያማረ ማን ነው?} [ፉሲለት፡ 33]

አስራ ሁለተኛው፡ በአላህና በመልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ፍርድ ስለመርካት፡-

አላህ የደነገውን ትእዛዝ አለመቃወም፤ አላህ ከፈራጆች ሁሉ ጥበበኛ ከአዛኞችም ሁሉ በጣም አዛኝ፤ በምድርም በሰማይም ከርሱ የተደበቀ አንዳችም ነገር የሌለ፤ ፍርዱ በባሪያዎቹ ስሜታዊነትም ይሁን በግፈኞች ስግብግብነት የማይነካ ነውና። ከእዝነቱ

1 ሐዲሱን ቡኻሪይ ኪታቡል ፊደኢል፡ ቨይሩኩም መን ተዓለመል ቁርአን ወዓለመህ በሚል ባብ ስር (6/236) ዘግበውታል
2 ሐዲሱን ቲርሚዚይ ኪታቡል ዒልም፡ ማ ጃአ ፊ ፊደሊል ፊቅሂ ዓለል ዒባዳህ በሚለው ባብ ስር (5/50) ረዘም ባለ አውድ ዘግበውታል።
3 ሙስሊም ኪታቡል ዒልም፡ መን ሰነ ሱነተን ሐስነተን አው ሰይአተን በሚለው ባብ ስር (16/227) ዘግበውታል።

መገለጫዎች መካከል ለባሮቹ በቅርቢቱም ሆነ በመጨረሻይቱ ዓለም የሚጠቅማቸውን እና ከአቅማቸው በላይ የማይችሉት የሆነን መመርያ አለማውጣቱ ነው። ለእርሱ ባርያ መሆን ከሚያስፈርዳቸው እውነታዎች መካከል ልባዊ ከሆነ እርካታ ጋር ወደርሱ ህግ መፋረድና በፍርዱም መደሰት ግድ ነው።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا}

{በጌታህም እምላሊሁ በመካከላቸው በተከራከሩበት ፍርድ እስከሚያስፈርዱህ ከዚያም ከፈረድከው ነገር በነፍሶቻቸው ውስጥ ጭንቀትን እስከማያገኙና ፍጹም መታዘዝንም እስከሚታዘዙ ድረስ አያምኑም፤ (ምእመን አይኾኑም)።} [አን_ኒሳአ: 65] አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህም ይላል፡-

{أَفْحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ}

{የማይምንነትን ፍርድ ይፈልጋሉን ለሚያረጋግጡም ሰዎች ከአላህ ይበልጥ ፍርዱ ያማረ ማን ነው?!} [አልማኢዳህ: 50]

ለ - ሐራምና ክልክል ስለሆኑ ነገሮች

አንደኛ፡- ሽርክ፡ (የትኛውንም አይነት የአምልኮ ዓይነት ከአላህ ውጭ ላለ አካል አሳልፎ መስጠት)

ለምሳሌ ከአላህ ውጭ ላለ አካል የሚሰግድ፣ ወይም ከአላህ ውጭ ያለን አካል የሚለምን እና ጉዳዩንም እንዲያሳካለት ከአላህ ውጭ ያለን አካል የሚማፀን፣ ወይም ከአላህ ውጭ ላለ አካል መስዋዕት የሚያደርግ፣ ወይም ከአላህ ላለ አካል ማንኛውንም አይነት አምልኮ የሚያቀርብ ሰው ሁሉ ሽርክ ነው። ያ የሚለመነው ህያውም ይሁን የሞተ፤ ወይም ቀብር፣ ወይም ጣኦት፣ ወይም ድንጋይ፣ ወይም ዛፍ፣ ወይም መላኢካ፣ ወይም ነብይ፣ ወይም ወሊይ ወይም እንስሳ አልያም ሌላ ነገርም ቢሆን ከአላህ ውጭ ያለን አካል መማፀን ሁሉ ሰውየው በተውባ እንደ አዲስ ወደ እስልምናው እስካልተመለሰ ድረስ አላህ ይቅር የማይለው የከባዱ ሽርክ አይነት ነው።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا}

{አላህ በእርሱ ማጋራትን በፍጹም አይምርም። ከዚህ ሌላ ያለውንም (ኅጢአት) ለሚሻው ሰው ይምራል። በአላህም የሚያጋራ ሰው ታላቅን ኅጢአት በእርግጥ ቀጠፈ።} [ኒሳአ: 48] ሙስሊም አላህን እንጂ ሌላን አያመልክም፤ ከአላህ በስተቀር ሌላ ማንንም አይማፀንም፤ ለአላህም ብቻ ካልሆነ በቀር ለማንም አይዋረድም። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ}

{«ስግደቴ፣ መገዛቴም፣ ሕይወቴም፣ ሞቴም ለዓለማት ጌታ ለአላህ ነው» በል።} {«ለእርሱ ተጋሪ የለውም። በዚህም (በማጥራት) ታዘዘኩ። እኔም የሙስሊሞች መጀመሪያ ነኝ» (በል)።} [አል_አንዳም 162_163] ከሽርክ አይነቶችም እንዲሁ፡- አላህ -ቀጣፊዎች ከሚቀጥፉት እጅጉን መላቅ ይገባውና- ሚስት ወይም ልጅ እንዳለው ማመን፤ ወይም በዚህ ፍጥረት ዓልም ውስጥ የተለያየ ነገርን የሚያከናውኑ ከአላህ ሌላ የሆኑ አማልክት እንዳሉ ማመንም እንዲሁ ከከባዱ ሽርክ ነው።

{لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ}

{በሁሉቱ (በሰማያትና በምድር) ውስጥ ከአላህ ሌላ አማልክት በነበሩ ኖሮ በተበላሹ ነበር። የዐርሹ ጌታ አላህም ከሚሉት ሁሉ ጠራ።} [አልአንቢያአ: 22]

ሁለተኛ፡ ድግምት፣ ጥንቆላ እና የሩቅ ምስጢር አዋቂነትን መሞገት፡-

ድግምትና ጥንቆላ ከህደት ነው። ድግምተኛም ከሰይጣናት ጋር ቁርኝት ፈጥሮ፣ ከአላህ ሌላ እነርሱን አምልኮም ካልሆነ በቀር ድግምቱን እውን ሊያደርገው አይችልም። ስለዚህም ነው የትኛውም ሙስሊም ወደ ድግምተኞች መሄድም ይሁን የሩቅን ምስጢር አውቃለሁ በሚለው የውሸት ሙግታቸው አልያም ለወደፊት እንዲህ እንዲህ አይነት ነገር ይከሰታል ወይም ይሆናል ብለው በሚሞግቱት ሚርታቸው እውነት አድርጎ መቀበልም የማይፈቀድለት።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ}

{«በሰማያትና በምድር ያለው ሁሉ ሩቅን ምስጢር አያውቅም። ግን አላህ (ያውቀዋል)። መቼ እንደሚቀሰቀሱም አያውቁም» በላቸው።} [አንነምል: 65] አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህም ይላል:-

{عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا* إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا}

{«(እርሱ) ሩቅን ምስጢር ዐዋቂ ነው። በምስጢሩም ላይ አንድንም አያሳውቅም። »} {ከመልአካትኛ ለወደደው ቢኾን እንጅ (ለሌላ አይገልጽም)። እርሱም ከስተፊቱም ከስተኋላውም ጠባቂዎችን ያደርግለታል።} [አል-ጁን: 26-27]

ሦስተኛ: ግፍ (በደል):-

በደል በነፍስ ወከፍ ደረጃ ተፅእኖ መፍጠር የሚችል እጅግ ብዙ ክፋቶችና አስቀያሚ ባህርያትን የሚያጠቃልል ብዙዎች የሚወድቁበት ሰፊ በር ነው። ግለሰብ ራሱን መበደሉ፣ በዙርያው ያሉትን መበደሉ፣ ማህበረሰቡን መበደሉ፣ ጭራሽ ጠላቶቹንም ቢሆን መበደሉን ሁሉ ያጠቃልላል። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል:-

{وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ ۙ إِلَّا تَعَدَّلُوا ۖ أَعَدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ}

{አዝቦችንም መጥላት ባለማስተካከል ላይ አይገፋፋችሁ። አስተካክሉ። እርሱ (ማስተካከል) ለአላህ ፍራቻ በጣም የቀረበ ነው።} [አል-ማኢዳህ: 8] የላቀው አላህ በዳዮችን እንደማይወድ አሳስቦናል። የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) የላቀው አላህ እንዲህ ማለቱን ነግረውናል:- (ባሮቹ ሆይ በደልን እኔ በራሴ ላይ እርም አድርጌአለሁ በመካከላችሁም እርም አድርጌዋለሁ። በመሆኑም አትበዳደሉ።)¹ የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል:- (“ወንድምህን

1 መሰረታዊ ኪታቡል ቢሪ ወሲሊቲ ወላኦደቢ: ተከራሪው ዘልም በሚለው ባብ ስር (16/132) ዘግበውታል።

በዳይም ተብዳይም ሲሆን እርዳው፤" ከሶሐቦች መካከል አንዱ እንዲህ አለ፡- "የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሆይ! ተብዳይ ሆኖስ አዎን እረዳዋለሁ፤ እስኪ በዳይ ሆኖ እንዴት እረዳዋለሁ?" አላቸው። እሳቸውም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ አሉት፡- "ሌሎችን ከመባደል ትገታዋለህ ወይም ታቅብዋለህ"።¹

አራተኛ፡- በሐቅ ካልሆነ በቀር መገደሏን እርም ያደረጋትን ነፍስ መግደል፡

ነፍስ ማጥፋት በእስልምና ሀይማኖት ውስጥ ከባድ ወንጀል ነው። አላህ ነፍስን ላጠፋ ሰው በዱንያ ሳለ የተገዳዩ ቤተሰቦች ይቅር ካላሉለት በቀር ከባዱን ቅጣት ይኸውም እንዲገደል የፈረደበት ሲሆን በአኼራ ደግሞ አሳማሚ ስቃይ እንደሚጠብቀው የተዛተበት ከባድ ኃጢአት ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا}

{በዚህ ምክንያት በእስራኤሌ ልጆች ላይ እነሆ ያለ ነፍስ (መግደል) ወይም በምድር ላይ ያለማጥፋት (ካልሆነ በስተቀር) ነፍስን የገደለ ሰው ሰዎቹን ሁሉ እንደገደለ ነው፤ ሕያው ያደረጋትም ሰው ሰዎቹን ሁሉ ሕያው እንዳደረገ ነው ማለትን ጻፍን።} [አል-ማኢዳህ 32] አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህም ይላል፡-

{وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَعَظُمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا}

{ምእመንንም አስቦ የሚገድል ሰው ቅጣቱ በውስጧ ዘውታሪ ሲኾን ገሀነም ናት። አላህም በርሱ ላይ ተቆጣ። ረገመውም። ለእርሱም ከባድ ቅጣትን አዘጋጀ።} [ኒሳአ፡ 93]

1 ቡኸሪይ ኪታቡል መሢሊሚ ወልገሲ፡ አዲን አኻከ ሢሊሙን አው መዝሉሙን በሚለው ባብ ስር (3/168) ዘግብውታል።

አምስተኛ፡ በሰዎች ገንዘብና ንብረት ላይ ጉዳት ማድረስ

ይህም በስርቆት፣ በዝርፊያ፣ በጉብ፣ በማጭበርበር ወይም በሌላ መንገድም ቢሆን ከባድ ወንጀል ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ}

{ሰራቂውንና ሰራቂይቱንም በሠሩት ነገር ለቅጣት ከአላህ የኾነን መቀጣጫ እጆቻቸውን ቁረጡ። አላህም አሸናፊ ጥበበኛ ነው።} [አልማኢዳህ፡ 38] አላህ - ጥራት ይገባውና- እንዲህም ይላል፡-

{وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ}

{ገንዘቦቻችሁንም በመካከላችሁ በከንቱ (ያለ አግባብ) አትብሉ።} [አልቀራህ፡ 188] አላህ -ጥራት ይገባውና- እንዲህም ይላል፡-

{إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا}

{እነዚያ የዩቴሞችን ገንዘብ በመበደል የሚበሉ በሆዶቻቸው ውስጥ የሚበሉት እሳትን ብቻ ነው። እሳትንም በእርግጥ ይገባሉ።} [አን-ኒሳአ፡ 10]

እስልምና በሌሎች ገንዘብ ላይ ጥቃት ማድረስን አጥብቆ ይቃወማል፤ ከባድ እንደሆነም አበክሮ ገልጿል። እናም በሌሎች ንብረትና ገንዘብ ላይ ጥቃት በሚፈፀሙ ሰዎችም ይሁን በመሰሎቻቸው ላይ የህብረተሰቡን ስርዓት እና ደህንነት የሚያውኩ በመሆናቸው ከባድ ቅጣትን ጥሏል።

ስድስተኛ፡ ማጭበርበር፣ ክህደት እና ተንኮል፡-

እንደ መግዛትና መሸጥ፣ ውሎች እና በመሰሉ ሌሎችም መስተጋብሮች ላይ ሁሉ እነዚህ ባህርያት እስልምና የከለከላቸውና ያስጠነቀቃቸው የሆኑ ተወቃሽ ባህሪያት ናቸው።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ * وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ

يُحْسِرُونَ * أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ * لِيَوْمٍ عَظِيمٍ * يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ {

{ለሰላጢኖች ወዮላቸው።} {ለእነዚያ ከሰዎች ባስሰፈሩ ጊዜ የሚያስጠሩ።} {ለእነርሱም (ለሰዎቹ) በሰፈሩ ወይም በመዘኑላቸው ጊዜ የሚያገድሉ (ለኾኑት)።} {እነዚያ እነርሱ ተቀስቃሾች መኾናቸውን አያውቁምን?} {በታላቁ ቀን።} {ሰዎች ሁሉ ለዓለማት ጌታ (ፍርድ)፤ በሚቆሙበት ቀን (ተቀስቃሾች መኾናቸውን)።} [አል-ሙጠፊፊን: 1-5] የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- (የሚያታልለን (ያታለለን) ከእኛ አይደለም)¹። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَانًا أَثِيمًا}

{አላህ ከዳተኛ ኃጢአተኛ የኾነን ሰው አይወድምና።} [ኒሳአ: 107]

ሰዓተኛ: ሰዎች ላይ ድንበር ማለፍ

በስድብ፣ ዘለፋ፣ ሐሜት፣ ነገር ማዋሰድ፣ ምቀኝነት፣ ክፉ ጥርጣሬ፣ ስለላ፣ መሳለቅ፣ ወዘተ. በመሳሰሉ ነገሮች የሰውን ክብር መዳፈር የተከለከለ ነው። እስልምና ፍቅር፣ ወንድማማችነት፣ መተሳሰብና መተጋገዝ የሚመራው ንጹህ እና ፅድት ያለ ማህበረሰብን ለመመስረት የሚጓጓ ሃይማኖት ነው። ስለዚህም ነው ማህበረሰቡን እንዲበታተን እና በግለሰቦቹም መካከል ጥላቻና መቃቃርን እንዲሁም ራስ ወዳድነትን እንዲሰፍን የሚያደርጉ የህብረተሰብ በሽታዎችን ሁሉ በብርቱ የሚቃወሙ።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءِ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللُّغَابِ بِبُغْسٍ ابْغُتْ بِنُورِ الْفُسُوقِ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ * يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا

1 ሐዲሱን ሙሰሊም ኪታቡል ኢማን: መን ገሽ ፈለጊ ሚንና የሚለው የነብዩ ቃል በሚለው ባብ ስር (2/109) ዘግብውታል።

كثيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

{እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ወንዶች ከወንዶች አይቀልዱ። ከእነርሱ የበለጡ ሊኾኑ ይከጀላልና። ሴቶችም ከሴቶች (አይሳለቁ)። ከእነርሱ የበለጡ ሊኾኑ ይከጀላልና። ነፍሶቻችሁንም አታነውሩ። በመጥፎ ስሞችም አትጠራሩ። ከእምነት በኋላ የማመጽ ስም ከፋ። ያልተጸጸተም ሰው እነዚያ እነርሱ በዳዮቹ ናቸው።} {እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ከጥርጣሬ ብዙውን ራቁ፤ ከጥርጣሬ ከፊሉ ኃጢአት ነውና። ነውርንም አትከታተሉ። ከፊላችሁም ከፊሉን አይማ። አንደኛችሁ የወንድሙን ስጋ የሞተ ሽኖ ሊበላው ይወዳልን? (መብላቱን) ጠላችሁትም፤ (ሐሜቱንም ጥሉት)። አላህንም ፍሩ። አላህ ጸጸትን ተቀባይ አዛኝ ነውና። [አልሐ-ጁራት: 11_12] ልክ እስልምና በህብረተሰቡ መካከል የሚደርሰውን ዘርና ጎሳን መሰረት ያደረገ መለያየትን አጥብቆ የሚቃወም እንደሆነው ሁሉ ማለት ነው። አረቦች ከአረብ ካልሆኑት፤ ወይም ነጮም ሆነ ጥቁሩ ምናልባት በውስጣቸው ካለው ሃይማኖተኝነትና ፈሪሃ አላህ (ተቅዋ) ካልሆነ በቀር በሰብአዊ ማንነቱ ሁሉም እኩል ነው። ሁሉም በእኩል ደረጃ ለመልካም ስራ ይሸቀዳደማሉ። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

{እናንተ ሰዎች ሆይ! እኛ ከወንድና ከሴት ፈጠርናችሁ። እንድትተዋወቁም ጎሳዎችና ነገዶች አደረግናችሁ። አላህ ዘንድ በላጫችሁ በጣም አላህን ፈሪያችሁ ነው። አላህ ግልጽን ዐዋቂ ውስጥንም ዐዋቂ ነው።} [አል-ሐ-ጁራት: 13]

ስምንተኛ: ቁማር መጫወት፣ አስካሪ መጠጥ መጠጣት እና ዕዮችን መውሰድ፡-

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ* إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنتَهُونَ}

{እናንተ ያመናችሁ ሆይ! የሚያሰክር መጠጥ ቁማርም ጣዖታትም አዝላምም ከሰይጣን ሥራ የኾኑ እርኩስ ብቻ ናቸው። (እርኩስን) ራቁትም ልትድኑ ይከጀላልና። } {ሰይጣን የሚፈልገው በሚያሰክር መጠጥና በቁማር በመካከላችሁ ጠብንና ጥላቻን ሊጥል አላህን ከማውሳትና ከስግደትም ሊያግዳችሁ ብቻ ነው። ታዲያ እናንተ (ከእነዚህ) ተከልካዮች ናችሁን (ተከልከሉ)።} [አል-ማኢዳህ: 90-91]

ዘጠነኛ፡ የበከተ ሥጋ፣ ደም እና የአሳማ ሥጋ መብላት፡-

ለሰው ልጅ ጎጂና ቆሻሻ ነገሮች ሁሉ ሓራም ናቸው። እንዲሁም ከአላህ ውጭ ላለ አካል የሚቃረቡበት መስዋዕትነትም ሓራም ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ*
 إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَن اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا
 عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ}

{እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ከነዚያ ከሰጠናችሁ ጣፋጮች ብሉ። ለአላህም እርሱን ብቻ የምትገዙ እንደኾናችሁ አመስግኑ።} {በናንተ ላይ እርም ያደረገው በከትንና ደምን፣ የእሪያ ሥጋንም፣ በእርሱም (ማረድ) ከአላህ ስም ሌላ የተነሳበትን ነገር ብቻ ነው። ሽፍታና ወሰን አላፊ ሳይኾን (ለመብላት) የተገደደ ሰውም በርሱ ላይ ኃጢአት የለበትም አላህ መሓሪ አዛኝ ነውና።} [አልበቀራህ: 172_173]

አስረኛ፡- በዝሙትና ግብረሰዶማዊነት መጨማለቅ፡-

ዝሙት ሥነ ምግባርን እና ማህበረሰቦችን የሚያበላሽ እና ለዘር መቀላቀል፣ ለቤተሰብ መጥፋት እና ትክክለኛ አስተዳደግ እንዲጠፋ የሚዳርግ እኩይ ተግባር ነው። የዝሙት ልጆች የሆኑ ሞራላቸው ተነድተውና ማህበረሰብ ጠል ሆነው ነው የሚያደጉት። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا}

{ዝሙትንም አትቅረቡ። እርሱ በእርግጥ መጥፎ ሥራ ነውና። መንገድነቱም ከፋ!} [አልኢስራኦ: 32] የህብረተሰቡን ሁኔታ የሚያበላሹ ለሆኑ የአባላዘር በሽታዎች መስፋፋትም ምክንያት ነው። ነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) እንዲህ ብለዋል፡- (ብልግና በሕዝቦች መካከል ባይፋ እስከተንሰራፋ ድረስ በቀደምቶቻቸው ዘንድ ያልነበሩ

በሽታዎችና ወረርሽኞችም በመከሰታቸው መስፋፋታቸው አይቀርም።)¹

ስለዚህም እስልምና ወደዚያ የሚወስዱ መንገዶች ሁሉ እንዲገቱ አዟል። በዚህም መሰረት መስሊሞች ዓይኖቻቸውን ዝቅ እንዲያደርጉ አዟል፤ ምክንያቱም የተከለከለው እይታ የዝሙት መንገድ መንደርደርያ ነውና። ህብረተሰቡ ከሥነ ምግባር ብልሹነትና ብልግና ሊጠበቅ ዘንድ ሴቶችንም እንዲሰተሩ፣ በልብሳቸውም እንዲሸፈኑ እና ጨዋዎችም እንዲሆኑ አዟል። በአንፃሩ ትዳርን አዘዘ፤ የሚጋቡ ሰዎችንም አበረታታ፤ ባልና ሚስት ራሳቸውን በማርካታቸው እንኳ መልካም አጅርንና ምንዳንም እንደሽልማት አዘጋጀ። ይህም የተከበረ፣ ጨዋ ቤተሰብና በቤተሰቡም ውስጥ ኃላፊነት የሚሰማው ማህበረሰብ እንዲፈጠር የሚያስችል የዛሬ እንቡጥ የነገ ጀግና ትውልድ መፍራት ሊችል ዘንድ ነው።

አራት አንደኛው፡ አራጣ መብላት

አራጣ ኢኮኖሚን ማውደም እና ንግዱ እንዲጠፍ ማድረግ ለሚችል ነጋዴም ይሁን የለት ጉርሱን ለሚያድን ችግረኛ በገንዘብ ፍላጎቱ መግዛት ነው። አራጣ ብድር ማለት ገንዘብን በሚከፈልበት ጊዜ የተወሰነ ጭማሪ አክሎበት እንዲመልስ በሚል ስምምነት ገንዘብን ማበደር ነው። ስለዚህም አበዳሪው የገንዘብ ፈላጊውን ችግር ለገንዘቡ ማደለቢያ ያደርገውና ተበዳሪን ከካፒታሉ ጭማሪ በሚጭንበት ትርፍ ብድር ሸክሙን ያከብድበታል።

አራጣ አበዳሪ የነጋዴንም፣ የአምራችንም፣ የገበሬንም ወይም ሌሎች የኢኮኖሚው ዝውውር አካላትንም ሁሉ ችግር የራሱን ገንዘብ ማደለቢያ ያደርጋል።

አስቸኳይ የጥሬ ገንዘብ ፍላጎታቸውን ተጠቅሞ የውድቀትና ኪሳራ አደጋ ቢያጋጥማቸው እንኳ ላይጋራቸው በሚያበድራቸው ብድር ላይ ተጨማሪ ጫና ይጥልባቸዋል።

1 ሐዲሱን ኢብኑ ማጃህ ኪታቡል ፊተን፡ አልዑቁባት በሚለው ባብ ስር (2/1333) ዘግቦውታል። አልባኔም በሰሐሐ ኢብኑ ማጃህ (2/370) ሐዲሁ የሐሰንነት ደረጃ እንዳለው ገልፀዋል።

እናም ይህ ነጋዴ ቢከስር እዳው ይከማችበትና አራጣ አበዳሪው በሰጠው ብድር ድባቅ ይመታል። ነገር ግን እስልምና ባዘዘው መልኩ ትርፍ እና ኪሳራ ተጋርተው አንዱ በጥረቱ ሌላኛው ደግሞ በገንዘቡ ቢተጋዝተ ኖሮ የኢኮኖሚው ዝውውር ለሁሉም ጥቅም ዘለቁታዊ ደስታን ያስገኝ ነበር።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ * فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسَ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ * وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ }

{እናንተ ያመናችሁ ሆይ! አላህን ፍሩ። ከአራጣም የቀረውን ተወ። አማኞች እንደኾናችሁ (ተጠንቀቁ)።} {(የታዘዘችሁትን) ባትሠሩም ከአላህና ከመልክተኛው በኾነች ጦር (መወጋታችሁን) ዕወቁ። ብትጸጸቱም ለእናንተ የገንዘቦቻችሁ ዋናዎች አሏችሁ። አትበድሉም አትበደሉምም።} {የድክነት ባለቤት የኾነም (ባለዕዳ) ሰው ቢኖር እማግኘት ድረስ ማቆየት ነው። (በመማር) መመጽወታችሁም ለእናንተ በላጭ ነው። የምታውቁ ብትኾኑ (ትሠሩታላችሁ)።} [አል-በቀራህ: 278-279]

አስራ ሁለተኛው፡ መስገብገብ እና ስስታምነት

እኔ ብቻ የማለትና የራስ ወዳድነት ጠቋሚ ምልክት ነው። ይህ ንፋግ አላህና መልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ያዘዙንን የመተባበርና የወንድማማችነትን መሰረት ገፍትሮ ለሚሰኩኖችና ለድሆች የሚሰጠውን የዘካ ግዴታውንም ሆን በጥቅሉ ማህበረሰቡን ችላ ብሎ ገንዘቡን ማከማቸት ብቻ ነው ኢላማው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ }

{እነዚያም አላህ ከችሮታው በሰጣቸው ገንዘብ የሚነፍጉ እርሱ ለእነሱ ደግ አይምሰላቸው። ይልቁንም፤ እርሱ ለእነሱ መጥፎ ነው። ያንን በርሱ የነፈጉበትን በትንሣኤ ቀን (እባብ ኾኖ) ይጠለቃሉ። የሰማያትና የምድርም ውርስ ለአላህ ብቻ ነው። አላህም በሚሠሩት ሁሉ ውስጥ ዐዋቂ ነው።} [አሊ-ዒምራን 180]

አስራ ሦስተኛው፡ ውሸት እና የሀሰት ምስክርነት፡-

የነቢዩን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ተከታዩ ቃል አስቀድመናል፡- "... ውሸትን ተጠንቀቁ! ምክንያቱም ውሸታምነት ወደ አመፀኝነት ይመራል፤ አመፀኝነት ደግሞ ወደ ጀህንም ይመራልና። እናም አንዳችሁ ውሸታም በመሆንና ውሸትንም በመምረጥ ከቀጠለ አላህ ዘንድ ውሸታም ተብሎ ይመዘገባል።" እጅጉን ከሚጠሉ ውሸቶች መካከል የውሸት ምስክርነት ተጠቃሽ ነው። በእርግጥ ነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ነገሩን በመቃወም እና መዘዙንም በማስጠንቀቅ በኩል እጅግ አሳስበዋል። ለሶሐቦቻቸውም በዚህ ረገድ ሲናገሩ ድምፃቸውን ከፍ አድርገው የሚከተለውን ብለዋል፡- ("ከከባባድ ወንጀሎች መካከል አልጠቁማችሁምን? በአላህ ማጋራት፣ ወላጆችን ማመፅ" ካሉ በኋላ ተጋድመው አረፍ ካሉበት ከፍ ብለው ተቀመጡና እንዲህ አሉ፡ "የውሸት ምስክርነትን ተጠንቀቁ፤ የውሸት ምስክርነትን ተጠንቀቁ።")¹ ህዝባቸው በዚህ ነገር እንዳይወድቅ ለማሳሰብ በጣም ነበር የደጋገሙት።

አሥራ አራተኛ፡ ኩራት፣ ትምክህተኝነት፣ በራስ መደነቅ እና ትዕቢት

ኩራት፣ ትምክህተኝነትና ትዕቢት በእስልምና ሃይማኖት ውስጥ አስቀድሞ፣ የተወገዙና አስጸያፊ ተብለው ከተመደቡት ባህሪያት ናቸው። በርግጥ የላቀው አላህ ኩራተኞችን እንደማይወድም ነግሮናል። ስለ እነርሱ በአኼራ ያላቸው ሁኔታ ሲገልፅልን እንዲህ ብሏል፡-

{الْيَسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ}

{በገሀነም ውስጥ ለትዕቢተኞች መኖሪያ የለምን?) [ዙመር፡ 60] ኩራተኛ፣ ትምክህተኛና በራሱ የሚደነቅ ሰው አላህ ዘንድም ይሁን ፍጥረታቱ ዘንድ የተጠላ ነው።

1 ሐዲሱን ኪታቡ ሸሃዳት፡ ማዕለ ፊ ሸሃደቲ ዙር በሚለው ባብ ስር (3/225) ዘግበውታል።

ሐ- ከሐራም ነገሮች ተውባ ማድረግ

እነዚህ ከፍ ብለን የጠቀስናቸው አበይት ወንጀሎችና ክልከላዎች ናቸው። ማንኛውም ሙስሊም በእነርሱ ውስጥ እንዳይወድቅ ከፍተኛ ጥንቃቄ ማድረግ አለበት። እያንዳንዱ ሰው ሲሰራው በነበረው ስራ ሁሉ መልካም ከነበረ በመልካምነቱ መጥፎ ከነበረ ደግሞ በመጥፎነቱ በትንሳኤ ቀን ምንዳውን ያገኛል።

የትኛውም ሙስሊም ከእነዚህ ክልከላዎች ውስጥ በአንዱ እንኳ ቢወድቅም ፈጥኖ ይጸጸት በተውባ ወደ አላህ ይመለስና ምህረትንም ይለምነው። ተውባው የምር እስከሆነ ድረስ ደግሞ ድጋሚ ወደ ወንጀሉ መመለስ የለበትም፤ ይልቁን በሰራው ነገር መፀፀት፤ ድጋሚ ላይመለስ ቁርጥ አድርጎ መወሰን ነው ያለበት። ምናልባት የበደለው አካል ከነበረ ደግሞ ከቻለ የበደለበትን መመለስ አለዚያ ደግሞ የተባዳዩን ይቅርታ መጠየቅ አለበት። የዚህኔ ተውባውም የምር ተውባ ይሆንለታል፤ አላህም ተውባ ባደረገበት ጉዳይ ላይቀጣው መሀርታውን ይለግሰዋል፤ ከኃጢአቱ ተውባ ያደረገ ኃጢአቱም ላይ እንዳልወደቀ ነውና።

እናም የአላህን ምህረት አብዝቶ መጠየቅ አለበት። ይልቁንም እያንዳንዱ ሙስሊምም ለሚያውቃቸው ትንንሽም ይሁን ትላልቅ ስህተቶቹ አብዝቶ የአላህን መሀርታ መጠየቅ አለበት።

{اَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا}

{«አልኳቸውም፡- ጌታችሁን ምሕረትን ለምኑት። እርሱ በጣም መሐሪ ነውና።} [ኑሕ: 10] አዘውትሮ ምህረትን መጠየቅ እና ወደ አላህ መመለስ የምርጥ ሙእሚኖች ባህሪ ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ* وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ}

{በላቸው «እናንተ በነፍሶቻችሁ ላይ ድንበር ያለፋችሁ ባሮቼ ሆይ! ከአላህ እዝነት ተስፋ አትቁረጡ። አላህ ኃጢአቶችን በመላ ይምራልና። እነሆ እርሱ መሐሪው አዛኙ ነውና።} {«ቅጣቱም ወደእናንተ ከመምጣቱና ከዚያም የማትረረዱ ከመኾናችሁ በፊት

ወደ ጌታችሁ (በመጻጸት) ተመለሱ። ለእርሱም ታዘዙ።} [ዙመር: 53 _ 54]

መ - ሙስሊሞች ይህንን ሃይማኖት በትኩከል እንዲሰራጩ የሰጡት ትኩረት፡-

የአላህ መልእክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ንግግር፣ ድርጊትና ማፅደቅ የአላህን ቃል፣ የእስልምና ሃይማኖት ትእዛዛት እና ክልከላዎችን የሚያብራሩና ግልፅ የሚያደርጉ ማስረጃዎች በመሆናቸው ሙስሊሞች እነዚህን ትውፊቶች (ሓዲሥ) ከመልዕክተኛው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) በመልቀሙ ላይም ይሁን የተዘገቡት ሓዲሶች በትኩከል ከነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) የተገኙና ጭማሪ የሌላቸው የነጠሩ ሓዲሞች መሆናቸውን በማጣራቱም ላይ እንዲሁም ተደብስብሰው ስርገው የገቡ ቅጥፈቶችን በማበጠሩ ላይም ታላቅ ትግልን አድርገዋል። ለዚህም ይረዳቸው ዘንድ እነዚህ ትውፊቶች ወይም ሓዲሞች ከተውልድ ትውልድ በሚተላለፉበት ጊዜ ሊስተዋሉ የሚገባቸውን ረቂቅ መርሆዎችንና ስርአትን አደረጉ።

እናም ለአንባቢ ምንም እንኳ ጊዜያቶች ቢነጉዱም አላህ ለዚች ሙስሊም ማህበረሰብ ያገራላት ስለሆነው ዲኗን ጥርት ንጥር ባለ መልኩ ውሸትና እንቶ ፈንቶ ሳይቀላቀልበት የነበያቸውን ተውፊቶችና ሓዲሞችን ከትውልድ ትውልድ ስለሸጋገሩበት ብሎም ከሌላው ጎዳናና ኡማ የተለዩበት ስለሆነው በዚህ የእውቀት ዘርፍ (የሓዲስ ጥናት) ዙርያ እጅግ ባጠረ መልኩ እንነጋገራለን።

የአላህ እና የመልዕክተኛውን (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አስተምህሮትና ንግግር መተላለፍ በሁለት ዋና ዋና ጉዳዮች ላይ የተመሰረተ ነው።

እነሱም በልቦና መሸምደድ እና በፅሁፍ ማስቀመጥ ናቸው። የመጀመሪያዎቹ ሙስሊሞች ትኩከለኛ የመሃፈዝ ችሎታና አስፍቶ የመገንዘብ ችሎታ ነበራቸው። ይህም የሚለዩበት በሆነው አእምሯዊ ጥራት እና የማስታወስ ብርታት አማካኝነት ነው። ይህ ደግሞ ታሪካቸውን ላጠና ስለ እነርሱ ለሚያውቅ ሰው ሁሉ የማይሰወርበትና ግልፅ የሆነ ጉዳይ ነው። ሶሐብዩ ከነብዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) አንደበት ሓዲሥን ሰምቶ በደንብ ሸምድዶ ለቀጣዩ የመሸምደድ ችሎታ ያለው ታቢዲይ ያስተላልፋል። እርሱም በተራው ከሱ በኋላ ለነበሩት ያስተላልፈዋል። በዚህ ሂደት ሓዲሶችን ወደሚጽፍ አንድ የሓዲሥ ሊቅ ዘንድ እስኪደርስ ይቀጥልና ይህ ሊቅ በፅሁፍ ያሰፍረዋል። በልቦናውም ሸምድዶ

በመፅሃፍ ውስጥም ያሰፍረውና ለተማሪዎቹም ይህንን መጽሐፍ ያነብላቸዋል። እነርሱም ሓዲሃቸን በቃላቸውም ሓፍዘው በፅሁፍም ያሰፍሩታል። ከዚያም እነርሱም ለተማሪዎቻቸው በዛው ሂደት ለቀጣዩ ትውልድ ያስተላልፏታል። በዚህ መልኩና ሂደት (የዘገባ ሰንሰለት) እነዚህ የሓዲህ ስብስቦች ወደ መላው ትውልድ እየተላለፉ ይገኛል።

በዚህም ምክንያት የትኛውም የረሱል (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሓዲህ ዘገባው የተላለፈበት ሰንሰለት ሳይጣራ ሓዲህ ተቀባይነትን አያገኝም።

ይህም የእስልምናን ማህበረሰብ ከሌሎች ማህበረሰቦች የሚለይበት የሆነን ሌላ እውቀት ይዞ መጣ። ይህም የዘገባ ሰንሰለት (ሰነድ) ጥናት ወይም የሰዎች ሓዲህን ለማስተላለፍ ብቁ መሆንና አለመሆን የሚጣራበት የእውቀት ዘርፍ (ዒልመል ጀርሕ ወተዕዲል) ነው።

የአላህ መልእክተኛ ሰ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሓዲህን ስለሚያስተላልፉ ዘጋቢዎች ማንነት የሚያጠና የእውቀት ዘርፍ ነው። በሓዲህ ዘገባ ላይ ያሉ ግለሰቦች በነፍስ ወከፍ ደረጃ የሕይወት ታሪካቸውን፣ የተወለዱበትን እና የሞቱበትን ቀን፣ ሸይኾቻቸውና (መምህሮቻቸው) ተማሪዎቻቸው እነማን እንደነበሩ፣ የዘመኑ ሊቃውንት ዘንድ የነበራቸው የታማኝነት ደረጃ፣ የመሓፈዝ (የመሸምደድ) አቅምና ችሎታቸው፣ አደራ ጠባቂነትና የንግግራቸው እውነተኛነት እንዲሁም መሰል ማንነታቸውን የሓዲህ አስተላላፊ ሊኖረው ከሚገባው ስብእና አኳያ የሚጠናበት የእውቀት ዘርፍ ነው።

ይህ እውቀት ህዝብ ሙስሊሙ ከነብያቸው (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ተላልፈዋል የተባሉ ሓዲሃቸን ትክክለኛነት ለማረጋገጥ ከሌላው ማህበረሰብ ሁሉ የተለዩበት እውቀት ነው። እናም ከጥንት ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ ያንድን አካል ንግግር ትክክለኛነት በማጣራት ረገድ ይህን የአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ንግግርን ለማጣራታ የተደረገውን ያህል ትልቅ እና ከፍተኛ ጥረት የተደረገበት የታሪክ ክስተት ተከስቶ አያውቅም።

በሓዲስ ዘገባ ላይ ከፍተኛ ጥንቃቄ ባደረጉ መፃህፍት የተሰበሰበ ትልቅ እውቀት ነው። እናም እነዚህ መጻሕፍት የረሱል (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ሓዲሃቸን ከትውልድ ወደ ትውልድ በማስተላለፍ ላይ አስተዋፅኦ በማበርከታቸው

ብቻ የብዙ ሰዎችን የህይወት ታሪክ መዝግቦታል። በነዚህ የጥናቱ መግህፍት ላይ እንደሚዛን የተቀመጡትን ረቂቅ መርሆችን ከመከተል ውጭ በጅምላ ፍረጃ አግባብ ማለፍ የለም። የሚሞሸውን ይዋሻል ነው የሚባለው፤ ለእውነተኛውም እውነተኛ ነው፤ የሽምደዳ ችሎታው ደካማው ደካማ ነው፤ የሽምደዳ ችሎታ ጠንካራ የሆነውን ጠንካራ ሓፊዝ ነው ብለው ለዚህም ያመቻቸው ዘንድ የዘርፉ ሊቃውንት የሚያውቋቸው የሆኑ ረቂቅ መርሆችን አስቀምጠዋል።

እናም በዘርፉ ሊቆች መሰረት የሐዲሥ ዘጋቢዎች ሰንሰለት(ሰነድ) እርስ በርሱ የተቀጣጠለ ካልሆነ በቀር ሐዲሱ ሶሊክ አይደለም። የተቀጣጠለው የሐዲሥ ዘገባ ሰንሰለትም (ሰነድ) ታዲያ እያንዳንዱ ዘጋቢ ለማስተላለፍ የሚያስቸለው ብቁነት፣ የንግግር እውነተኝነት ከጠንካራ የሽምደዳ ችሎታ ጋር ያሟላ ሊሆን ይገባዋል።

ሌላው በሐዲሥ ጥናት የማይዘነጋው ነገር

ለአንድ ሐዲሥ የዘጋቢዎች ሰንሰለት ሙብዛትን በተመለከተ ነው። ስለዚህም የተወሰነው ሐዲሥ ከአላህ መልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) የተዘገበበት የዘገባ ሰንሰለት (ሰነድ) ብዛት ከአንድ በላይ በርከት ያለ ሰነድ (ሰንሰለት) የሚሆንበት አጋጣሚ አለ። እናም የአንዱ ሐዲስ የዘገባ ሰንሰለት (ሰነድ) ብዛት ሁለት፣ ሶስት ወይም አራት የኢስናድ ሰንሰለቶች ሊኖሩት ይችላል። አንዳንዴም አስር የዘገባ ሰንሰለቶች አንዳንዴ ደግሞ ከዚያም በላይ የሆነ የዘገባ ሰንሰለት (ሰነድ) ሊኖረው ይችላል።

የዘገባ ሰንሰለቱ (ሰነድ) ብዛቱ በጨመረ ቁጥር የሐዲሱ ታማኝነትም እየበረታ ይመጣና ከረሱል (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) መተላለፉ ይበልጥ ብርቱ ታማኝነት ይኖረዋል። በሁሉም የሐዲስ ሰንሰለት ዘገባ እርከን ላይ ከአስር በላይ ታማኝ ሰዎች የዘገቡት ሀዲስ "ሐዲሁን ሙተዋቲር" ተብሎ የሚጠራ ሲሆን በሙስሊሞች ዘንድ ከፍተኛው የዘገባ አይነት ነው። ጉዳዩ በእስልምና ይበልጥ አሳሳቢ በሆነ ቁጥር -ለምሳሌ እንደ የእስልምና ማዕዘናት አይነቱ - በጉዳዩ የመጡት ሙተዋቲር የሆኑ ሐዲሆችም ይሁኑ የዘገባ ሰንሰለቶቹም በርከት ያለ ብዛት ይኖራቸዋል። ጉዳዩ እጅግ ቅርንጫፋዊና የሚበረታታ ጉዳይ ብቻ ሲሆን ደግሞ የዘገባ ሰንሰለቶቹም የሚሰጠው ትኩረትም አነስ ያለ ይሆናል።

ህዝብ ሙስሊሙ ዘንድ በዘገባ ረገድ እጅግ ከፍተኛ ትኩረት የተቸረው የተከበረው ቁርአን ስርጭት ሲሆን በፅሁፍ በመስፈሩም ይሁን በልብና በመሐፈዝ (በመሸምደድ)

ቃላቶቹን በማበጠርም ይሁን የሆሄያት አወጣጣቸው እንኳ ሳይቀር ብሎም የአቀራር ስልቱም ጭምር ታላቅ ትኩረት ተችሮት ነው የተሰራጨው። ሽዎች ከሽዎች ለተከታታይ ትውልድ የተቀበሉት ነው። ስለዚህም ነው ላለፉት ክፍለ ዘመናት ምንም አይነት የብረዛም ይሁን የሰረዝ ድለዛ እጆች ያላረፉበት። በስተምዕራብ የሚቀራው ቁርአን ራሱ በስተምስራቅ የሚቀራውና በየትኛውም የምድሪቱ ክፍል የሚቀራው ቁርአን ራሱ ነው። ይህም በቁርአን ውስጥ የሚገኘው ቀጣዩን የኃይሉ አላህ ቃል እውነተኝነት የሚያረጋግጥ ተጨባጭ ነው።-

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ}

{እኛ ቁርአንን እኛው አወረድነው። እኛም ለእርሱ ጠባቂዎቹ ነን።} [አል-ሒጅር: 9]

ረ- ማጠቃለያ:-

ይህ ነው እንግዲህ "ላ ኢላሃ ኢላላህ" በሚል ይፋዊ መርህ ብቸኛው አምላክ ብቻ እንዲመለከ የሚጣራ። ይኸው ነው እስልምና አላህ ለባሮቹ እንደ ሀይማኖት የመረጠላቸው።

{الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا}

{ዛሬ ሃይማኖታችሁን ለናንተ ሞላሁላችሁ። ጸጋዬንም በናንተ ላይ ፈጸምኩ። ለእናንተም ኢስልምን ከሃይማኖት በኩል ወደድኩ።} [አል ማሊዳህ 3] ይህ ነው እስልምና ሃይማኖት! አላህ ከእርሱ በቀር ሌላን ሃይማኖት ከማንም የማይቀበልበት ብቸኛ።

{وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ}

{ከኢስልም ሌላ ሃይማኖትን የሚፈልግ ሰው ፈጽሞ ከርሱ ተቀባይ የለውም። እርሱም በመጨረሻይቱ ዓለም ከከሳሪዎቹ ነው።} [አሊ-ሚምራን 85] ይህ ነው እስልምና በርሱ አምና መልካም የሰራን ሰው በጸጋዎች ሀገር ጀነት ስኬትን የሚያገናኝበት።

{إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا* خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا}

{እነዚያ ያመኑና መልካም ሥራዎችን የሠሩ የፊርድወስ ገነቶች ለእነሱ መስፈሪያ ናቸው።} {በእርሷ ውስጥ ዘውታሪዎች ከእርሷ መዛወርን የማይፈልጉ ሲኾኑ፤

(መስፈሪያቸው ነው)።} [አልከህፍ፡ 107_108] ይህ ነው እስልምና በከፊል የሰዎች ስብስብ ላይ ብቻ ያልተቆራኘው፤ በየትኛውም የሰው ዘርም ያልተገደበው። ይልቁንም በእርሱ አምኖ ሰዎችንም ወደርሱ የተጣራ (ዳዕዋ ያደረገ) ሰው ሁሉ ለእርሱ ከማንም በፊት ቀዳሚ እና የላቀው አላህ ዘንድም እጅጉን የሚከበሩበት ነው።

{إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ}

{አላህ ዘንድ በላጫችሁ በጣም አላህን ፈሪያችሁ ነው።} [አል-ሑጁራት፡ 13]

ሰዎችን በእነርሱ እና ወደ እስልምና ሃይማኖት በመግባታቸው መካከል ግርዶሽ የሚሆኑ ጉዳዮችን ውድ አንባቢን መጠቀም አለብን።

አንደኛ፡- የእስልምናን ሀይማኖት እምነቱን፣ ድንጋጌውን እና ስነ-ምግባሩን አለማወቃቸው - ሰዎችም ለማያውቁት ነገር ጠላቶች ናቸውና - ነው። ስለዚህም የእስልምናን ሃይማኖት ለማወቅ ፍላጎት ያላቸው ሰዎች ሁሉ ይህንን ሃይማኖት ከመስረታዊ ምንጮቹ ማወቅ እስኪችሉ ድረስ ማንበብ፣ ከዚያም ማንበብ፣ ከዚያም ማንበብ አለባቸው። ንባቡም ታዲያ ሚዛናዊ በሆነ ገለልተኛ መንፈስና እውነታን ብቻ በመፈለግ ይሁን።

ሁለተኛ፡- ግለሰቡ ያደገበትን ሃይማኖት ትክክለኛነት በጥልቀትና በጥንቃቄ ሳያመዘዝን ላደገበት ሃይማኖት፣ ባህልና ልማድ ወገንተኛ መሆን። ጎጠኝነትም በውስጡ ይቀሰቀስና ከአባቶቹና ከአያቶቹ ውጭ ያለ ጎዳናን ሁሉ ውድቅ ያደርጋል። ወገንተኝነት አይንንም ያውራል፤ መስሚያንም ይደፍናል፤ አእምሮንም ከማሰላሰል ያቅባል። በመሆኑም ሰውየው ነፃና ገለልተኛ ሆኖ ማመዘዝንም አይችልም፤ ከዚያም ጨለማና ብርሃኑን እንኳ መለየት ይሳነዋል።

ሦስተኛ፡ የነፍስ ዝንባሌ፣ ፍላጎትና ስሜት ከእውነት ከሚያቅቡ ነገሮች መካከል ናቸው። ማመዘዝንና ማሰብን ወዳሻቸው ይነዱትና ሰው በማያወቀው በኩል ያወድሙታል፤ እውነትንም ከመቀበልና ለእውነት ተከታይ ከመሆን በኋይል ይገቱታል።

አራተኛ፡- በአንዳንድ ሙስሊሞች ላይ የሚገኙ ስህተቶችና መንሻፈፎች እስልምናን እንደማይወክሉ እየታወቀ በቅጥፈትና በግፍ ወደ ሃይማኖቱ ማስጠጋት። ሁሉም ማስተዋል ያለበት እውነታ ቢኖር ለሰው ልጅ ስህተት እስልምና ተጠያቂ እንደማይሆን

ነው።

እውነታንና ቀናውን መመርያ ለማወቅ ቀላሉ መንገድ አንድ ሰው ልቦናውን በንስሃ፣ ራሱን ዝቅ አድርጎ፣ በመተናነስ ወደ አላህ በመዞር አላህን አላህ የሚወደውንና የሚደሰትበት የሆነውን ቀናውን መንገድ እንዲመራው፣ ቀጥተኛውን ሃይማኖት እንዲገጥመው አላህን መማፀን ነው። በዚህም ባርያው ከዛ በኋላ እድለቢስ የማይሆንበትን ዘለቄታዊ ደስታና ስኬትን የተጎናፀፈ ህይወት ይኖራል። አላህ ተጣሪ በጠራውና በተማፀነው ጊዜ ዱዓውን እንደሚቀበለው ይታወቅ። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ}

{ባርቆም ከእኔ በጠየቁህ ጊዜ (እንዲህ በላቸው)፡- እኔ ቅርብ ነኝ። የለማኝን ጸሎት በለመነኝ ጊዜ እቀበለዋለሁ። ስለዚህ ለኔ ይታዘዙ፤ በኔም ይመኑ፤ እነሱ ሊመሩ ይከጀላልና።} (አልበቀራህ፡186)

ምስጋና ለአላህ የተገባ ይሁንና ተጠናቀቀ።

መቅደም 3

ውድ አንባቢ ሆይ:-6

1- የተውሒድ ቃል (ላ ኢላሃ ኢላላህ) 7

ለ- አላህ ለምን ፈጠረን?16

2- ሙሐመድ የአላህ መልእክተኛ ናቸው። 18

ሀ- የመልእክተኛው ትርጉም ምንድን ነው? ሙሐመድስ ማን ናቸው? ከእርሳቸውስ ሌላ መልእክተኞች አሉን?18

ለ - ከመልእክተኞች የመጀመሪያው የሆኑት አባታችን አደም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን):-19

ሐ- ኑስ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን):-21

ረ - ነቢዩ ሷሊክ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)26

ሰ - ነቢዩ ኢብራሂም (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)27

ሸ - ነቢዩ ሉጥ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)29

ቀ - ነቢዩ ሹዐይብ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን).....30

በ - ነቢዩ ሙሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን)31

ተ - ነቢዩ ዒሳ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን).....39

3. ሙሐመድ ﷺ የአላህ መልእክተኛ (የነቢያትና የመልዕክተኞች መደምደሚያ)44

ሀ. ዘራቸው እና ማህበራዊ ክብራቸው (ደረጃቸው)44

ለ. ባሕርያቸው45

ሐ- ቁረይሾች እና ዐረቦች45

መ- የኑቡዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ተልዕኮ46

ረ- ኑቡዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ካጠናከረባቸው ተአምራት መካከል:-56

ሰ- የተከበሩት ሱሐቦች (የኑቡዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ባልደረቦች)58

4- የእስልምና ምስሶዎች (ማዕዘናት)..... 60

የመጀመሪያው ማዕዘን:- ከአላህ በስተቀር በእውነት የሚመለከ አምላክ አለመኖሩን እና

ሙሐመድም የአላህ መልዕክተኛ ናቸው ብሎ መመስከር።	60
ሁለተኛው ማዕዘን፡ ሰላትን በአግባቡ መስጠድ	61
ሐ- ሰባተኛው ማእዘን፡ ዘካ	62
መ- አራተኛው ማእዘን፡ የረመዲንን ወር መጻም	62
ሠ - አምስተኛው ማዕዘን፡- ወደ ተቀደሰው ቤት ሐጅ ማድረግ	63
5- የእምነት ማዕዘናት	64
6- የእስልምና አስተምህሮቶች እና ስነ-ምግባር	71
ሀ - ትእዛዞች	71
አንደኛ፡ በንግግር እውነትኝነት፡-	71
ሦስተኛ፡ ትሕትና እና አለመኩራራት፡-	73
አራተኛ፡ ልግሰና፣ ቸርነት እና በበጎ አድራጎት ጉዳዮች ላይ ገንዘብን ማውጣት፡-	73
አምስተኛ፡ ትዕግስት እና ችግርን መቋቋም፡	74
ስድስተኛ፡ ሓያእ (አይናፋርነት)፡-	75
ሰባተኛ፡ ለወላጆች በጎ መዋል፡-	75
ስምንተኛ፡ ከሌሎች ጋር መልካም ስነምግባር	77
ዘጠነኛ፡ ተበዳይን ለመደገፍ፣ ሐቅን ወደ ባለቤቱ ከመመለስ እና ፍትህ ከማስፈን አኳያ በአላህ መንገድ ጂሃድ ማድረግ	79
አስረኛ፡ ዱዓእ፣ ዚክር እና ቁርአን መቅራት፡-	80
አስራ አንደኛው፡ የሸሪዓን እውቀት መማር፣ ሰዎችን ማስተማር እና ወደዛውም ስለ መጣራት፡-	81
አስራ ሁለተኛው፡ በአላህና በመልዕክተኛ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁን) ፍርድ ስለመርካት፡-	82
ለ - ሐራምና ክልክል ስለሆኑ ነገሮች	83
አንደኛ፡- ሸርክ፡ (የትኛውንም አይነት የእምልኮ ዓይነት ከአላህ ውጭ ላለ አካል አሳልፎ መስጠት)፡-	83

ሁለተኛ፡ ድግምት፣ ጥንቆላ እና የሩቅ ምስጢር አዋቂነትን መግባት፡-	84
ሦስተኛ፡ ግፍ (በደል)፡-	85
አራተኛ፡- በሐቅ ካልሆነ በቀር መገደሏን እርም ያደረጋትን ነፍስ መግደል፡	86
አምስተኛ፡ በሰዎች ገንዘብና ንብረት ላይ ጉዳት ማድረስ	87
ስድስተኛ፡ ማጭበርበር፣ ክህደት እና ተንኮል፡-	87
ሰባተኛ፡ ሰዎች ላይ ድንበር ማለፍ	88
ስምንተኛ፡ ቁማር መጫወት፣ አስካሪ መጠጥ መጠጣት እና ዕጾችን መውሰድ፡-	89
ዘጠነኛ፡ የበከተ ሥጋ፣ ደም እና የአሳማ ሥጋ መብላት፡-	90
አስረኛ፡- በዝሙትና ግብረሰዶማዊነት መጨማለቅ፡-	90
አስራ አንደኛው፡ አራጣ መብላት	91
አስራ ሁለተኛው፡ መስገብገብ እና ስስታምነት	92
አስራ ሦስተኛው፡ ውሸት እና የሀሰት ምስክርነት፡-	93
አሥራ አራተኛ፡ ኩራት፣ ትምክህተኝነት፣ በራስ መደነቅ እና ትዕቢት	93
ሐ- ከሐራም ነገሮች ተውባ ማድረግ	94
መ - መሰለሞች ይህንን ሃይማኖት በትኩረት እንዲሰራጩ የሰጡት ትኩረት፡-	95
ሌላው በሐዲሥ ጥናት የማይዘነጋው ነገር	97
ረ- ማጠቃለያ፡-	98

ምስጋና ለአላህ ይግባው፤ ተጠናቀቀ